

Naziv: PRAVILNIK O PROGRAMU NASTAVE I UČENJA ZA DRUGI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17 i 27/18 – dr. zakon),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

Pravilnik o programu nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Pravilnik je objavljen u “Sl. glasniku RS” - Prosvetni glasnik, br. 16/2018 od 17. septembra 2018. god.

NAPOMENA: Ovaj pravilnik se primenjuje po ev od školske 2019/2020. godine.

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuje se program nastave i učenja za drugi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 2.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku”, a primenjuje se po ev od školske 2019/2020. godine.

Broj 110-00-600/2018-04

U Beogradu, 27. avgusta 2018. godine

Ministar,

Mladen Šarčević, s.r.

PROGRAM NASTAVE I UČENJA ZA DRUGI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

1. CILJEVI OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA SU:

- 1) obezbeđivanje dobrobiti i podrška celovitom razvoju učenika;
- 2) obezbeđivanje podsticajnog i bezbednog okruženja za celoviti razvoj učenika, razvijanje nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije prema nasilju;
- 3) sveobuhvatna uključenost učenika u sistem obrazovanja i vaspitanja;
- 4) razvijanje i praktikovanje zdravih životnih stilova, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti;
- 5) razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i ekološke etike, zaštite i dobrobiti životinja;
- 6) kontinuirano unapređivanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja i vaspitanja zasnovanog na proverenim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;
- 7) razvijanje kompetencija za snalaženje i aktivno učestvovanje u savremenom društvu koje se menja;
- 8) pun intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima;
- 9) razvijanje ključnih kompetencija za celoživotno učenje, razvijanje međupredmetnih kompetencija za potrebe savremene nauke i tehnologije;
- 10) razvoj svesti o sebi, razvoj stvaralačkih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za

timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja svog mišljenja;

11) osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života;

12) razvijanje osećanja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;

13) razvijanje pozitivnih ljudskih vrednosti;

14) razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti za život u demokratski uređenom i pravednom društvu;

15) razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i uzrasne ravnopravnosti, razvoj tolerancije i uvažavanje različitosti;

16) razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;

17) povećanje efikasnosti upotrebe svih resursa obrazovanja i vaspitanja, završavanje obrazovanja i vaspitanja u predviđenom roku sa minimalnim produžetkom trajanja i smanjenim napuštanjem školovanja;

18) povećanje efikasnosti obrazovanja i vaspitanja i unapređivanje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

2. PROGRAMI ORIJENTISANI NA ISHODE I PROCES UČENJA

Struktura programa svih nastavnih predmeta je koncipirana na isti način. Na početku se nalazi cilj nastave i učenje predmeta za prvi ciklus obrazovanja i vaspitanja. U tabeli koja sledi, u prvoj koloni, definisani su predmetni ishodi za kraj drugog razreda, u drugoj koloni date su oblasti i/ili teme, a u trećoj se nalaze predmetni sadržaji. Iza tabele nalaze se ključne reči i sadržaja programa i preporuke za ostvarivanja nastave i učenja konkretnog predmeta pod naslovom Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa.

Programi nastave i učenja zasnovani su na opštim ciljevima i ishodima obrazovanja i vaspitanja i potrebama i mogućnostima učenika drugog razreda. Usmereni su na proces i ishode učenja, a ne na same sadržaje koji sada imaju drugačiju funkciju i značaj. Sadržaji više nisu cilj sami po sebi, već su u funkciji ostvarivanja ishoda koji su definisani kao funkcionalno znanje učenika tako da pokazuju šta će učenik biti u stanju da učini, preduzme, izvede, obavi zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje je gradio i razvijao tokom jedne godine učenja konkretnog nastavnog predmeta. Ovako koncipirani programi podrazumevaju da ostvarenost ishoda vodi ka razvijanju kompetencija, i to kako opštih i specifičnih predmetnih, tako i ključnih.

Pregledom ishoda koji su dati u okviru pojedinih programa nastave i učenja može se videti kako se postavljaju temeljni razvoja ključnih i opštih međupredmetnih kompetencija koje želimo da naši učenici imaju na kraju osnovnog obrazovanja. Ta potreba da se obrazovanje i vaspitanje usmere ka razvijanju kompetencija bio je jedan od razloga uvođenja i projektnih nastave kao oblika obrazovno-vaspitnog rada. Projektna nastava se u današnje vreme sve više fokusira na ostvarivanje obrazovnih standarda i ishoda i, kako pokazuju rezultati najnovijih istraživanja, prati društvene promene svojom usmerenošću na razvijanje znanja i sposobnosti učenika kroz aktivnosti planiranja, istraživanja i timskog rada u okviru predmetnog i međupredmetnog povezivanja sadržaja. Pored toga, jedna od bitnih osobina savremenog pristupa projektnom radu u nastavi odnosi se na korišćenje IKT u projektnim aktivnostima što obezbeđuje efikasnije učenje i razvijanje znanja, ali i razvijanje ponašanja pravilnog i bezbednog korišćenja računara i interneta. Detaljnije preporuke za planiranje i ostvarivanje projektnih nastave date su u poglavlju 7 – Uputstvo za realizaciju projektnih nastave.

Na putu ostvarivanja cilja i ishoda ključnih na je uloga nastavnika koji dobija značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja; metoda, postupaka i tehnika nastave i učenja i aktivnosti učenika. Orijentacija na proces učenja i ishoda briga je ne samo o rezultatima, već i na načinu na koji se učini, odnosno kako se gradi i povezuje znanje u smislene celine, kako se razvija mreža pojmova i povezuje znanje sa praktičnom primenom.

Programi nastave i učenja namenjeni su, pre svega, nastavnicima koji neposredno rade sa učenicima, ali i onima koji na posredan način uzimaju učesnike u obrazovanju i vaspitanju. Zato treba imati u vidu da terminologija, koja je korišćena u programima nastave i učenja, nije namenjena učenicima i treba je prilikom definisanja konkretnih nastavnih jedinica, bilo za neposredan rad sa učenicima, bilo za potrebe udžbeničkih i didaktičkih materijala, prilagoditi uzrastu učenika. Programi nastave i učenja su nastavnicima polazna osnova i pedagoško polazište za razvijanje obrazovno-vaspitne prakse: za planiranje godišnjih i operativnih planova, neposrednu pripremu za rad kao i okvir za preispitivanje prakse razvijanja planova, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja nastave i učenja kroz sopstvena promišljanja, razgovor sa kolegama itd.

Obrazovno-vaspitna praksa je složena, promenljiva i ne može se do kraja i detaljno unapred predvideti. Ona se odvija kroz dinami nu spregu me usobnih odnosa i razli itih aktivnosti u socijalnom i fizi kom okruženju, u jedinstvenom kontekstu konkretnog odeljenja, konkretne škole i konkretne lokalne zajednice. Zato, umesto izraza realizovati program, bolje je re i da se na osnovu datih programa planira i ostvaruje nastava i u enje koje odgovara konkretnim potrebama odeljenja.

3. OBAVEZNI PREDMETI

Naziv predmeta	SRPSKI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i u enja Srpskog jezika jeste da u enici ovladaju osnovnim zakonitostima srpskog književnog jezika radi pravilnog usmenog i pisanog izražavanja, neguju i svest o zna aju uloge jezika u o uvanju nacionalnog identiteta; da se osposobe za tuma enje odabranih književnih i drugih umetni kih dela iz srpske i svetske baštine, radi negovanja tradicije i kulture srpskog naroda i razvijanja interkulturalnosti.
Razred	drugi
Godišnji fond asova	180 asova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda u enik e biti u stanju da:		
– razlikuje književne vrste: pesmu, pri u, basnu, bajku, dramski tekst;	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA
– odredi glavni doga aj, vreme i mesto dešavanja u pro itanom tekstu;		Poezija
– odredi redosled doga aja u tekstu;		Narodna pesma: Da vam pevam što istina nije/Mišja moba
– uo i glavne i sporedne likove i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine;		Narodna pesma: Majka Jova u ruži rodila/Sanak ide niz ulicu
– razlikuje stih i strofu;		Jovan Jovanovi Zmaj: Prole nica/Hvala
– uo i stihove koji se rimuju;		Vojislav Ili : Prvi sneg
– objasni zna enje poslovice i pouke koju uo ava u basni;		Branko opi : Oglasi „Šumskih novina“ (odlomci), Bolesnik na tri sprata
– navede jednostavne primere pore enja iz tekstova i svakodnevnog života;		Dušan Radovi : Lepo je sve što je malo, Mama
– ita tekst poštuju i intonaciju re enice/stiha;		Dragan Luki : Škola, Ravnoteža
– izražajno recituje pesmu;		Miroslav Anti : Tajna
– izvodi dramske tekstove;		Duško Trifunovi : Dva jarca
– iznosi svoje mišljenje o tekstu;		Grigor Vitez: Dohvati mi, tata, mjesec
– razlikuje glas i slog i prepozna samoglasnike i suglasnike;		Aleksandar Sergejevi Puškin: Bajka o ribaru i ribici (itanje u nastavcima)
		Proza
		Narodna pri a: Sveti Sava, otac i sin/Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom
	Narodna pri a: Sedam prutova	
	Narodna basna: Bik i zec/Konj i magarac	
	Dositej Obradovi : Pas i njegova senka/Konj i magare	
	Desanka Maksimovi : Bajka o labudu	
	Grozdana Oluji : Šarenorepa	
	Gradimir Stojkovi : Deda Miloje	
	Mirjana Stefanovi : Zlatne ribice ne prave štetu	

<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje vrste reči u tipičnim slučajevima; – određuje osnovne gramatičke kategorije imenica i glagola; – razlikuje rečenice po obliku i značenju; – poštuje i primenjuje osnovna pravopisna pravila; – vlada osnovnom tehnikom čitanja i pisanja latiničkog teksta; – pronalazi eksplicitno iskazane informacije u jednostavnom tekstu (linearnom i nelinearnom); – koristi različite oblike usmenog i pismenog izražavanja: prepričavanje, priče, opisivanje; – pravilno sastavi dužu i potpunu rečenicu i spoji više rečenica u kraću celinu; – učestvuje u razgovoru i pažljivo sluša sagovornika; – razlikuje osnovne delove teksta (naslov, pasus, ime autora, sadržaj); – izražajno čita i rukuje tekst. 	<p>ani Rodari: Kad dedica ne zna da priča priča</p> <p>Su Južin: Svitac traži prijatelja</p> <p>Feliks Salten: Bambi (odlomak po izboru)</p> <p>Dramski tekstovi</p> <p>Aleksandar Popović : Dva pisma</p> <p>Ana Milovanović : Slatka matematika</p> <p>Gvido Tartalja: Ocene</p> <p>Tode Nikoleti : Šuma život znači</p> <p>Popularni i informativni tekstovi</p> <p>Izbor iz ilustrovanih enciklopedija i časopisa za decu o značajnim ličnostima srpskog jezika, književnosti i kulture (Dositaj Obradović (basnopisac), Nikola Tesla (priča iz detinjstva), znamenita zavičajna ličnost i dr.)</p> <p>DOMAĆA LEKTIRA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izbor iz kratkih narodnih umotvorina (zagonetke, poslovice, brzalice, pitalice, razbrajalice) 2. Hans Kristijan Andersen: Princeza na zrnju graška, Carevo novo odelo, Devojčica sa šibicama 3. Desanka Maksimović : Ako je verovati mojoj baki, Prsten na morskome dnu, Bajka o trešnji, Slikarka zima, Kako su pužu ukradli kuću, Tri patuljka, Čika-Mraz, Božić-batini crteži, Trave govore bakinim glasom, Oraš i čipci, Kralj vilinog konjica (tri bajke po izboru u enika) 4. Ljubivoje Ršumović , izbor iz zbirke pesama Ma šta mi reče (Jednog dana, Dr, Deset ljutih gusara, Išli smo u Afriku, Ako želiš mišice, Utorak veče ma šta mi reče, Ima jedan, Telefonijada, Dete, Vuče vučububenja, Vuk i ovca) 5. Dragomir Ćorović , izbor pesama (Kad sam bio mali, Babe su nam sjajne, Recept za dedu, Sve su majke, Ja sam bio srećno dete, Jednom davno ko zna kada, Prvoaprilska pesma, Mi imamo maštu, Tajanstvena pesma, Biti pekar to je sjajno, Uspon jednog lava, Stonoga, Veštice su samo trik) 6. Izbor iz kratkih priča za decu: Branko Stevanović , Priča iz ormana, Vesna Vidojević Gajević , Brkljača, Dejan Aleksić , Jednom je jedan dečko zevnuo. <p>Književni pojmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stih, strofa, rima; – narodna uspavanka; – basna; – bajka; – tema, mesto i vreme zbivanja, redosled događaja; – glavni i sporedni lik (izgled, osnovne osobine i postupci); – lica u dramskom tekstu za decu.
--	---

	<p style="text-align: center;">JEZIK</p> <p>Gramatika, pravopis i ortoepija</p>	<p>Glas i slog; samoglasnici i suglasnici.</p> <p>Vrste re i: imenice (vlastite i zajedni ke); rod i broj imenica; glagoli; glagolska vremena: prošlo, sadašnje, budu e vreme; potvrdni i odri ni glagolski oblici; pridevi (opisni); brojevi (osnovni i redni).</p> <p>Re enice: obaveštajne, upitne, zapovedne i uzvi ne.</p> <p>Potvrdne i odri ne re enice.</p> <p>Veliko slovo: pisanje naziva država, gradova i sela (jedno lanih i više lanih) i jedno lanih geografskih naziva.</p> <p>Spojeno i odvojeno pisanje re i: pisanje re ce li i re ce ne uz glagole.</p> <p>Interpunktija: ta ka (na kraju re enice i iza rednog broja); dve ta ke i zapeta u nabranju; pisanje datuma arapskim i rimskim ciframa.</p> <p>Pisanje skra enica: (merne jedinice i opšte skra enice OŠ, br., itd., str. inpr.).</p>
	<p style="text-align: center;">JEZI KA KULTURA</p>	<p>Drugo pismo (latinica): štampana i pisana slova.</p> <p>Razumevanje pro itanog kroz odgovore na pitanja.</p> <p>Plan za prepri avanje kratkih tekstova (lirskih, epskih, dramskih) sastavljen od uopštenih pitanja.</p> <p>Plan opisivanja na osnovu neposrednog posmatranja.</p> <p>Pravopisne vežbe: prepisivanje, diktat i samostalno pisanje.</p> <p>Jezi ke vežbe: zagonetke, rebusi, ukrštene re i, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje re enica, proširivanje zadatah re enica.</p> <p>Leksi ko-semanti ke vežbe: dopunjavanje re enica, opis bi a i predmeta.</p> <p>Scensko prikazivanje dramskog/dramatizovanog teksta.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezi ka kultura, usvajanje drugog pisma (latinice).

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i u enja Srpskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu u enja i u eni kim postignu ima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje u enik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I U ENJA

Planiranje nastave i u enja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za as/dan/sedmicu. Godišnji plan kreira se u formi gantograma i sadrži broj asova po oblastima raspore enih po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom asova po oblastima i godišnjim fondom asova.

Program nastave i u enja predmeta Srpski jezik u drugom razredu osnovne škole ine tri predmetne oblasti: Književnost, Jezik i Jezi ka kultura (u okviru koje u e i drugo pismo – latinicu). Preporu eni broj asova po predmetnim oblastima je: Književnost – 70 asova, Jezik – 40 asova i Jezi ka kultura 70 asova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izu avati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Uz godišnji plan, formira se lista raspore enih tekstova po mesecima, kao i doma a lektira. Distribucija tekstova po mesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupisanju i povezivanju tekstova prema razli itim kriterijumima – priroda i uloga književnog dela; vrste tekstova; svrha tekstova: za opismenjavanje/ itanje/razumevanje /prepri avanje/tuma enje; metode i postupci u enja latini kog pisma; brzina napredovanja u enika; godišnja doba; zna ajni datumi i praznici; posebnosti u eni kog kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i me upredmetna povezanost sadržaja i ishoda; me upredmetne kompetencije itd. Dakle, korelativnost je omogu ena kombinovanjem tekstova u srodne tematsko-motivske celine prema razli itim kriterijumima. Mogu i primeri funkcionalnog povezivanja tekstova po srodnosti dela mogu biti slede i (nikako i jedini):

- prijateljstvo (M. Anti : Tajna – Su Ju in: Svitac traži prijatelja – Feliks Salten: Bambi (odlomak po izboru);

- porodica (narodne uspavanke Majka Jova u ruži rodila/Sanak ide niz ulicu – Dušan Radovi : Lepo je sve što je malo, Mama – Grigor Vitez: Dohvati mi, tata, mjesec – Gradimir Stojkovi : Deda Miloje – Vesna Vidojevi Gajevi , Brklja a);
- a ko doba (Dragan Luki : Škola – Miroslav Anti : Tajna – Aleksandar Popovi : Dva pisma – Ana Milovanovi : Slatka matematika – Gvido Tartalja: Ocene);
- humor (narodna pesma: Da vam pevam što istina nije/Mišja moba – Duško Trifunovi : Dva jarca – Branko Topić : Oglasi iz Šumskih novina (odlomci) – Anđelko Rodari: Kad dedica ne zna da priča priča – izbor iz zbirke pesama Ma šta mi reče Lj. Ršumović – izbor pesama Dragomira Topićevića);
- usamljenost i problemi u odrastanju (Grozdana Oluji : Šarenorepa – Andersen: Devojčica sa šibicama);
- opisivanje (Jovan Jovanović Zmaj: Prolećnica – Vojislav Ilić : Prvi sneg – Dragan Luki : Ravnoteža – Desanka Maksimović : Slikarka zima, Ika-Mraz, Božić -batini crteži);
- bajkoliki svet (Aleksandar Sergejevič Puškin: Bajka o ribaru i ribici, Hans Kristijan Andersen: Princeza na zrnu graška, Carevo novo odelo – Desanka Maksimović : Bajka o labudu, Ako je verovati mojoj baki, Prsten na morskome dnu, Bajka o trešnji, Slikarka zima, Kako su pužu ukrali kuku, Tri patuljka, Ika-Mraz, Božić -batini crteži, Trave govore bakinim glasom, Orašić i palčić, Kralj i vilinog konjica);
- poučavanje (narodna priča: Sveti Sava, otac i sin/Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom – narodna priča: Sedam prutova – Dositej Obradović : Pas i njegova senka, Konj i magare).

Navedeni primeri pokazuju kako se isti tekst može povezivati sa drugima na različite načine, prema različitim motivima ili tonu pripovedanja. U drugom, kao i u prvom razredu, čita se tekst u nastavcima Bajka o ribaru i ribici Aleksandra Sergejeviča Puškina. To podrazumeva da se na nekoliko planiranih časova, prema planu koji učitelj sam osmisli i odgovarajućom dinamikom, čita i analizira deo po deo Puškinove bajke u stihovima.

Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu temu upredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema proceni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Priprema časova podrazumeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane na kraju provere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati ljubav prema čitanju, graditi osećanje za lepo i vredno, vaspitavati ukus. Čitanje traži vreme, istrajnost i posvećenost, a negovanje ovih karakteristika predstavlja osnov za sva dalja učenja. Kroz čitanje književnoumetničkih tekstova i u razgovoru o njima na časovima gradi se kritičko mišljenje, jer učenicima treba da imaju sud o postupcima i osobinama likova, kao i o različitim događajima u tekstu. Posebno je važno što književnost kod dece intenzivno razvija empatiju, time što od čitalaca traži da se stave na mesto drugoga i da razumeju najrazličitije osobine i postupke likova. Nastava književnosti je nacionalni i kulturni identitet učenika, kroz upoznavanje svoje književnosti i kulture, kao i književnosti i kulture drugih naroda.

Školska lektira je razvrstana po književnim rodovima – poezija, proza, dramski tekstovi za decu i obogaćena izborom naučnopopularnih i informativnih tekstova. Obavezni deo školske lektire sastoji se, uglavnom, od dela koja pripadaju osnovnom nacionalnom korpusu, ali je obogaćena i delima za decu iz svetske književnosti. Izbor dela primeren je uzrastu učenika.

Pojedina dela iz obaveznog korpusa su izborna. U učitelju se pruža mogućnost da izabere da li će na časovima obrađivati:

- narodnu pesmu Da vam pevam što istina nije ili Mišja moba;
- narodnu pesmu Majka Jova u ruži rodila ili Sanak ide niz ulicu;
- narodnu priču Sveti Sava, otac i sin ili Sveti Sava i otac i mati sa malim detetom;
- jednu od dve narodne basne i jednu od dve basne Dositeja Obradovića.

Izbornost dopušta nastavniku veliku kreativnost u dostizanju ishoda. Programom se podstiče upoznavanje učenika sa značajnim ličnostima srpskog jezika, književnosti i kulture (Dositej Obradović, Nikola Tesla).

Pri tumačenju tekstova iz školske i domaće lektire, ali i popularnih, informativnih tekstova iz časopisa za decu,

enciklopedija i sl., treba uo iti temu, glavne doga aje, prostorne i vremenske odnose u pro itanom tekstu, pouke i bitne pojedinosti u opisima bi a i prirode; uo iti glavne i sporedne likove u književnom delu, njihove pozitivne i negativne osobine i postupke; njihova emocionalna stanja i razlikovati pojmove dobra i zla.

U enik treba da uo i formalne razlike izme u poezije, proze i dramskog teksta i njihove osnovne karakteristike (npr. odsustvo fabule u lirskom delu, ritmi nost stihova i strofa, prisustvo rime ili nizanje doga aja u epskom i dramskom delu), ali ne na nivou definisanja pojmova. U enik treba da razlikuje književne vrste: lirsku pesmu (uspavanku i šaljivu pesmu – po tonu pevanja) od pri e (basne i bajke) i dramskog teksta, ali bez uvo enja definicija književnoteorijskih pojmova. Detaljnije terminološko odre ivanje uvodi se postupno u starijim razredima.

U enik treba da razume preneseno zna enje zagonetke, ali se ne imenuju postoje i stilski postupci u njoj; da prepozna žanr basne kao pri e sa prenesenim zna enjem (ne uvodi se pojam alegorije), da u basnama i bajkama likovi mogu biti i životinje, biljke, predmeti, antropomorfna bi a (Sre a, Nada) ili ljudi, i da razume preneseno zna enje basne, otkrije i objasni pouku. U enici se uvode u tuma enje poslovice.

Tokom obrade književnih tekstova u enici razvijaju prva literarno-estetska iskustva i formiraju svoje stavove o delu koje slušaju ili itaju. U itelj podsti e u enike da iznose svoje stavove i argumentuju ih primerima iz teksta.

Poeziju (uspavanku, šaljivu i opisnu pesmu) i prozna dela u enici ne u e da razlikuju na teorijskom nivou. Pore enje kao stilska figura se tako e ne u i na teorijskom nivou, ve se od u enika o ekuje da je uo i u tekstu (na primer u pesmi Majka Jova u ruži rodila) i navodi jednostvane primere pore enja iz svakodnevnog života (na primer: rumen kao ruža, brz kao zec, vredan kao p ela itd.).

Prilikom obrade dramskih tekstova za decu u enici se motivišu na itav niz stvarala kih aktivnosti koje nastaju povodom dela (scenski nastup – izvo enje dramskog teksta, dramska igra, lutkarska igra, dramski dijalozi, gledanje de je pozorišne predstave, snimanje i komentarisanje dramatisovanih odlomaka). Pritom u enici usvajaju i pravila primerenog ponašanja u pozorištu.

Razvijanje književnih pojmova kod u enika ne podrazumeva u enje definicija, ve imenovanje i opisno obrazlaganje pojma; uo avanje uloge odre enog pojma u književnoumetni kom tekstu.

Književna dela koja su doživela ekranizaciju (Bambi, Bajka o ribaru i ribici, Carevo novo odelo, Princeza na zrnu graška, Devoj ica sa šibicama) mogu poslužiti za komparativnu analizu i uo avanje razlike izme u književnosti i filma, ime u enici mogu do i do zaklju ka o prirodi dva medija i razvijati svoju medijsku pismenost. U enici se mogu uputiti i na druge filmove sa sli nom tematikom (de je avanture ili avanture u fantasti nom svetu, odrastanje usamljenog deteta i sl.).

JEZIK

U nastavi jezika, u enici ovladavaju pisanim i usmenim standardnim srpskim jezikom. Program je usmeren na razvijanje ishoda i u eni kih kompetencija za primenu gramati kih pravila u pisanjoj i govornoj komunikaciji.

Gramatika

Razlikovanje glasa i sloga u izgovornom smislu slog se objašnjava samo na osnovu tipi nih slu ajeva sa samoglasnikom na kraju sloga dok se drugi slu ajevi obra uju u višim razredima. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom muzi ke kulture (ukazati im na to da pesme pevaju tako što dele re i na slogove).

Iz morfologije se razvijaju osnovna znanja o imenicama, glagolima, pridevima i brojevima. Za svaku vrstu re i najpre se uvodi pojam, a zatim razlikovanje podvrsta. Npr. najpre treba raditi na shvatanju pojma imenice kao vrste re i i to na tipi nim primerima vlastitih i zajedni kih imenica. Nakon toga uvodi se razlikovanje podvrsta imenica: vlastitih i zajedni kih. U vezi sa glagolima, najpre se obra uje glagol kao vrsta re i, a onda se uvodi razlikovanje kategorije vremena. Brojeve kao vrstu re i treba povezati sa nastavom matematike.

Sintaksi ka znanja se nadovezuju na ve nau ena i proširuju razlikovanjem re enica po obliku i zna enju.

Pravopis

Pravopisna pravila u enici usvajaju postepeno, uz ponavljanje i vežbanje ve nau enog i uz upoznavanje sa novim sadržajima, i to putem razli itih vežbanja kako na nivou re i tako i na nivou re enica i tekstova. Poželjno je napraviti korelaciju sa nastavom matematike u vezi sa pisanjem skra enica za merne jedinice irili kim i latini kim pismom. Potrebno je da u enici usvoje pravilno pisanje opštih skra enica koje svakodnevno koriste, i to samo pet: OŠ, br., itd., str. i npr.

Pravopisne vežbe omogu avaju u enicima da posebno obrate pažnju na pravopisne zahteve i na njihovu ulogu u tekstu. Sistemska primena odgovaraju ih pravopisnih vežbi omogu ava da teorijsko pravopisno znanje blagovremeno pre e u umenje, kao i da pravopisna pravila u enici prakti no i spontano primenjuju. Pravopisne vežbe predstavljaju najbolji na in da se pravopisna pravila nau e, provere, kao i da se uo eni nedostaci otklone. U

ovom uzrastu trebalo bi primenjivati proste pravopisne vežbe koje su pogodne da se savlada samo jedno pravopisno pravilo iz jedne pravopisne oblasti. Pravopisne vežbe je potrebno pripremiti i pritom poštovati princip postupnosti, sistematičnosti, jedinstva teorije i prakse. Prilikom savladavanja pravopisnih naela pogodne mogu biti sledeće pravopisne vežbe: prepisivanje, diktat i samostalno pisanje.

JEZIKOVA KULTURA (USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE)

Razvijanje i unapređivanje jezika kulture učenika predstavlja jedan od najvažnijih zadataka nastave srpskog jezika. Njen krajnji cilj je da učenici budu osposobljeni da kvalitetno i svrsishodno usmeno i pismeno komuniciraju.

Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja su prepisivanje, priprema i opisivanje.

Prepričavanje – u drugom razredu, nastava jezika kulture usložnjava i povećava zahteve na planu ovog oblika usmenog i pismenog izražavanja učenika. Potrebno je podsticati učenike da uočavaju šta je bitno, a šta može ostati nepomenuto kada prepričavaju, kako se ne bi dogodilo da prepričani tekst bude duži od onog koji prepričavaju. Potrebno je, takođe, vrednovati prepričavanje, tj. ukazati učenicima na manje ili više uspele segmente ovog oblika izražavanja.

Priprema – obuhvata pripremu događaja i doživljaja, pripremu na osnovu mašte, na zadatu temu, pripremu na osnovu slike ili niza slika.

Opisivanje – najzloženiji oblik usmenog i pismenog izražavanja u razrednoj nastavi. Zbog brojnih uzrasnih ograničenja u radu sa najmlađim učenicima, ovoj vrsti jezika kulture potrebno je pristupiti posebno odgovorno i poštovati principe nastavne uslovnosti i postupnosti prilikom postavljanja zahteva: osposobljavati učenike da pažljivo posmatraju, uočavaju, otkrivaju, zapažaju, upoređuju, pa tek onda datu predmetnost da misaono zaokruže i jezikom uobliče. Budući da se opisivanje često dovodi u blisku vezu sa čitanjem i tumačenjem teksta (posebno književnoumetničkog), potrebno je stalno usmeravati pažnju učenika na ona mesta u ovoj vrsti tekstova koja obiluju opisnim elementima (opis prirode, godišnjih doba, predmeta, biljaka i životinja, književnih likova i sl.), jer su to i najbolji obrasci za spontano usvajanje tehnika opisivanja kao trajne veštine.

Jezikova kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezikove vežbe. Vrste igara potrebno je odabrati prema interesovanjima učenika ili u kontekstu nastavnog sadržaja. To mogu biti razgovorne igre, na primer, razgovor sa književnim likom, zatim situacione igre, odnosno stvarne situacije, na primer, razgovor u prodavnici, razgovor kod lekara. Mogu se odabrati i rebusi, zagonetke, pitalice, brzalice, razbrajalice, jednostavne ukrštene reči, osmosmerke, asocijacije, sastavljanje rečenica, proširivanje zadatah rečenica.

Leksikosemantičke vežbe služe da se bogatiji vokabular učenika i da se ukaže na razlike mogući prilikom izbora reči i izraza i uputi na njihovu svrsishodniju upotrebu. Primenom leksikosemantičkih vežbi kod učenika se stvara navika da promišljaju i traže adekvatan jezikovni izraz za ono što žele da iskažu (u zavisnosti od komunikativne situacije) i povećava se fond takvih izraza u njihovom rečniku. Vrste ovih vežbi, takođe, treba usaglasiti sa interesovanjima učenika i nastavnim sadržajima. Smisao za precizno izražavanje i razumevanje značenja reči i izraza razvija se kroz različite vežbe, na primer opis bića i predmeta, a za učenike ovog uzrasta izazovne mogu biti i vežbe dopunjavanja rečenica (na primer, dati rečenice u kojima nedostaje glagol).

Učenje drugog pisma

Usvajanje drugog pisma – latinice planira se najpre za drugo polugodište jer su učenici u prvom razredu ovladali cirilicom pismom, ali je potrebno dobro utvrditi čitanje i pisanje cirilicom pisma i raditi na što boljoj tehnici čitanja. Zbog svega navedenog, učenici imaju mogućnost da samostalno odluče kada će poći sa usvajanjem drugog pisma. U sredinama u kojima bi pisanje predstavljalo opterećenje za učenike, pisana slova drugog pisma mogu se obraditi u prvom polugodištu trećeg razreda. Učenici posebnu pažnju treba da obrate na pisanje slova i, dž i, nj i lj.

Kod učenika pisanih slova latinice posebnu pažnju treba posvetiti grafičkom uvezivanju slova u reči. Pisanje se može uvežbavati kroz prepisivanje, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica na osnovu slike, sastavljanje rečenica na osnovu niza slika, diktate i samostalno pisanje rečenica i kraćih tekstualnih celina.

III. PRAČENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Pračenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju. Proces pračenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procenom nivoa na kome se učenik nalazi. Nastavnik tokom procesa nastave i učenja kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

Naziv predmeta SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK

PROGRAM A

ZA U ENIKE IJI MATERNJI JEZIK PRIPADA NESLOVENSКИM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U HOMOGENIM SREDINAMA

(osnovni nivo standarda)

Cilj	Cilj nastave i u enja Srpskog kao nematernjeg jezika jeste osposobljavanje u enika da se služi srpskim jezikom na osnovnom nivou u usmenoj i pisanoj komunikaciji radi kasnijeg uspešnog uklju ivanja u život zajednice i ostvarivanja gra anskih prava i dužnosti, kao i uvažavanje srpske kulture i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.
Razred	drugi
Godišnji fond asova	72 asova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završenoj temi/oblasti u enik e biti u stanju da:		
<ul style="list-style-type: none"> – razume i koristi predvi eni leksi ki fond; – razume i koristi gramati ke konstrukcije usvajane u prethodnom razredu i proširuje ih novim jezi kim sadržajima; – predmetima i bi ima iz bliskog okruženja pripisuje tipi ne osobine; – iskaže radnju koja se dešava u trenutku govorenja (sva tri lica i oba broja); – sastavi re enice sa pravim objektom; – iskaže osnovne prostorne odnose; 	JEZIK	<p>Oko 150 novih punozna nih i pomo nih re i.</p> <p>Gramati ki sadržaji iz prethodnog razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici).</p> <p>Prosta re enica sa pridevom u imenskom delu predikata;</p> <p>Imenica u akuzativu bez Predloga.</p> <p>Imenica u lokativu sa predlozima u i na.</p> <p>Imenica u akuzativu sa predlozima u i na sa glagolom i i.</p> <p>Prezent glagola za sva tri lica i oba broja.</p> <p>Li ne zamenice 1, 2. i 3. lica množine u funkciji subjekta.</p> <p>Prisvojne zamenice za 1. i 2. lice jednine sva tri roda u funkciji atributa i imenskog dela predikata.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – sluša i razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova; – napamet kazuje kratke pesme i odabrane dijaloge; – uo ava melodiju re i koje se rimuju; – ilustruje tekst koji mu je pro itan, isti u i neke od motiva (uz pomo audio i vizuelnih sredstava); 	KNJIŽEVNOST	<p>„Kad si sre an“ (internacionalna pesma, UNICEF)</p> <p>Dušan Radovi ; „Najbolja mama na svetu“ (prva strofa i refren)</p> <p>Dragan Luki : „On“, „Lepo dete“</p> <p>Jovan Jovanovi Zmaj: „Zimska pesma“ (odlomak)</p> <p>Po slobodnom izboru (u skladu sa interesovanjima u enika), nastavnik bira još jedan do dva teksta koja nisu na ovoj listi.</p>

<p>– razume polako i jasno izgovorena jednostavna pitanja i informacije vezane za svakodnevne aktivnosti;</p> <p>– predstavi sebe i članove svoje porodice i traži iste informacije od sagovornika;</p> <p>– čita pojedinačne reči i kratke rečenice sa poznatom leksikom i gramatikom;</p> <p>– piše štampanim slovima pismom koje je blisko njegovom maternjem jeziku (cirilica ili latinica).</p>	<p>JEZIK KULTURA</p>	<p>I Li no predstavljanje: osnovne informacije o sebi –adresa, telefonski broj</p> <p>II Porodica i ljudi u okruženju: članovi porodice</p> <p>III Život u kući: delovi kuće/stana; prostorije; dvorište; Nova godina</p> <p>IV Hrana i piće: osnovni obroci i osnovno posuđe</p> <p>V Odeća i obuće: odevni predmeti i obuća</p> <p>VI Zdravlje: osnovni delovi tela</p> <p>VII Obrazovanje: prostorije u školi (učionica), školski nameštaj, školski pribor</p> <p>VIII Priroda: meseci u godini; domaće životinje</p> <p>IX Sport i igre: vrste igre</p> <p>X Naselja, saobraćaj i javni objekti: osnovna prevozna sredstva; prodavnica, pijaca</p> <p>XI Netematizovana leksika: nazivi meseci, brojevi do 20</p> <p>XII Komunikativni modeli: persiranje; čekiranje i zahvaljivanje; molba</p>
---	--------------------------	---

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao maternji jezik, slušanje, razumevanje, govor, čitanje, pisanje

PROGRAM B

ZA UČENIKE IJI MATERNJI JEZIK PRIPADA SLOVENSKIM JEZICIMA I KOJI ŽIVE U VIŠENACIONALNIM SREDINAMA

(srednji–napredni nivo standarda)

Cilj	Cilj nastave i učenja Srpskog kao maternjeg jezika jeste osposobljavanje učenika da vodi usmenu i pisanu komunikaciju sa govornicima Srpskog kao maternjeg jezika radi kasnijeg punog uključenja u život zajednice i ostvarivanja građanskih prava i dužnosti, kao i upoznavanje srpske kulturne baštine i razvijanje interkulturalnosti kao temeljne vrednosti demokratskog društva.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	72 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:		

<ul style="list-style-type: none"> – razume i koristi predviđeni leksički fond; – razume i koristi gramatičke konstrukcije usvajane u prethodnom razredu i proširuje ih novim jezičkim sadržajima; – predmetima i bi ima iz bliskog okruženja pripisuje tipične osobine; – iskaže radnju u prošlosti i sadašnjosti (sva tri lica i oba broja); – sastavi rečenice sa pravim objektom; – iskaže osnovne prostorne odnose; 	JEZIK	<p>200–250 novih punoznačnih i pomoćnih rečenica.</p> <p>Gramatika sadržaji iz prethodnog razreda (ponavljanje i uvežbavanje na poznatoj i novoj leksici).</p> <p>Imenica u akuzativu sa predlozima u i na.</p> <p>Perfekat glagola (sva tri lica i oba broja).</p> <p>Prisvojne zamenice sva tri roda i oba broja.</p> <p>Prilozi sada, danas i juče.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – sluša i razume kratke pesme i odabrane odlomke proznih tekstova; – napamet kazuje kratke pesme i odabrane dijaloge iz kratkih proznih tekstova; – uoči melodiju reči koje se rimuju; – ilustruje tekst koji mu je pročitani isti u i neke od motiva (uz pomoć audio i vizuelnih sredstava); – izvodi kratak dramski tekst kroz igru; 	KNJIŽEVNOST	<p>„Kad si srećan“ (internacionalna pesma, UNICEF).</p> <p>Dušan Radović : „Najbolja mama na svetu“.</p> <p>Dragan Lukić : „On“, „Lepo dete“;</p> <p>Jovan Jovanović Zmaj : „Zimska pesma“.</p> <p>Dušan Radović : „Strašan lav“.</p> <p>Alek Marjano : „Apetit“.</p> <p>Gvido Tartalja : „Maramica“.</p> <p>Zagonetke (izbor primeren jezičkom okviru).</p> <p>Basna po izboru.</p> <p>Sa spiska nastavnik bira 7 tekstova za obradu.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – razume jednostavna pitanja i informacije vezane za svakodnevne aktivnosti; – razume uputstva i naloge u školi, na ulici i u kući; – učestvuje u kratkom dijalogu sa vršnjacima i odraslima; – piše štampanim slovima pismom koje je blisko njegovom maternjem jeziku (ćirilica ili latinica); – čita jednostavne tekstove sa poznatom leksikom i gramatikom. 	JEZIČKA KULTURA	<p>I Lično predstavljanje: osnovne informacije o sebi –adresa, telefonski broj.</p> <p>II Porodica i ljudi u okruženju: članovi šire porodice, prijatelji, susedi.</p> <p>III Život u kući: kućna stan, delovi kuće/stana, dvorište, prostorije, osnovni nameštaj i osnovni kućni aparati; Nova godina.</p> <p>IV Hrana i piće: obroci, osnovno posuđe; aktivnosti u kuhinji.</p> <p>V Odeća i obuća: odevni predmeti i obuća.</p> <p>VI Zdravlje: osnovni delovi tela, održavanje lične higijene, osnovni pribor za ličnu higijenu.</p> <p>VII Obrazovanje: školski predmeti, školski odmori, raspored časova.</p>

	<p>VIII Priroda: meseci u godini, doma e i divlje životinje.</p> <p>IX Sport i igre: de je igre, omiljene igre.</p> <p>X Naselja, saobra aj i javni objekti: saobra aj i prevozna sredstva; pijaca, ambulanta/dom zdravlja, apoteka</p> <p>XI Netematizovana leksika: nazivi meseci, brojevi do 20, nazivi matemati kih oznaka (plus i minus), osnovni geometrijski oblici.</p> <p>XII Komunikativni modeli: persiranje; estitanje i zahvaljivanje; molba</p>
--	---

Ključni pojmovi sadržaja: srpski kao nematernji jezik, slušanje, razumevanje, govor, itanje, pisanje

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

Predmet Srpski kao nematernji jezik poha aju u enici koji nastavu slušaju na nekom od jezika nacionalnih manjina. Me u tim u enicima postoje izrazite razlike u stepenu ovladanosti srpskim jezikom prilikom polaska u školu i u tempu i obimu kojim mogu napredovati tokom školovanja. Ova razlika uslovljena je razli itim maternjim jezicima od kojih su jedni bliski srpskom jeziku (razlike me u njima su takve da ne moraju ometati komunikaciju), dok su drugi strukturno toliko razli iti da, bez elementarnog poznavanja jednog od njih, komunikacija me u govornicima nije ostvariva. Osim toga, na nivo kojim u enici realno mogu ovladati srpskim jezikom uti e i sredina u kojoj žive (pretežno homogena ili heterogena sredina).

Imaju i ovo u vidu, za predmet Srpski kao nematernji jezik sa injena su dva programa.

Prema postavljenom cilju, o ekivanim ishodima i datim sadržajima, prvi program (A) primeren je u enicima iji se maternji jezici izrazito razlikuju od srpskog, koji žive u pretežno jezi ki homogenim sredinama i imaju malo kontakata sa srpskim jezikom, a u školu polaze gotovo bez ikakvog predznanja srpskog jezika.

Drugi program (B) predvi en je za u enike koji žive u jezi ki mešovitim sredinama, koji mogu brže i u ve em obimu da savladavaju srpski jezik, odnosno da, u skladu s uzrastom, dostignu viši nivo vladanja srpskim jezikom.

Oba programa za predmet Srpski kao nematernji jezik sadrže tri oblasti: Jezik, Književnost i Jezi ku kulturu. One su funkcionalno povezane, prožimaju se i me usobno dopunjuju. Stoga ih treba razumeti kao delove kompleksne celine koji doprinose ostvarivanju ishoda ovog predmeta, svaki sa svojim specifi nostima.

Nastavnik je obavezan da se upozna sa ishodima i programskim sadržajima prvog ciklusa obrazovanja ili prethodnih razreda.

I. PLANIRANJE NASTAVE I U ENJA

Program nastave i u enja orijentisan na ishode, nastavniku daje ve u slobodu u kreiranju i osmišljavanju. Uloga nastavnika je da kontekstualizuje dati program potrebama konkretnog odeljenja imaju i u vidu: sastav odeljenja i mogu nosti u enika; udžbenike i druge nastavne materijale koje e koristiti; tehni ke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže; resurse, mogu nosti, kao i potrebe lokalne sredine u kojoj se škola nalazi. Polaze i od datih ishoda i sadržaja, nastavnik najpre kreira svoj globalni plan rada, na osnovu koga e kasnije razvijati svoje operativne planove. Ishodi definisani po oblastima olakšavaju nastavniku dalju operacionalizaciju ishoda na nivo konkretne nastavne jedinice. Sada nastavnik za svaku oblast ima definisane ishode.

Na ovaj na in postiže se indirektna veza sa standardima na tri nivoa postignu a u enika. Pri planiranju, treba, tako e, imati u vidu da se ishodi razlikuju, da se neki lakše i brže mogu ostvariti, ali je za ve inu ishoda potrebno više vremena, više razli itih aktivnosti. U fazi planiranja nastave i u enja veoma je važno da nastavnik pristupi udžbeniku kao jednom od nastavnih sredstava koje je poželjno bogatiti i proširivati dodatnim, samostalno izra enim nastavnim materijalima. Pored udžbenika, kao jednog od izvora informacija, na nastavniku je da u enicima omogu i uvid i iskustvo koriš enja i drugih izvora saznavanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I U ENJA

JEZIK

Oblast Jezik obuhvata leksiku i gramati ke modele srpskog jezika. U sadržajima i ishodima ove oblasti nalaze se okvirni broj re i i gramati ki elementi kojima u enik treba da ovlada u svakom razredu. U ovoj oblasti programa težište je na postepenom usvajanju sistema srpskog jezika po ev od 1. razreda. Jezik po inje da se usvaja pomo u minimalnog broja re i upotrebljenih u osnovnim re eni nim modelima s jasnim komunikativnim kontekstom. Odnosno, re i i njihovi oblici ne usvajaju se izolovano, ve u re eni nom, odnosno komunikativnom kontekstu. Za produktivnu upotrebu jezika nefunkcionalno je vankontekstualno u enje paradigmi (u enje samih oblika re i).

Usvajanje gramatike srpskog jezika u po etnim fazama na mla em uzrastu pretežno je nesvesno – u raznovrsnim aktivnostima u enici slušaju iskaze na srpskom jeziku, ponavljaju ih i kombinuju u odgovaraju im poznatim i bliskim kontekstima. U narednim fazama nastavnik pomaže u enicima da uo e jezi ka pravila i po nu da ih primenjuju.

Da bi u enik ovladao odre enim fondom re i i gramati kim elementima, neophodno je da ih razume i dugotrajno uvežbava. Na taj na in, stvaraju se preduslovi da ih primeni u odgovaraju oj komunikativnoj situaciji. Formalno poznavanje gramati kih pravila ne podrazumeva i sposobnost njihove primene, te je takvo znanje korisno samo ukoliko pomaže boljem razumevanju nekih pravilnosti sistema. Odnosno, savladavanje gramati kih pravila nije samo sebi cilj. Objašnjenje gramati kih pravila, ukoliko nastavnik proceni da je korisno, treba da bude uskla eno s uzrastom u enika, njegovim kognitivnim sposobnostima, predznanjima u maternjem jeziku i svedeno na klju ne informacije neophodne za primenu. U enikovo poznavanje gramati kih pravila procenjuje se i ocenjuje na osnovu upotrebe u kontekstu, bez insistiranja na njihovom eksplicitnom opisu.

Na nižem nivou vladanja jezikom (sredine u kojima se realizuje A program) važno je da se kod u enika razvije sposobnost razumevanja i konstruisanja iskaza koji sadrže elemente odre ene programom. Pritom je u produkciji (sastavljanju i kazivanju iskaza) na ovom nivou bitno da zna enje poruke bude razumljivo, dok se gramati ka ispravnost postiže postepeno. Na tom nivou o ekuju se tipi ne greške izazvane interferencijom i nedovoljnom savladanoš u materije. Greške nisu samo znak nepoznavanja gradiva, ve su upravo pokazatelj da je u enik spreman da se upusti u komunikaciju, što nastavnik treba da podsti e. To ne zna i da greške uopšte ne treba ispravljati. Nastavnik odlu uje o tome kada e, na koji na in i koje greške ispravljati, vode i ra una istovremeno i tome da u enika motiviše za komunikaciju i o tome da se greške postepeno redukuju.

Upravo su asovi iz oblasti Jezik pogodni za usmereno, ciljano usvajanje pojedinih segmenata, gramati kih elemenata srpskog jezika. Tokom ovih asova preporu uje se dinami ko smenjivanje razli itih aktivnosti: razli iti tipovi vežbi slušanja, proveru razumevanja slušanog, ponavljanje, gramati ko i leksi ko variranje modela, dopunjavanje, preoblikovanje potvrdnih u upitne i negirane forme i sl.

Realizacija nastave Srpskog kao nematernjeg jezika prema B programu podrazumeva odre eno vladanje srpskim jezikom od po etka školovanja, odnosno mogu nost bržeg napredovanja u toku školovanja. U takvim okolnostima o ekuje se manja zastupljenost grešaka i njihovo brže ispravljavanje. Primena B programa podrazumeva ovladanost sadržajima A programa i podizanje jezi ke kompetencije na viši nivo, te je nastava jezika u funkciji osposobljavanja u enika za pravilno komuniciranje savremenim standardnim srpskim jezikom u skladu s jezi kim i vanjezi kim kontekstom.

Budu i da u enici koji pohaaju nastavu Srpskog kao nematernjeg jezika, pohaaju i nastavu maternjeg jezika, svrsishodno je u odgovaraju im prilikama koristiti transfer znanja ste enih na maternjem jeziku i o maternjem jeziku. Nastava Srpskog kao nematernjeg jezika treba da bude u korelaciji s nastavom maternjeg jezika.

Jezi ka gra a se iz razreda u razred postepeno proširuje i usložnjava, ona je kumulativna i nadovezuje se na prethodnu. Uvo enje novog elementa podrazumeva ovladanost prethodnim, što zna i da se nova gra a oslanja na prethodnu koja se kontinuirano uvežbava. Slede i primeri kra ih tekstova ilustruju primenu jezi ke materije poštuju i postupnost i uvo enje novih jezi kih sadržaja u svakom razredu u A programu: 1

1. razred (prezent glagola u 1, 2. i 3. licu jednine (potvrdni i odri ni oblik); prosta re enica s imenskim delom predikata; li ne zamenice 1, 2. i 3. lica jednine u funkciji subjekta; prosta re enica s glagolskim predikatom; imenice u lokativu jednine s predlozima u i na uz glagol jesam): Zdravo! Ja se zovem Marija. Ja sam u školi. Ovo je u ionica. U enik je u u ionici. On crta. To je u iteljica. Ona sedi na stolici.

2. razred (prosta re enica s pridevom u imenskom delu predikata; akuzativ imenica bez predloga; lokativ s predlozima ui na; akuzativ s predlozima u i na sa glagolom i i; prezent glagola za sva tri lica i oba broja; li ne zamenice 1, 2. i 3. lica množine u funkciji subjekta; prisvojne zamenice za 1. i 2. lice jednine sva tri roda u funkciji atributa i imenskog dela predikata): Ovo je moja škola. Mi smo u enici. Idemo u školu. Imamo torbe. Torbe su velike. De aci se igraju u dvorištu. Oni imaju loptu. Oni vole fudbal.

3. razred (perfekat glagola (sva tri lica i oba broja); prisvojne zamenice za tre e lice jednine sva tri roda; prilozi sada, danas i ju e): Marija danas slavi ro endan. Ovo je njena mama. Ona je ju e pravila tortu. Ovo je njen tata. Tata je pravio sendvi e. Došli su gosti. Marija je vesela.

1 U zagradi su navedeni sadržaji oblasti Jezik za svaki razred.

4. razred (futur I glagola (sva tri lica i oba broja); imperativ (2. lice jednine i množine najfrekventnijih glagola); imenica u dativu u funkciji nepravog objekta uz glagole davanja i govorenja; prisvojne zamenice za sva tri lica jednine i množine – slaganje s imenicom u jednini; prilozi sutra, ujutru, uve e; uzro na re enica s veznicima jer i zato što; frekventni prilozi za na in (brzo, polako, lepo); tvorba imenica sa zna enjem vršioća radnje, imaoca zanimanja izvedenih sufiksima: -ar, -ac, -a ; imenice koje označavaju žensku osobu izvedene sufiksima: -ica; -ka): Moj razred e sutra ujutru i i na izlet. Ja u ustati u sedam sati. Napravi u sendvi . U iteljica je rekla u enicima: „Ponesite vodu jer e biti toplo“. Brzo u se spakovati. Voza Ivan e voziti autobus.

5. razred (uzro na re enica s veznicima jer i zato što; odredbe za na in iskazane frekventnim na inskim priložima; složeni glagolski predikat s modalnim glagolima: trebati, morati, mo i, smeti, želiti; imenice u genitivu s predložima ispred, iza, iznad, ispod, pored u funkciji odredbe za mesto; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; tvorba imenica kojima se označavaju nazivi sportista; tvorba priloga od prideva): Ja želim da igram košarku. Treba mnogo trenirati. Jednog dana bi u košarkaš. Pored moje ku e je košarkaški klub. Upisuju nove lanove. Moja starija sestra trenira plivanje. Ona je dobra pliva ica i vredno trenira.

6. razred (imenice u genitivu s predložima od i do u funkciji odredbi za mesto i vreme; prilozi rano, kasno, uvek, nikad, ponekad, esto, retko, ceo (dan), dugo, zimi, leti; kongruencija atributa i imenice u nominativu i akuzativu; imenica u instrumentalu sa zna enjem sredstva i društva; komparativ i superlativ prideva i priloga; prisvojni pridevi na -ov/ev, -in (u nominativu); nazivi zemalja i regija izvedeni sufiksima: -ija, -ska): Imam dvanaest godina i idem u šesti razred. Volim modernu muziku. Sviram gitaru od etvrtog razreda. U junu u i i na takmi enje u Italiju. Imam dobre drugove i drugarice. S njima idem u školu autobusom jer je škola daleko. Uvek se dobro zabavljamo. Leti esto idemo na bazen biciklima. Moj najbolji drug se zove Marko. On je niži od mene i bolji je u enik jer više u i. Markova sestra se zove Mirjana.

7. razred (imenice u genitivu s predložima sa, iz, oko, izme u u funkciji odredbe za mesto; imenice u genitivu s predložima pre i posle u funkciji odredbe za vreme; lokativ u funkciji nepravog objekta uz glagole govorenja i mišljenja; imeni ke, brojne i priloške sintagme sa zna enjem koli ine; kongruencija atributa i imenice u dativu, instrumentalu i lokativu; najfrekventnije zbirne imenice sa sufiksom -je; tvorba imenica za označavanje mesta (prostora i prostorija) na kojem se vrši radnja: -ište/-lišće, -onica); tvorba imenica sa zna enjem etnika (primeri iz okruženja): Moja porodica živi u ku i. Oko ku e imamo cve e. Naš sused je Ma ar. Izme u naše i njegove ku e nalazi se malo igralište. S drugovima esto idem tamo posle škole. Ponekad kupimo flašu soka i nekoliko kesica semenki, sedimo na drvenim klupama i razgovaramo o novim filmovima, strogim nastavnicima, muzici i raznim drugim stvarima. Prošle nedelje smo pomagali našem starom susedu da popravi ljuljaške i klackalice. Tako e i mla oj deci biti lepše.

8. razred (zavisne re enice: vremenska (s veznikom kad), namerna (s predikatom u prezentu), izri na (s veznikom da) i odnosna (sa zamenicom koji u funkciji subjekta); tvorba prideva sufiksima -ski i -(i)ji): Ju e sam imala mnogo doma ih zadataka. Kad sam ih završila, uklju ila sam televizor. Posle pola sata u sobu je ušao moj brat i promenio kanal. Hteo je da gleda utakmicu. Rekla sam mu da ja želim da gledam omiljenu seriju koja po inje za pet minuta. On je rekao da je utakmica veoma važna, jer igraju srpska i ma arska reprezentacija. Nismo hteli da se sva amo. Dogovorili smo se da on ide u dnevnu sobu i tamo gleda utakmicu.

KNJIŽEVNOST

Program A namenjen je homogenoj sredini, u enicima koji veoma retko imaju kontakata sa govornicima lji je maternji jezik srpski. Poznavanje jezika je na osnovnom (elementarnom) nivou, komunikacija na srpskom jeziku se teško ostvaruje, gramati ki modeli su neuvežbani pošto u enici nemaju prilike da koriste srpski jezik, njihov re nik ne sadrži veliki broj re i, re i veoma lako iz aktivnog fonda prelaze u pasivni i budu zaboravljene, leksika se usvaja sporije nego kod u enika heterogene sredine, interferencijske greške se esto pojavljuju u tolikom obimu da ometaju razumevanje re enice; iz ovih razloga bi akcenat trebalo da bude na leksici i jezi kim obrascima (modelima) koji e im obezbediti temelj za jednostavnu komunikaciju na srpskom jeziku.

U svakom razredu, u enicima je ponu eno više tekstova od broja koji je obavezuju i. Osnovni kriterijum za izbor tekstova je nivo poznavanja jezika. Pored odabranih tekstova, obra uju se i tekstovi po slobodnom izboru, pri emu se vodi ra una o nivou poznavanja jezika i interesovanjima u enika. Uz originalne književne tekstove planirana je i obrada konstruisanih tekstova koji treba da budu u funkciji oboga ivanja leksike neophodne za svakodnevnu komunikaciju na osnovnom nivou. Predlaže se da nastavnik planira najmanje tri asa za obradu jednog teksta kroz teme. Pesme koje se pevaju ne zahtevaju obavezno obradu, gramati ka i leksi ka objašnjenja jezi kih pojava.

Oblast nastavnog programa Književnost doprinosi postizanju komunikativne funkcije jezika. Osnovna funkcija književnoumetni kih tekstova, odnosno adaptacija, pored osposobljavanja u enika za komunikativnu upotrebu jezika, jeste i upoznavanje u enika sa kulturom, istorijom i tradicijom srpskog naroda, kao i s književnim delima zna ajnim za srpsku književnost.

Funkcije adaptiranog književnog teksta u A programu:

- usvajanje leksike odre enog tematskog kruga potrebne za svakodnevnu komunikaciju;
- itanje, odnosno slušanje teksta u funkciji uvežbavanja razumevanja pisanog i govornog jezika – uvežbava se itanje u sebi i itanje sa razumevanjem;
- zadaci u vezi sa tekstom razvijaju umenje razumevanja teksta, uvežbava se veština pisanja, sastavljanje i pisanje re enica koje sadrže poznatu leksiku uz uvežbavanje osnovnih jezičkih obrazaca, kao i razvijanje sposobnosti sastavljanja re enica govornog jezika (prilikom pisanih i govornih vežbi tolerišu se interferencijske greške koje ne ometaju razumevanje re enice);
- odgovori na pitanja (usmeno i pismeno) pomažu u eniku da razvije mehanizme sastavljanja re enica na srpskom jeziku, odnosno izlaganje na srpskom jeziku uz vidno prisustvo interferencijskih grešaka – uputno je da nastavnik vrši korekcije ukazuju i na pravilne oblike;
- reprodukcija teksta ili prepri avanje razvijaju sposobnost upotrebe jezika – u enik treba da se izrazi koriste i više re enica, da formira i razvija govorne sposobnosti.

Književnoumetni ki, adaptirani i konstruisani tekstovi pogodni su za tuma enje, pri emu se uzimaju u obzir uzrast i predznanja u enika. Tekstovi su ujedno i polazna osnova za uvežbavanje novih re i i izraza, jezičkih modela, itanja, pisanja, govora; stoga tri asa namenjena jednom tekstu predstavljaju istovremeno i obradu i uvežbavanje gradiva.

Rad na tekstu obuhvata:

1. Semantizaciju nepoznatih re i: semantizacija može da se izvede pomo u sinonima koji su poznati u enicima, vizuelnim prikazivanjem re i, postavljanjem re i u kontrastne parove (mali-veliki), opisivanjem re i jednostavnim re enicama. Nastavnik mora da vodi ra una da re enica kojom opisuje nepoznatu re sadrži u enicima poznate re i. Prevod je opravdan samo u slu aju kada ne postoje druga sredstva za objašnjenje zna enja re i. Preporu uje se upotreba re nika na asu.

2. Slušanje ili itanje teksta: savetuje se da nastavnik prvi put pro ita tekst – na ovaj na in u enici uju pravilan izgovor re i, pošto u enici homogene sredine retko imaju prilike da uju srpski jezik, nastavnikovo glasno itanje je od izuzetne važnosti. Preporu uje se upotreba audio-vizuelnih sredstava. Zahtevi koji se u programu ti u u enja odlomaka iz poezije i proze napamet podsti u usvajanje modela govorenja, kao i intonaciju re i i re enica.

Dramatizacija tekstova vezuje se i za javni nastup, ali i za razgovor o književnom delu pošto predstavlja vid njegove interpretacije. Saživljavanjem sa likovima dela, u enici mogu ispoljiti ose anja koja prepoznaju u ponašanju junaka i o kojima zaklju uju.

3. Kontekstualizacija nove leksike: neophodno je da u enici nove re i postave u re eni ni kontekst kako bi se leksika uvežbavala paralelno sa konstruisanjem re enica. Re enice treba da budu jednostavne da bi se izbegao veliki broj grešaka koje neminovno nastaju u složenijim konstrukcijama. Ukoliko re enica sadrži previše grešaka, postaje nerazumljiva slušaocu. Kontekstualizacija novih re i je bitan element funkcionalne upotrebe jezika pošto navodi u enika da sastavlja re enice i aktivira re ni ki fond i jezi ke modele.

4. Pitanja u vezi s tekstom (u pisanoj formi i usmeno): proces razumevanja teksta ima više etapa. Tek kada se nova leksika usvoji i primeni u re enicama, može da se pre e na nivo razumevanja teksta. Nivo na kojem je u enik razumeo tekst može da se utvrdi postavljanjem pitanja u vezi s tekstom. Pitanja treba da se zasnivaju na leksici koju su ranije usvojili uz upotrebu novih re i obra enih u tekstu. Uputno je da pitanja budu kratka (Šta je u Vesninoj torbi? – tekst Vesna i torba). Korisno je da deo pitanja bude u pisanoj, a deo u govornoj formi. Zna ajno je da se primarno uvežbava govor, a zatim i pisanje.

5. Pitanja povodom teksta (u pisanoj formi i usmeno): u enici uvežbavaju i ostvaruju komunikaciju na srpskom jeziku zasnovanu na poznatoj leksici, uz tolerisanje grešaka koje ne ometaju razumevanje. Pitanja treba da budu u skladu s leksi kim fondom kojim u enici raspolažu (na primer: Ko je junak pri e?; Gde se odigrava radnja?; Kako izgleda junak pri e?; Šta ose a devoj ica u pesmi?). Ovo je slede i nivo u procesu usvajanja jezičkih veština iji je cilj navo enje u enika da ostvare komunikaciju na srpskom jeziku. Ovaj cilj je, esto, veoma teško posti i kod u enika homogene sredine, ali je neophodno navesti u enika da usmeno, a potom i u pisanoj formi, upotrebi odre ene re i ili izraze na srpskom jeziku.

6. Razgovor o tekstu: u skladu sa leksikom kojom u enici raspolažu razgovor se zasniva na prepoznavanju glavnih likova, aktivnostima koje se vezuju uz njih, na isticanju osobina likova iz teksta. Kao deo procesa uvo enja u enika u upotrebu jezika uputno je da se u enici, prema modelima iz tekstova podsti u da sastavljaju re enice potrebne u govornim situacijama. Na primer, dramatizacija teksta Vesna i torba – Vesna: Moja torba je stara. Olovka: Šta radiš, Vesna? Zašto stavljaš puno stvari u torbu? U torbi nema mesta. Tata: Vesna, treba da kupim novu torbu. Vesna: Tata, molim te, kupi mi novu torbu. U enici se podsti u da povodom teksta zaklju uju o idejama prepoznatim u tekstu (Šta tekst kazuje o Vesninim osobinama?).

Prilikom obrade poezije ne insistira se na književnoj teoriji, već na doživljaju lirске pesme. Podsticanje učenika da razume motive, pesničke slike i jezička sredstva dovodi se u vezu sa ilustriranjem značajnih pojedinosti, kao i sa uvećavanjem intonacije stiha i uvođenjem rime u pesmi.

7. Komparativni pristup: nastavnik planira uključivanje tekstova maternjeg jezika koji se porede sa predloženim delima srpske književnosti (ukoliko je to moguće) i sa primerima vezanim za film, pozorišnu predstavu, različite audio-vizuelne zapise; u obradu književnog dela uključuje i sadržaje iz likovne i muzičke kulture, stripa i različite vrste igara (osmosmerke, rebusi, ukrštene reči, asocijacije...).

Prilikom uvođenja bitnih poetskih elemenata u strukturu književnometnoga teksta, koriste i znanje učenika o osnovama maternjeg jezika, nastavnik se trudi da kod učenika (u skladu sa njihovim mogućnostima) objasni osnovne oblike pripovedanja (naracija, deskripcija, dijalog); pojam sižea i fabule, funkciju pesničke slike; ulogu jezičkih sredstava i druge osnovne poetske odlike teksta.

8. Oblikovanje kratkog teksta u pismenoj formi ili usmeno na osnovu adaptiranog književnog teksta: ovaj nivo upotrebe srpskog jezika u govornoj ili pisanoj formi predstavlja glavni cilj oblasti Književnost u A programu. Pokušaj samostalnog sastavljanja kraćeg teksta od pet ili šest rečenica (u paru ili u grupi) predstavlja viši nivo u ostvarivanju komunikativne funkcije jezika. Učenici razvijaju mehanizam upotrebe jezičkih modela; spajaju reči u rečenice uz poštovanje gramatičkih struktura, zatim spajaju više rečenica u kraći tekst. Proces se odnosi i na govorene i na pisane tekst.

Program B:

Književnometnički tekstovi u nastavi Srpskog kao maternjeg jezika imaju višestruku funkciju. Učenicima i učiteljima treba dati priliku da se upoznaju sa srpskom kulturnom baštinom i tako bolje razumeju sličnosti i razlike koje postoje između kulture naroda kojem pripadaju i kulture naroda čiji jezik učeničevo je. Tekstovi istovremeno predstavljaju izvor nove leksike i polaznu osnovu za dalji rad – razgovore, čitanje, interpretaciju, različite vrste govornih i pismenih vežbi i druge aktivnosti.

U oblasti nastavnog programa Književnost navedeni tekstovi usklađeni su sa uzrasnim karakteristikama i jezičkim mogućnostima učenika. Dati predlog dela nastavnik prilagođava potrebama svojih učenika. Od predloženih dela, nastavnik samostalno bira ona koja će obradivati, kao i dela kojima će proširiti spisak. Za svaki tekst je predviđeno po tri časa.

Za učenike koji Srpski kao maternji jezik budu savladavali po programu koji je namenjen onima koji učeničev i žive u heterogenim jezičkim sredinama ili im je maternji jezik jedan od slovenskih jezika, predloženi su autentični književnometnički tekstovi ili odlomci iz njih. Ipak, postoje značajne razlike između učenika koji žive u heterogenoj sredini, a čiji je maternji jezik neslovenski, i učenika čiji je maternji jezik slovenski. Ove razlike je neophodno uzeti u obzir prilikom izbora tekstova za obradu i pri izradi udžbenika. Stoga se preporučuje autorima udžbenika i nastavnicima da neka od predloženih dela adaptiraju, skrate i prilagode jezičkom znanju i mogućnostima učenika čiji je maternji jezik neslovenski. Nastavnici koji rade sa učenicima čiji maternji jezik pripada grupi slovenskih jezika, mogu se opredeljavati za autentična dela.

Bavljenje književnometničkim tekstom podrazumeva različite metode postupke koji će biti usmereni na njegovo što bolje razumevanje i tumačenje. Rad na tekstu sastoji se iz nekoliko etapa: uvodnog razgovora sa semantizacijom manje poznatih reči i izraza (ova etapa je posebno važna za učenike čiji jezik nije slovenski); prostorne i vremenske lokalizacije teksta; izražajnog čitanja; kratke provere umetničkog doživljaja i razumevanja teksta; razgovora o tekstu i njegovog tumačenja (različitim analitičkim postupcima kojima će se otkrivati estetske vrednosti dela, važne pojedinosti u njemu i mesta sa posebnom ekspresivnošću); povezivanja dela sa ličnim doživljajima i iskustvima učenika. Svaka od navedenih etapa zavisi od prirode teksta kao i od predznanja i mogućnosti učenika.

Uvodni razgovor i semantizacija manje poznatih reči i izraza bitna je za neke učenike od izuzetne važnosti za razumevanje dela i stoga im je potrebno posvetiti posebnu pažnju. O izboru reči za semantizaciju odlučuje nastavnik uvažavajući predznanja svojih učenika. Leksiku je najbolje semantizovati tokom uvodnog razgovora i pre prvog čitanja teksta kako bi se obezbedilo razumevanje sadržaja teksta nakon prvog čitanja. Reči se mogu semantizovati na različite načine – vizuelnim nastavnim sredstvima, demonstracijom, posredstvom sinonima i antonima, različitim opisnim definicijama i, ukoliko je to neophodno, reči se može i prevesti na maternji jezik učenika. Nije potrebno da sve reči koje se semantizuju učeničevim aktivnim leksičkim fondom učenika, pojedine mogu ostati u pasivnom fondu. Leksika za koju se proceni da treba da učeničev i aktivni leksički fond učenika treba da bude zastupljena tokom razgovora o tekstu i njegove interpretacije, a korisno je osmisliti i različite leksičke vežbe koje će doprineti ostvarivanju ovog cilja. Učenike ovog uzrasta treba uvoditi i u korišćenje rečenica jer je ono sastavni deo čitanja. Važno je da se služe i dvojezičnim i jednojezičnim rečenicima i da ovladaju tehnikom pronalaženja reči i značenja koje reči ostvaruju u datom kontekstu. Rečenice predstavljaju veliku pomoć za čitanje i razumevanje tekstova različitih žanrova, naročito su korisni prilikom samostalnog čitanja.

Mnogi tekstovi, posebno odlomci iz obimnijih književnih dela, zahteva e i lokalizaciju kako bi bili pravilno shva eni i doživljeni. Lokalizacija e u nekim slu ajevima podrazumevati prepri avanje sadržaja koji prethode odlomku koji se obra uje ili, na primer, davanje podataka o autoru. Neka d e biti neophodno delo smestiti u prostorne i vremenske okvire i protuma iti društvene, istorijske i druge okolnosti u kojima se radnja odvija.

itanje teksta je od velike važnosti za njegovo razumevanje i doživljavanje. U nastavi književnosti javljaju se razli iti oblici itanja. Razumevanje, doživljavanje i tuma enje teksta uslovljeno je kvalitetom itanja. Važno je da prvo interpretativno itanje teksta obavi nastavnik ili da u enici poslušaju kvalitetan zvu ni zapis. Ovako e se obezbediti pravilno razumevanje i bolji umetni ki doživljaj teksta. Mnoga dela zahteva e jedno ili više ponovljenih itanja naglas ili u sebi, usmerenih ka odre enom cilju. Potrebno je da u enici ovladaju tehnikama glasnog itanja i itanja u sebi. itanje u sebi može biti u funkciji boljeg razumevanja teksta i ono uvek treba da bude usmereno od strane nastavnika, istraživa ko. U enici e, itaju i u sebi, pronalaziti u tekstu razli ite informacije kojima e potkrepljivati i svoje mišljenje i stavove, uvežbava e brzo itanje i osposobljava e se za samostalno u enje. Cilj itanja naglas jeste ovladanje tehnikom itanja i savla ivanje važnih inilaca glasnog itanja (izgovora i intonacije re i i re enice, ja ine glasa, pauza). Ovim putem, u enici se postepeno uvode u izražajno itanje. Ono se uvežbava na pažljivo odabranim epskim, lirskim i dramskim tekstovima. Izražajno itanje uvežbava se na prethodno obra enim tekstovima, planski i uz dobru pripremu. Nastavnik treba da osposobi u enike da usklade ja inu glasa, intonaciju, ritam, tempo, pauze s prirodom i sadržinom teksta kako bi izražajno itanje bilo što uspešnije.

Jedan od važnih oblika rada jeste u enje napamet i izražajno kazivanje kratkih odlomaka iz odabranih književnoumetni kih tekstova u stihu i prozi (lirskih pesama, odlomaka iz proznih i dramskih tekstova). U enike treba postepeno voditi od glasnog itanja ka izražajnom itanju i kazivanju napamet nau enih odlomaka.

Tuma enje teksta umnogome e zavisiti od sredine u kojoj se nastava realizuje, predznanja u enika i njihovog maternjeg jezika. S u enicima koji savla uju program za srednji nivo, tuma enje teksta ima e više obeležja razgovora o važnim pojedinostima u njemu – doga ajima, likovima, mestu i vremenu odvijanja radnje. Razgovori o tekstu treba da obezbede pravilno razumevanje doga aja, uo avanje veza u doga aja i likova, tuma enje postupaka glavnih junaka i njihovih osobina. Bez obzira na to što za ove razgovore nije nužno da u enici znaju stru nu terminologiju (osnovni motiv, epitet, opisna lirski pesma), oni se ne smeju svesti na puko prepri avanje sadržaja teksta. Razgovor o tekstu nastavnik treba da vodi tako da omogu i u enicima da u njemu ispolje što ve u kreativnost, da im postavlja problemske zadatke, navodi ih da razmišljaju o uzro no-posledni m vezama u delu, podsti e ih da slobodno maštaju i iznose svoje utiske o umetni kim slikama u delu.

S naprednijim u enicima nastavnik može ostvariti kompleksniju analizu i interpretaciju dela tokom koje e u enici izvoditi složenije zaklju ke o doga ajima i likovima, otkrivati ekspresivna mesta u delu i iznositi svoje utiske o njima služe i se osnovnom terminologijom teorije književnosti. U nastavi Srpskog kao nematernjeg jezika nastavnik treba da se oslanja na književnoteorijska znanja koje su u enici stekli na svom maternjem jeziku i da ih aktivira kad god je to mogu e. Tako, na primer, prilikom obrade književnih dela i odlomaka, treba ra unati na to da su u enici u maternjem jeziku usvojili osnovne književnoteorijske pojmove: tema, motiv, glavni lik i dr. U skladu sa Opštim standardima postignu a za Srpski kao nematernji jezik; poznavanje terminologije iz teorije književnosti o ekuje se samo od u enika naprednog nivoa. Oni e, na primerima izabranih dela i odlomaka iz srpske književnosti, proširivati saznanja koja su stekli na svom maternjem jeziku i bogatiti ih novom primerima.

Nakon razgovora o sadržaju dela i njegove interpretacije, potrebno je s u enicima razgovarati i o li nim doživljajima koji su izazvani delom – podsticati ih da dovode u vezu delo sa svojim li nim iskustvima, dopustiti im da postavljaju pitanja, stvoriti u u ionici uslove u kojima e se razvijati dijalog i diskusija.

Veoma je važno da u enici aktivno u estvuju u svim etapama rada, da iznose svoja ose anja, zapažanja, mišljenja, zaklju ke i da ih obrazlažu. U eni ke aktivnosti ne smeju biti ograni ene samo na rad na asu. U obradu teksta u enike treba uvoditi zadavanjem razli itih pripremnih zadatka, koje e oni rešavati kod ku e. Nakon obrade teksta, važno je da u enici ste ena znanja funkcionalno primenjuju u daljem radu – prilikom izrade doma ih zadataka, samostalnog itanja i usvajanja znanja iz drugih nastavnih predmeta. Nastavniku i u enicima e ste ena znanja i veštine biti dragocena za interpretaciju novih književnih dela.

Kad god je to mogu e, nastavu književnosti potrebno je povezivati s nastavom jezika, uspostavljati unutarpredmetnu i me upredmetnu korelaciju. Ona e doprineti svestranijem sagledavanju sadržaja, a u enici e ste i kvalitetnija i trajnija znanja.

JEZI KA KULTURA

Realizacija ishoda Srpskog kao nematernjeg jezika podrazumeva kontinuitet u boga enju u eni ke jezi ke kulture. To je jedna od primarnih metoda kih obaveza nastavnika. Nastavnik treba da proceni sposobnosti svakog u enika za odgovaraju i nivo komunikativne kompetencije i u skladu sa tim prilagodi jezi ki materijal. Ovo treba da dovede do funkcionalne upotrebe jezika u nastavi, ali i u svim ostalim životnim okolnostima, u školi i van nje, gde je valjano jezi ko komuniciranje uslov za potpuno sporazumevanje. Jezi ka komunikacija podrazumeva vladanje receptivnim i produktivnim jezi kim veštinama, a to su: slušanje, itanje, pisanje i govorenje. Osnovno obeležje savremenog metodi kog pristupa nastavi jezika i jezi ke kulture jeste razvijanje u eni kih sposobnosti u sve etiri

aktivnosti uporedo i njihovo prilagođavanje kognitivnim sposobnostima i jezičkom okruženju učenika. Ishodi u oblasti Jezika kultura koncipirani su tako da, s jedne strane, obezbede ostvarivanje minimuma jezičkih kompetencija, ali i da, s druge strane, ne ograničavaju učenike koji su u mogućnosti da ostvare veći napredak. Zbog specifičnosti ove nastave, predviđene ishode (pre svega kada su u pitanju homogena jezika sredine) potrebno je ostvarivati kroz jezičke aktivnosti (kompetencije) koje su, s metodološkog aspekta, slične nastavništvu stranog nego maternjeg jezika.

Slušanje je prva jezička aktivnost s kojom se učenici susreću u nastavi Srpskog kao nematernjeg jezika. Ona omogućava učenicima da upoznaju melodiju jezika, a zatim i njegov glasovni sistem, intonaciju rečenice i rečenice. Konačni cilj slušanja treba da bude razumevanje, kao preduslov za verbalnu produkciju, odnosno – komunikaciju.

Govorenje je najzloženija jezička veština, koja podrazumeva vladanje svim elementima jezika (fonetsko-fonološkim, morfološkim, sintakskim i leksičkim). Govorenje se najčešće realizuje u dijaloškoj formi, te prema tome podrazumeva razumevanje (sagovornika). Pored toga, govorenje je veština koja zahteva određenu brzinu i pravovremenu reakciju. Kao produktivna veština, zajedno sa pisanjem, omogućava učenicima da se izrazi na srpskom jeziku, postavi pitanje, interpretira neki sadržaj i učestvuje u komunikaciji sa drugima.

Pisanje je jezička aktivnost koja podrazumeva poznavanje grafičkog sistema jezika (slova), njihove glasovne realizacije, povezivanje glasova u reči i spajanje reči u rečenicu, uz poštovanje odgovarajućih ritmičkih i prozodijskih pravila. Cilj pisanja mora da bude razumevanje pročitanog jer samo tako ono predstavlja jezičku kompetenciju, a ne puku verbalizaciju slovnih karaktera.

Pisanje je produktivna jezička veština koja podrazumeva iskazivanje jezičkog sadržaja pisanim putem, upotrebom odgovarajućih slovnih karaktera i poštovanjem pravopisnih pravila. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti grafemama za koje ne postoje ekvivalenti u maternjim jezicima učenika. Takođe je važno obratiti pažnju na pravila fonetskog pravopisa (pisanje ličnih imena stranog porekla itd.). Pored toga, srpski jezik ima dva pisma – cirilicu i latinicu, a učenici, još u prvom ciklusu obrazovanja, treba da usvoje oba. Cilj pisanja je jezičko izražavanje pisanim putem, te, prema tome, podrazumeva razumevanje.

Ove četiri veštine su kroz ishode dva programa vertikalno povezane tako da jasno opisuju gradaciju postignuća učenika u oblasti Jezika kultura.

Sadržaji po temama predstavljaju leksičko-semantički okvir unutar koga se funkcionalno realizuju jezički sadržaji. Tematske jedinice predstavljaju realne, svakodnevne okolnosti u kojima se ostvaruje komunikacija. Za svaku tematsku jedinicu predložene su tematske grupe koje treba da se popune odgovarajućim leksikom, u okviru preporučenog broja novih reči.

Na primer u drugoj tematskoj jedinici, Porodica i ljudi u okruženju, u sadržaju A programa predviđeno je da učenici u prvom razredu ovladaju rečima kojima se imenuju članovi uže porodice i upotrebe ih u odgovarajućoj komunikativnoj situaciji. U svakom sledećem razredu ova tematska jedinica se proširuje novom leksikom i novim komunikativnim situacijama. Tako u sledećim razredima učenici ovladavaju nazivima za članove šire porodice, daju osnovne informacije o njima, njihovim fizičkim i karakternim osobinama, zanimanjima, međusobnim odnosima itd.

Ovakva horizontalna vrsta gradacije primenjena je u svim tematskim jedinicama.

Izbor leksike je delimično uslovljen sadržajem iz oblasti Jezik i Književnost, ali zavisi i od procene nastavnika o potrebnosti odgovarajućih leksema i njihove frekventnosti, radi postizanja informativnosti i prirodnosti u komunikaciji. Mnoge reči nisu vezane samo za jednu tematsku jedinicu već se preklapaju i povezuju u nove semantičke nizove, što nastavnik treba da podstigne dobro osmišljenim govornim i pismenim vežbama.

Tematske jedinice se uglavnom ponavljaju u svim razredima, ali se u svakom sledećem razredu broj leksema u okviru tematskih grupa ponavlja i proširuje. Pored selektivnog pristupa leksici, treba voditi računa i o broju leksema koje se usvajaju u jednoj nastavnoj jedinici. Na jednom času ne bi trebalo uvoditi više od pet novih reči, koje treba objasniti i proveriti u tipičnim realizacijama unutar rečenice (kontekstualizacija leksike). Najefikasnije bi bilo da za novu reč svaki učenik osmisli (minimalni) kontekst, odnosno rečenicu. Na ovaj način nastavnik ima uvid u učenikovo razumevanje značenja reči, pored novih sadržaja podstigne upotrebu i ranije stečeno znanje iz leksike i gramatike, a učenici učestvuju u samopouzdanju jer mogu da izgovore ili napišu rečenice na srpskom jeziku.

Pored datih tematskih jedinica, u prvom četiri razreda osnovne škole navodi se i netematizovana leksika koja je potrebna za komunikaciju, nezavisno od teme. U svakodnevnoj komunikaciji, veliki značaj imaju ustaljene komunikativne forme kojima učenici postepeno i kontinuirano treba da ovladavaju od prvog razreda osnovne škole. One su izdvojene u posebnu oblast jezika kulture i usklađene su potrebama i uzrastom učenika. Tako u prvom razredu učenici usvajaju modele za pozdravljanje i predstavljanje, zatim se dalje usvajaju modeli za odricanje, zahvaljivanje, iskazivanje želje, molbe itd. do najzloženijih modela kao što su iskazivanje psihološkog stanja i davanje saveta.

Funkcionalno i ekonomično povezivanje podoblasti predmeta Srpski kao maternji jezik (Jezik, Književnost i Jezik kao kultura) omogućava savladavanje njihovih sadržaja i ostvarivanje predviđenih ishoda na prirodan i spontan način, i da jedni sadržaji proizlaze iz drugih, dopunjuju se i preklapaju. Na odabranim delovima književnoumetničkih, neumetničkih i konstruisanih tekstova mogu se razvijati različite komunikativne veštine; govornim vežbama se definišu smernice za izradu pismenih sastava; kreativne aktivnosti u nastavi doprinose razvoju usmenog i pismenog izražavanja, učenje s razumevanjem utiče na bogatstvo leksike i fluentnost govora, itd. Usklađenost ishoda s jezičkim kompetencijama omogućava nastavniku ne samo kumulativno praćenje napretka svakog učenika nego i uočavanje problema u razvijanju pojedinih kompetencija, što umnogome olakšava proces nastave i učenje jezika.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Na početku procesa učenja, odnosno na početku školske godine, neophodno je sprovesti dijagnostiku ko vrednovanje kompetencija učenika. Ovo je izuzetno važan zadatak nastavnika, budući da postoje velike razlike u vladanju srpskim jezikom učenika jednog odeljenja. Dijagnostiku ko ocenjivanje se može realizovati pomoću inicijalnog testiranja koje služi da se ustanove veštine, sposobnosti, interesovanja, iskustva, nivoi postignuća ili poteškoća pojedina učenika ili celog odeljenja. Inicijalno testiranje osmišljava nastavnik na osnovu ishoda i sadržaja programa iz prethodnih razreda. Na osnovu toga, moguće je efikasno planirati i organizovati proces učenja i individualizovati pristup učenju.

Pored standardnog, sumativnog vrednovanja koje još uvek dominira u našem sistemu obrazovanja (procenjuje znanje učenika na kraju jedne programske celine i sprovodi se standardizovanim mernim instrumentima – pismenim i usmenim proverama znanja, esejima, testovima, što za posledicu ima kampanjsko učenje orijentisano na ocenu), savremeni pristup nastavi pretpostavlja formativno vrednovanje – procenu znanja tokom savladavanja nastavnog programa i sticanja odgovarajućih kompetencija. Rezultat ovakvog vrednovanja daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koje kompetencije su dobro savladane, a koje ne (npr. učenik zadovoljavajuće razume pročitani tekst, ali slabo razume govoreni tekst; zadovoljavajuće piše u skladu s pravilima, ali u govoru ne poštuje pravila kongruencije itd.), kao i o efikasnosti odgovarajućih metoda koje je nastavnik primenio za ostvarivanje cilja. Formativno merenje podrazumeva prikupljanje podataka o učeniku koji postignuća ima, a najčešće tehnike su: realizacija praktičnih zadataka, posmatranje i beleženje učenikovih aktivnosti tokom nastave, neposredna komunikacija između učenika i nastavnika, registar za svakog učenika (mapa napredovanja) itd. Rezultati formativnog vrednovanja na kraju nastavnog ciklusa treba da budu iskazani i sumativno – brojanom ocenom. Ovakva ocena ima smisla ako su u njoj sadržana sva postignuća učenika, redovno praćenje i objektivno i profesionalno beleženje.

Rad svakog nastavnika sastoji se od planiranja, ostvarivanja, praćenja i vrednovanja. Važno je da nastavnik kontinuirano prati i vrednuje, osim postignuća učenika, i proces nastave i učenja, kao i sebe i sopstveni rad. Sve što se pokaže dobrim i korisnim nastavnik može koristiti i dalje u svojoj nastavnoj praksi, a sve što se pokaže kao nedovoljno efikasno i efektivno, trebalo bi unaprediti.

Pri vrednovanju učenika postignuća nastavnik se rukovodi ishodima definisanim za svaki razred vodeći računa o individualnom napredovanju učenika u skladu sa njihovim mogućnostima i sposobnostima. Pri ocenjivanju, pažnja treba da bude usmerena na nivo razvoja reproduktivnih sposobnosti učenika, obim proširivanja leksičkog fonda, nivo smanjivanja različitih tipova grešaka.

Treba imati u vidu nivo poznavanja jezika: učenici homogene sredine sporadično ostvaruju direktan kontakt s govornicima kojima je srpski maternji jezik, sa srpskim jezikom se sreću samo na časovima srpskog kao maternjeg jezika. Rezultat je da učenici srpski jezik koriste na elementarnom nivou. Jezike modele usvajaju sporije, gramatičke kategorije koriste uz mnogo grešaka, imaju problema pri slušanju, odnosno razumevanju srpskog jezika čak i onda kada su im sve reči i govornog teksta poznate.

Naziv predmeta	STRANI JEZIK
Cilj	Cilj nastave i učenja stranog jezika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju je da se učenik usvajanjem funkcionalnih znanja o jeziku, komunikativnim i kulturnim kompetencijama i razvijanjem strategija učenja stranog jezika osposobi za osnovnu usmenu komunikaciju i stekne pozitivan odnos prema drugim jezicima i kulturama, kao i prema sopstvenom jeziku i kulturnom nasleđu.
Razred	drugi (prvi strani jezik)
Godišnji fond časova	72

ISHODI	KOMUNIKATIVNE FUNKCIJE	JEZIČKE AKTIVNOSTI (u komunikativnim funkcijama)
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:		

<ul style="list-style-type: none"> – pozdravi i otpozdravi, primenjuju i najjednostavnija jezi ka sredstva; – predstavi sebe i drugog; – razume jasno postavljena jednostavna pitanja li ne prirode i odgovara na njih; – razume kratka i jednostavna uputstva i naloge i reaguje na njih; – daje kratka i jednostavna uputstva i naloge; – razume poziv i reaguje na njega; – uputi poziv na zajedni ku aktivnost; – razume kratke i jednostavne molbe i reaguje na njih; – uputi kratke i jednostavne molbe; – iskaže i prihvati zahvalnost i izvinjenje na jednostavan na in; – razume jednostavno iskazane estitke i odgovara na njih; – uputi jednostavne estitke; – prepozna i imenuje bi a, predmete i mesta iz neposrednog okruženja; – razume jednostavne opise bi a, predmeta i mesta; – opiše bi a, predmete i mesta koriste i jednostavna jezi ka sredstva; – razume svakodnevne iskaze u vezi sa neposrednim potrebama, osetima i ose anjima i reaguje na njih; – izrazi osnovne potrebe, osete i ose anja kratkim i jednostavnim jezi kim sredstvima; – razume jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru i reaguje na njih; – traži i pruži kratka i jednostavna obaveštenja o položaju u prostoru; – razume i saopšti jednostavne iskaze koji se odnose na hronološko i meteorološko vreme 	<p>POZDRAVLJANJE</p>	<p>Reagovanje na usmeni impuls sagovornika (nastavnika, vršnjaka, i sli no); uspostavljanje kontakta pri susretu i usmeno izražavanje prikladnih pozdrava prilikom rastanka.</p>
---	----------------------	--

<p>– razume jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposredovanje i reaguje na njih;</p> <p>– traži i daje jednostavne iskaze kojima se izražava pripadanje/nepripadanje, posedovanje/neposredovanje;</p> <p>– razume jednostavne iskaze za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reaguje na njih;</p> <p>– traži mišljenje i izražava dopadanje/nedopadanje jednostavnim jezi kim sredstvima;</p> <p>– razume jednostavne iskaze koji se odnose na izražavanje sposobnosti;</p> <p>– traži informaciju o tu im sposobnostima i saopšti šta on/ona ili neko drugi može/ne može/ume/ne ume da uradi;</p> <p>– razume i saopšti jednostavne iskaze koji se odnose na brojeve i količine.</p>		
	<p>PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA</p>	<p>Slušanje kratkih i jednostavnih tekstova u kojima se neko predstavlja; predstavljanje sebe i drugih osoba, prisutnih i odsutnih.</p>
	<p>RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA</p>	<p>Slušanje naloga i uputstava i reagovanje na njih; davanje kratkih i jednostavnih uputstava (komunikacija u učionici – uputstva i nalozi koje razmenjuju u učionici u nastavnom procesu, uputstva za igru i sl. no).</p>
	<p>POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI</p>	<p>Slušanje kratkih jednostavnih poziva na zajedničku aktivnost i reagovanje na njih (poziv na rođendan, igru, druženje...); upućivanje i prihvatanje/odbijanje poziva na zajedničku aktivnost, uz korišćenje najjednostavnijih izraza.</p>
	<p>ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA</p>	<p>Slušanje jednostavnih iskaza kojima se traži pomoć, usluga ili obaveštenje; davanje jednostavnog, usmenog odgovora na iskazanu molbu; izražavanje i prihvatanje molbi, zahvalnosti i izvinjenja.</p>
	<p>ESTITANJE</p>	<p>Slušanje kratkih i jednostavnih ustaljenih izraza kojima se čestita praznik, rođendan; reagovanje na upućenu čestitku i upućivanje kratkih prigodnih čestitki.</p>
	<p>OPISIVANJE BIĆA, PREDMETA, MESTA I POJAVA</p>	<p>Slušanje kratkih jednostavnih opisa bića, predmeta i mesta u kojima se pojavljuju informacije o spoljnom izgledu, pojavnim oblicima, dimenzijama i ostalim najjednostavnijim karakteristikama; davanje kratkih opisa bića, predmeta i</p>

		mesta; traženje i davanje informacija u vezi sa opisom bi a, predmeta i mesta.
	ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	Slušanje iskaza u vezi sa potrebama, osetima, ose anjima; saopštavanje svojih potreba, oseta i ose anja i (empati no) reagovanje na tu a.
	ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Slušanje kratkih tekstova u kojima se na jednostavan na in opisuje položaj u prostoru; usmeno traženje i davanje informacija o položaju u prostoru.
	ISKAZIVANJE VREMENA	Slušanje jednostavnih iskaza u vezi sa hronološkim vremenom i meteorološkim prilikama; usmeno traženje i davanje informacija o hronološkom vremenu i meteorološkim prilikama u užem komunikativnom kontekstu.
	IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje pripadanja/nepripadanja i posedovanja/neposedovanja.
	IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Slušanje kratkih tekstova s jednostavnim iskazima za izražavanje dopadanja/nedopadanja i reagovanje na njih; usmeno iskazivanje slaganja/neslaganja, dopadanja/nedopadanja
	IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	Slušanje jednostavnih iskaza koji govore o sposobnostima; postavljanje pitanja u vezi sa sposobnostima i odgovaranje na njih, usmeno.
	IZRAŽAVANJE KOLI INE I BROJEVA	Slušanje jednostavnih iskaza koji govore o koli ini ne ega; postavljanje pitanja u vezi s koli inom i odgovaranje na njih, usmeno.

TEMATSKE OBLASTI U NASTAVI STRANIH JEZI KA ZA OSNOVNU ŠKOLU

Napomena: Tematske oblasti se prožimaju i iste su u sva etiri razreda prvog ciklusa osnovnog obrazovanja i vaspitanja – u svakom narednom razredu obnavlja se, a zatim proširuje fond lingvisti kih znanja, navika i umenja i ekstralingvisti kih predstava vezanih za konkretnu temu. Nastavnici obra uju teme u skladu sa interesovanjima u enika, njihovim potrebama i savremenim tokovima u nastavi stranih jezika, tako da svaka tema predstavlja odre eni situacijski kompleks.

- 1) Li ni identitet
- 2) Porodica i uže društveno okruženje (prijatelji, komšije, nastavnici itd.)
- 3) Geografske osobenosti
- 4) Srbija – moja domovina
- 5) Stanovanje – forme, navike
- 6) Živi svet – priroda, ljubimci, o uvanje životne sredine
- 7) Vremensko iskustvo i doživljaj vremena (prošlost – sadašnjost – budu nost)
- 8) Škola i školski život
- 9) Mladi – život dece i omladine
- 10) Zdravlje i higijena
- 11) Emocije (ljubav prema porodici, drugovima)

- 12) Prevozna sredstva
- 13) Vremenske prilike
- 14) Umetnost za decu (naro ito moderna književnost za decu; prigodne tradicionalne i moderne pesme)
- 15) Obi aji i tradicija, folklor, proslave (ro endani, praznici)
- 16) Slobodno vreme – zabava, razonoda, hobiji
- 17) Ishrana i gastronomske navike
- 18) Putovanja
- 19) Moda i obla enje
- 20) Sport
- 21) Verbalna i neverbalna komunikacija, konvencije ponašanja i opho enja

JEZI KI SADRŽAJI

ENGLISKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezi ki sadržaji
POZDRAVLJANJE	Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you! (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAJENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	My name's Maria /I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is this your family? She's not my sister, she's my friend. Who's in the picture? It's my brother. His name's Milan. How old is he? He's 12. Li ne zamenice u funkciji subjekta – I, you ... Prisvojni pridevi – my, your... Pokazne zamenice – this, that Glagol to be – the Present Simple Tense Pitanja sa Who/What/How (old) Osnovni brojevi (1–20) (Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sli nosti i razlika u na inu upoznavanja, predstavljanja i razmene osnovnih li njih podataka u našoj zemlji i zemljama engleskog govornog podru ja.
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over /here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find /match/draw/paint/repeat... Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count from ... to My turn now. Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand /I don't understand. I'm finished. Imperativ

	<p>Prisvojni pridevi – my, your...</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Poštovanje osnovnih normi u tivosti; de je pesme odgovaraju eg sadržaja.</p>
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA U EŠ E U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI	<p>Let's play football /the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.</p> <p>Imperativ</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava ro endana, igre, zabava i razonoda</p>
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<p>Can /May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria /Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, ...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.</p> <p>Modalni glagoli za izražavanje molbe can/may</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>
ESTITANJE	<p>Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja /proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.</p>
OPISIVANJE BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<p>What's this/that? It's a/an... Is it a/an...? It's not a pen, it's a pencil. It's not short, it's long. What colour is it? It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, he hasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two playgrounds, too.</p> <p>Glagoli have got, to be za davanje opisa</p> <p>Egzistencijalno There is/are...</p> <p>Pravilna množina imenica: leg – legs, arm – arms...</p> <p>Neppravilna množina osnovnih imenica: foot – feet...</p> <p>The Present Continuous Tense za opisivanje trenutnih radnji.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja.</p>
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	<p>I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?</p> <p>The Present Simple Tense (be, want)</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>

ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Where's my dad? Is he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardrobe. Where's the toilet? It's here/over there. Prilozi i predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa – here, there, in, on, under Pitanja sa Where (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today. The Present Simple Tense glagola to be Pitanja sa What (Inter)kulturni sadržaji: javni prostor; tipi an izgled mesta.
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a /an...? Here's your pen. Prisvojni pridevi my, your... Have got za izražavanje pripadanja/posedovanja (Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	Do you like orange juice? Yes, I do. /No, I don't. I like fish and chips, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family. The Present Simple Tense glagola like/love. (Inter)kulturni sadržaji: Popularna hrana i pi e; porodica
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	I can/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly. Modalni glagol can za izražavanje sposobnosti. (Inter)kulturni sadržaji: Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode
IZRAŽAVANJE KOLI I NE I BROJEVA	How many balls? 15 balls. Osnovni brojevi do 20. Pravilna množina imenica. Pitanja sa How many. (Inter)kulturni sadržaji: Školsko okruženje.

ITALIJANSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezi ki sadržaji
POZDRAVLJANJE	Ciao! Buongiorno! Buonasera! Arrivederci! Come stai? Come va? Come sta? Bene, grazie. Piacere. A domani! A presto! Buona notte! (Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivosti.
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	Come ti chiami? Mi chiamo Jasmina/Sono Jasmina. Di dove sei? Sono di Novi Sad. Bojana, questo è il mio amico. Si chiama Marco.

	<p>Questa è la mia maestra. Si chiama Biserka. Questa è la signora Genovesi. Questo è il signor Rossi. Piacere.</p> <p>Quanti anni hai? Ho 7 anni.</p> <p>Chi c'è nella foto?</p> <p>Questo è mio fratello. Lui ha 10 anni.</p> <p>Questa è mia sorella. Si chiama Nina.</p> <p>Li ne zamenice u funkciji subjekta.</p> <p>Prisvojni pridevi (il mio/la mia, il tuo/la tua; i miei/le mie, i tuoi/le tue)</p> <p>Pokazne zamenice (questo/a)</p> <p>Upitne re i (come, quanto, chi)</p> <p>Prezent glagola essere, avere i najfrekventnijih glagola.</p> <p>Glalogi chiamarsi, stare, avere, essere.</p> <p>Osnovni brojevi (1 - 20)</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sli nosti i razlika u na inu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i Italiji. Li na imena, nadimci.</p>
<p>RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA</p>	<p>Chi è assente? Chi non c'è oggi? Tutto chiaro? Ragazzi, silenzio per favore! Non capisco. Può ripetere, per favore. Ho finito!</p> <p>Vieni alla lavagna. Ascoltate! Rispondete! Guardate! Cercate! Disegnate! Ripetete! Lavate le mani! Colorate! Alzatevi! Sedetevi! Avete finito? Attenzione! Cantiamo insieme! Prendete/aprite i vostri libri!</p> <p>Dammi il tuo quaderno!</p> <p>Ottimo. Giusto. Silenzio per favore!</p> <p>Zapovedni na in frekventnih glagola</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi u tivosti, de je pesme odgovaraju eg sadržaja.</p>
<p>POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA U EŠ E U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI</p>	<p>Giochiamo a pallone/a carte! Andiamo fuori! Cantiamo insieme! Vuoi giocare con me? Vieni a giocare con me! Vieni alla mia festa di compleanno? Grazie. Va bene. Mi dispiace, non posso.</p> <p>Zapovedni na in frekventnih glagola</p> <p>Pitanje intonacijom</p> <p>Negacija</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava ro endana, igre, zabava i razonoda.</p>
<p>ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA</p>	<p>Permesso? Posso entrare?</p> <p>Prego. Avanti!</p> <p>Scusi, posso andare in bagno? Posso uscire? Va bene. Grazie.</p> <p>Scusi, può ripetere per favore?</p> <p>Vorrei un po' di acqua, grazie.</p>

	<p>Modalni glagol za izražavanje molbe (potere)</p> <p>Kondicional u tivosti: prvo lice jednine (vorrei)</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>
ESTITANJE	<p>Buon compleanno! Buon Anno! Buon Natale! Auguri! Tanti auguri! Bravo/a/i/e! Molto bene! Grazie!</p> <p>Pridevi (buono, bravo)</p> <p>Uzvi ne re enice.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja/proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.</p>
OPISIVANJE ŽIVIH BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<p>Il mio gatto si chiama Marta. È piccolo e nero. Il mio cane è bianco. Lui ha gli occhi verdi.</p> <p>La mia scuola è grande. Il giardino è piccolo.</p> <p>Di che colore è/sono?</p> <p>C'è un trenino rosso. Ci sono tre mele verdi.Ci sono due conigli bianchi.</p> <p>Prisvojni pridevi (mio/mia, tuo/tua; i miei/le mie; i tuoi, le tue)</p> <p>Množina imenica.</p> <p>Opisni pridevi.</p> <p>Konstrukcija: re ca ci i glagol essere: c'è/ci sono</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja. Ku ni ljubimci, tipi ne igra ke.</p>
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	<p>Ho fame. Ho sete. Vorrei un succo di frutta.</p> <p>Vuoi un panino?No, grazie. Non ho fame. Sì, grazie.</p> <p>Ho freddo/caldo.</p> <p>Sono malato/a. Ho mal di testa.</p> <p>Buon appetito!</p> <p>Kondicional u tivosti (vorrei)</p> <p>Negacija (no/non)</p> <p>Prezent glagola avere</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<p>La camera è grande. C'è un tavolo. Ci sono tre sedie. C'è una borsa sul tavolo. Dov'è il gatto? È sotto la sedia.</p> <p>Metti la matita sul tavolo.</p> <p>Sono a casa. Vado al cinema.</p> <p>Neodre eni i odre en lan (un/una; il/la)</p> <p>Predlozi (su, in, sotto, sopra)</p>

	<p>Uпитne re i (dove)</p> <p>c'è, ci sono</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.</p>
ISKAZIVANJE VREMENA	<p>Che tempo fa? Fa bel tempo. C'è sole. Piove. Nevica.</p> <p>Che giorno è oggi? È mercoledì.</p> <p>Osnovni brojevi (do 20).</p> <p>Dani u nedelji.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Radna nedelja i vikend.</p>
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<p>Questa è la mia penna. Questo non è il mio zaino. Di chi è questo giocattolo? È tuo questo orsetto? Sì, è mio. No, non è mio. È di Paolo. Ho due sorelle. Chi ha una matita?</p> <p>Prisvojni pridevi (mio/a; tuo/a)</p> <p>Prezent glagola avere</p> <p>Pitanja di chi è/di chi sono</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.</p>
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<p>Ti piace il gelato?Ti piace la pizza? Sì, mi piace. È molto buono/a. No, non mi piace.</p> <p>Mi piacciono queste figurine.</p> <p>Cosa vi piace fare? Ci piace disegnare/cantare.</p> <p>Va bene. Sono d'accordo. Non sono d'accordo.</p> <p>Imenice.</p> <p>Odre eni lan (il, la, l').</p> <p>Prezent frekventnih glagola.</p> <p>Glagol piacere.</p> <p>Konstrukcija sa infinitivom (Mi piace nuotare).</p> <p>Dativne zamenice mi, ti, ci vi.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Hrana i pi e.</p>
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<p>So disegnare. Sai nuotare? – Sì/No.</p> <p>Parli italiano? – Sì, poco.</p> <p>Parlo inglese.</p> <p>Glagol sapere za izražavanje sposobnosti</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode.</p>
IZRAŽAVANJE KOLI INE I BROJEVA	<p>Quanti libri ci sono sul banco? – Ci sono 12 libri.</p> <p>Ci sono 15 bambini nel disegno.</p> <p>Osnovni brojevi do 20.</p> <p>Re ca ci i glagol essere: c'è, ci sono</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školsko okruženje.</p>

Komunikativna funkcija	Jezi ki sadržaji
POZDRAVLJANJE	<p>Hallo! Guten Morgen! Guten Tag! Guten Abend! Auf wiedersehen! Tschüs! Bis bald! Gute Nacht!</p> <p>Wie geht' s? Wie geht es Ihnen? Danke, gut! Es geht. Schlecht.</p> <p>(Inter)kulturelne sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivosti.</p>
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<p>Wie heißt du? Ich heiße/bin Jasmina. Woher kommst du? Ich komme aus Serbien. Wo wohnen deine Großeltern? Auf dem Lande.</p> <p>Bojana, das ist mein Freund. Er heißt Marko.</p> <p>Wer ist das? Das ist meine Lehrerin. Sie heißt Leonora.</p> <p>Wie alt bist du? Ich bin acht Jahre alt.</p> <p>Wer ist auf dem Foto? – Meine Schwester Paula. Sie ist 12.</p> <p>Li ne zamenice u funkciji subjekta.</p> <p>Prisvojni determinativi u nominativu(mein, dein, sein, ihr)</p> <p>Upitne re i (wer, wie, was, wo, woher)</p> <p>Prezent pomo nih glagola sein, haben i najfrekventnijih glagola (heißen, wohnen, kommen, machen...).</p> <p>Osnovni brojevi (1 20)</p> <p>(Inter)kulturelne sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sli nosti i razlika u na inu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama nema kog govornog podru ja. Li na imena, nadimci.</p>
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<p>Wer ist abwesend? Wer ist heute nicht da? Alles klar? Jungs, Ruhe bitte, ich verstehe das nicht. Können Sie das bitte wiederholen? Ich bin fertig! Komm an die Tafe!, Hör zu! Wiederholen Sie das noch einmal! Schauen Sie! Zeichnet! Wiederholt! Wasche deine Hände! Steh auf! Setz dich! Bist du fertig? Achtung! Lass uns zusammen singen! Nimm dein Buch und mach es au der Seite 34 auf!Gib mir dein Notizbuch!Sehr gut . Richtig/Falsch.</p> <p>Zapovedni na in frekventnih glagola</p> <p>(Inter)kulturelne sadržaji: Poštovanje osnovnih normi u tivosti, de je pesme odgovaraju eg sadržaja.</p>
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA U EŠ E U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI	<p>Lass uns Ball-/Kartenspiele spielen! Komm, wir spielen Verstecken! Mach mit! Lass uns zusammen singen! Möchtest du mit mir spielen? Komm zu meiner Geburtstagsfeier? Danke. Alles klar. Es tut mir leid, ich kann nicht. Leider kann ich nicht.</p> <p>Zapovedni na in frekventnih glagola</p> <p>Upitne re enice.</p> <p>Negacija</p> <p>(Inter)kulturelne sadržaji: Prikladno prihvananje i odbijanje poziva, proslava ro endana, igre, zabava i razonoda.</p>
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<p>Darf ich? Kann ich reinkommen? Entschuldigung, kann ich auf die Toilette gehen? Kann ich ausgehen? Natürlich. Danke.</p> <p>Entschuldigung, können Sie das bitte wiederholen? Kann ich ein Glas Wasser bekommen, bitte?Vielen Dank. Bitte, bitte.</p> <p>Modalni glagol (können, dürfen, möchten)</p> <p>(Inter)kulturelne sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>

ESTITANJE	<p>Alles Gute zum Geburtstag! Herzlichen Glückwunsch! Frohe Weihnachten/Ostern! Frohes neues Jahr! Bravo! Danke!</p> <p>Uzvi ne re enice.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja/proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.</p>
OPISIVANJE BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<p>Meine Katze heißt Mitzi. Sie ist klein und schwarz. Mein Hund ist weiß. Seine Augen sind grün. Meine Schule ist groß. Der Garten ist klein. Welche Farbe ist das? Wie sind deine Haare? Hier ist mein Fahrrad. Es ist alt.</p> <p>Prisvojni determinativi u nominativu.</p> <p>Opisni pridevi kao dopuna glalola.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja. Ku ni ljubimci, tipi ne igra ke.</p>
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	<p>Ich habe (keinen) Hunger. Ich habe Durst. Ich möchte/hätte gern einen Apfelsaft. Möchtest du ein Sandwich? Nein, danke. Ich bin nicht hungrig. Ja, danke. Mir ist kalt/heiß. Ich bin krank. Ich habe Kopfschmerzen. Mein Kopf tut weh. Guten Appetit!</p> <p>Promena imenica u nominativu i akuzativu</p> <p>Negacija (nicht/kein)</p> <p>Prezent glagola</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<p>Das Zimmer ist groß. Es gibt einen Tisch in meinem Zimmer. Es gibt drei Stühle. Auf dem Tisch steht eine Tasche. Wo ist die Katze? Sie ist unter dem Stuhl. Ich bin zu Hause. Ich bin im Kino.</p> <p>Neodre eni i odre en lan</p> <p>Predlozi (in, an, auf, unter, hinter, vor) uz glagole mirovanja</p> <p>Upotreba fraze Es gibt sa akuzativom.</p> <p>Upitne re i</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.</p>
ISKAZIVANJE VREMENA	<p>Wie ist das Wetter? Schön, die Sonne scheinr und es ist warm. Schlecht, es regnet und es ist kalt. Welcher Tag ist heute. Mittwoch.</p> <p>Osnovni brojevi (do 20).</p> <p>Dani u nedelji.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Radna nedelja i vikend.</p>
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<p>Das ist mein Heft. Das ist nicht mein Rucksack.</p> <p>Das ist der Rucksack von Petra. Wessen Spielzeug ist das?</p> <p>Das ist Annas Speilzeug.</p> <p>Sind das deine Bücher? Nein, sie sind von Paul./Sie gehören Paul. Ich habe zwei Schwestern. Wer hat einen Bleistift?</p> <p>Prisvojni determinativi u nominativu i akuzativu (mein/dein /sein/ihr...)</p>

	<p>Prezent</p> <p>Izražavanje pripadanja saksonskim genitivom, frazom von+ime/vlastita imenica i glagolom gehören uz vlastitu imenicu</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.</p>
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<p>Magst du Pizza? Ja, ich mag sie. Sie ist sehr gut.</p> <p>Sie schmeckt gut. Nein, ich mag sie nicht. Was macht ihr gerne? Wir mögen zeichnen/singen. Joggen ist mein Hobby. Wie findest du meinen Pullover? Er ist schön aber ich finde die Farbe nicht so gut. Braun finde ich langweilig.</p> <p>Imenice u nominativu i akuzativu.</p> <p>Li ne zamenice u nominativu i akuzativu.</p> <p>Odre eni lan.</p> <p>Prezent frekventnih glagola.</p> <p>Konstrukcija sa infinitivom.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Hrana i pi e.</p>
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<p>Kannst du schwimmen? – Ja/Nein.</p> <p>Sprichst du Deutsch? – Ja, ein bisschen./Leider nicht.</p> <p>Kannst du Englisch? Ja.</p> <p>Glagol können za izražavanje sposobnosti</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode.</p>
IZRAŽAVANJE KOLI INE I BROJEVA	<p>Wieviele Bücher sind auf dem Tisch? –</p> <p>Es gibt 12 Bücher und zwei Hefte..</p> <p>Auf dem Foto sind 34 Schüler aus meiner Klasse.</p> <p>Kauf bitte 2 Kilo Äpfel.</p> <p>Osnovni brojevi do 20. Množina imenica. Upitne re i za izražavanje koli ine.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školsko okruženje.</p>

RUSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezi ki sadržaji
POZDRAVLJANJE	<p>Privet! Zdravstvu ! Zdravstvu te! Dobr den ! Dobroe utro! Dobr ve er! Kak dela? Normal no! Do zavtra! Do vstre i! Poka! Do svidani !</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivosti.</p>
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<p>Men zovut Saša. – Irina. Kak teb /ego/e zovut? Kak tvo famili ? Kto to? to Ma , a to Nataša. to Mari Petrovna. Ona mo u itel nica. to mo drug Saša. Saša – to Maša, mo podruga. Skol ko tebe/emu/e let? Mne dev t let. Emu p t let.</p> <p>Li ne zamenice: , t , on/ona, oni (nominativ, genitiv i dativ);</p> <p>Bezli ne re enice s glagolom zovut.</p> <p>Upitne zamenice i prilozil: kto, kak, skol ko.</p> <p>Pokazni prilog: to</p>

	<p>Osnovni brojevi 1–20.</p> <p>Spojivost brojeva s imenicama (1god, 2 goda, 5let)</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najuo ljivijih sli nosti i razlika u na inu upoznavanja, predstavljanja, razmene li nih podataka kod nas i u Rusiji. Ruska li na imena, imena po ocu, nadimci.</p>
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<p>Sluša ! Sluša te vniatelj no! Ne razgovariva te! Posmotri! to t vidiš na kartinke? Zahodi! Idi k doske! Vstan ! Sadis ! Otkro /zakro dver /tetrad ,okno, u ebni! Otvet te na vopros ! Povtori(te) za mno ! Položi ru ku na stol. Da mne ru ku, požalu sta. Dom golubogo cveta. Raskras ego! Idi s da! Napiši! Narisu !</p> <p>Zapovedni na in 2. lice jednine i množine</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Poštovanje osnovnih normi u tivosti; de je pesme odgovaraju eg sadržaja.</p>
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA U EŠ E U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI	<p>Dava igrat v kukl /v futbol/v žmurki/v pr tki. Dava te na n m. Gotov ? Dava te po d m v park! Dava te pet ! Dava te spo m pesenku. U men den roždeni , prihodi ko mne! Izvini, k sožaleni ne mogu. Ni ego! Horošo!</p> <p>Zapovedni na in – 1. lice množine</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva; proslava ro endana, igre, zabava i rasonoda.</p>
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	<p>Izvini, možno vz t tvo ru ku? Da, kone no. Net, mne ru ka nužna. Da, požalu sta. Spasibo. Ni ego. Ne za to. Izvinite, povtorite, požalu sta. Izvinite, to opazd va . Ni ego. Zahodi.</p> <p>Predikativ možno.</p> <p>Zapovedni na in.</p> <p>Upitni iskazi bez upitne re i. Intonacija.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Pravila u tive komunikacije.</p>
ESTITANJE	<p>Pozdravl ! S dn m roždeni ! Žela tebe s ast ! S Nov m godom! S Roždestvom! S Dn m za itnika ote estva! to podarok dl teb . Spasibo! S astlivo!Uda i! Vsego horošego!</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja /proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.</p>
OPISIVANJE BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<p>Kto to? to deti. to Serge , u nego kortkie volos .Na n m futbolka i džins . Futbolka krasnogo cveta. to to? to ru ka. to ru ki. Kakogo cveta? Zel nogo. to mo dom. On bol šo . V gostino bol šo divan i bol šie okna.U men net svoe komnat .</p> <p>Upitne zamenice i prilozii.</p> <p>Pridevi. Rod, broj i slaganje s imenicama.</p> <p>Množina imenica.</p> <p>Konstrukcije za izražavanje posesivnosti: u+ gen. li nih zamenica i imenica (u men , u teb , u ne , u nego u nas, u vas, u nih; u Ivana, u Irin).</p> <p>Prisvojne zamenice: mo , tvo , naš, vaš, ih.</p>

	<p>(Inter)kulturni sadržaji:</p> <p>De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja, kultura stanovanja.</p>
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	<p>Tebe holodno? Da, mne holodno. Est ho ets ?Mne ho ets pit . Ho ets est . Ho u pit , ne ho u est . Kak t seb uvstvues ? Mne ploho. U men bolit zub. Ho eš vod ? Da, požalu sta. Net, ne ho ets .</p> <p>Bezli ne re enice.</p> <p>Glagol hotet u sadašnjem vremenu.</p> <p>Upitni iskazi bez upitne re i. Intonacija.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Pravila u tive komunikacije</p>
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<p>Gde Daša? V detsko , ubiraet. Gde mo r kzak? Pod stolom. Na stule. Gde rubaška? V škafu. Knigi ležat na stole. Gde mama? V sadu. Otd haet. Gde mo stakan? Stoit na stole.On v nul knigu iz portfel .</p> <p>Predložko-padežne konstrukcije za izražavanje prostornih odnosa (v škafu, pod stolom, na stule...)</p> <p>Sadašnje vreme frekventnih glagola.</p> <p>Upotreba glagola sto t i ležat .</p> <p>Genitiv imenica s predlogom iz.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.</p>
ISKAZIVANJE VREMENA	<p>Kako segodn den ? Segodn etverg. Kotor as? Skol ko vremeni? P t asov. Tri asa. Segodn holodno. Id t sneg. Dožd id t. Svetit solnce.Zimo v Rossii o en holodno. Na ulice holodno/teplo.</p> <p>Sadašnje vreme frekventnih glagola.</p> <p>Bezli ne re enice.</p> <p>Osnovni brojevi 1–20.</p> <p>Slaganje imenice as s brojevima do 20.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: klima, vremenske prilike.</p>
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<p>to mo m . to tvo velosiped?U men net velosipeda. U ne dva brata i sestra. U teb est sobaka? Net, u men net sobaki.</p> <p>Prisvojni pridevi.</p> <p>Konstrukcije u + gen. za izražavanje posesivnosti (u men , u teb , u ne ...)</p> <p>Upitni iskazi s upitnom re ju. Intonacija.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.</p>
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<p>T I biš blin ? Da, o en . Net, ne o en . Maša, t I biš kompot? T I biš igrat v futbol? Net, ne l bl . Mne nraivts varen e. Kompot mne ne nraivts .</p> <p>Bezli ne re enice.</p> <p>Sadašnje vreme glagola I bit , nraivt s .</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Hrana i pi e; porodica.</p>
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<p>ume plavat . Net, pet ne ume . On o en horošo risuet. Ona prekrasno po t.</p>

	<p>Sadašnje vreme frekventnih glagola.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji:</p> <p>Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode</p>
IZRAŽAVANJE KOLIČINE I BROJEVA	<p>Skol ko kubikov na risunke? 15. Skol ko devo ek v klasse? 12.</p> <p>Osnovni brojevi do 20.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji:</p> <p>društveno okruženje</p>

FRANCUSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezički sadržaji
POZDRAVLJANJE	<p>Salut ! Tu vas bien ? Bonjour, ça va ? Ça va, merci! Comment allez-vous ? Bonsoir ! Bonne nuit ! Bonjour, Monsieur. Au revoir, Madame. A demain. A bientôt.</p> <p>Pitanje intonacijom.</p> <p>Uzvičnice na rečenice.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivotosti.</p>
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<p>Sadržaji</p> <p>Je m'appelle Milica. Tu t'appelles comment ? J'ai sept ans. Tu as quel âge ? J'habite à Smederevo. Qui est-ce ? C'est mon copain/ma sœur/mon père. Il s'appelle Zoran. C'est mon professeur. Il s'appelle Igor. Qui est sur cette photo? C'est mon frère. Il a 13 ans.</p> <p>Nenaglašene ličnice u funkciji subjekta.</p> <p>Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta).</p> <p>Upitne rečnice i (comment, qui, quel/quelle).</p> <p>Osnovni brojevi 1 - 20.</p> <p>Prezent glagola avoir i être i glagola prve grupe.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sličnosti i razlika u načinu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama francuskog govornog područja. Ličnice imena, nadimci.</p>
RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA	<p>Qui est absent ? Qui n'est pas là ? C'est clair ? Je ne comprends pas. Ecoutez ! Répondez ! Regardez ! Cherchez ! Trouvez ! Dessinez ! Coloriez ! Ouvrez/fermez/prenez vos livres. Levez la main. Très bien ! C'est parfait ! Vous avez fini ? J'ai fini. Qui sait ? Je sais. Silence s'il vous plaît ! Levez-vous ! Asseyez-vous ! Viens au tableau ! Donne-moi ton livre, s'il te plaît. Attention ! Donne-moi ton cahier !</p> <p>Imperativ frekventnih glagola.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi u tivotosti, de je pesme odgovarajućeg sadržaja.</p>
POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA UČEŠĆE U ZAJEDNIČKOJ AKTIVNOSTI	<p>On va jouer dans la cour ? D'accord. Viens chez moi. Tu veux jouer avec moi ? Oui, super ! Désolé, je ne peux pas. Je t'invite à mon anniversaire. Merci.</p> <p>Imperativ frekventnih glagola.</p> <p>Pitanje intonacijom.</p> <p>Negacija (ne/n'... pas).</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva,</p>

	proslava ro endana, igre, zabava i razonoda.
ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA	Est-ce que je peux sortir, Madame/Monsieur ? Oui, vas-y ! Tu me donnes ton numéro ? Voilà. Merci ! Je t'en prie. Je peux entrer ? Entrez ! Je voudrais lire. Vous pouvez répéter, s'il vous plait ? Désolé, tu ne peux pas. Pitanje sa est-ce que. Kondicional u tivosti (je voudrais...). (Inter)kulturni sadržaji: Pravila u tive komunikacije.
ESTITANJE	Bon anniversaire ! Bonne année ! Bonne fête ! Joyeux Noël ! Bravo, très bien ! Merci, à toi/à vous aussi ! Félicitations ! Pridevi (bon, bonne). Uzvi ne re enice. Predlozi (à). (Inter)kulturni sadržaji: Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja/proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.
OPISIVANJE BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	Mon perroquet s'appelle Simon. Il est rouge et jaune. Ma poupée s'appelle Lola. Elle est petite. Elle a les yeux noirs. Le chien est petit et noir. Mon école est grande. Ma salle est claire. Il est de quelle couleur ? Il y a un ballon rouge et deux ballons jaunes. Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta). Opisni pridevi. Množina imenica i prideva. Prezentativi (il y a). (Inter)kulturni sadržaji: De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja. Ku ni ljubimci, tipi ne igra ke.
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	Je voudrais du jus d'orange, s'il te/vous plait. J'ai faim/soif /chaud /froid. Brrrrr !!! Tu veux un croissant ? Non, merci, je n'ai pas faim. Je suis contente. Il est malade. J'ai mal à la tête. Bon appétit ! Kondicional u tivosti (je voudrais) Negacija (ne/n'... pas). Prezent glagola avoir. (Inter)kulturni sadržaji: Pravila u tive komunikacije.
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	Cette maison est grande. Il y a un chat dans la rue. Il y a quatre chaises. Il y a un livre sur la table. Où est ton crayon ? Je suis à l'école. Je vais au cinéma. Predlozi (dans, sous, sur). Neodre eni lan. Upitne re i (où). (Inter)kulturni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.
ISKAZIVANJE VREMENA	Quel temps fait-il ? Il fait beau. Oil neige. Il pleut. Quel jour sommes-nous ? C'est vendredi. Dani u nedelji. Unipersonalni glagoli. (Inter)kulturni sadržaji: Radna nedelja i vikend.

IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<p>C'est mon stylo. Ce n'est pas mon cartable. C'est ta poupée ? A qui est ce livre ? J'ai deux frères. Je n'ai pas de sœur. Qui a une gomme ?</p> <p>Prezentativi (c'est, ce sont).</p> <p>Prisvojni pridevi (mon/ma, ton/ta).</p> <p>Negacija (ne/n'... pas).</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.</p>
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<p>D'accord. Je suis d'accord. Tu aime le basket ? J'aime le chocolat/la musique. Qu'est-ce que tu aimes faire ? J'aime dessiner/chanter. Tu aimes la glace ? C'est très bon. Je n'aime pas. Je ne suis pas d'accord.</p> <p>Imenice.</p> <p>Odre eni lan (le, la, l', les).</p> <p>Prezent frekventnih glagola.</p> <p>Konstrukcija sa infinitivom (j'aime dessiner).</p> <p>Negacija (ne/n'... pas).</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Hrana i pi e.</p>
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<p>Je sais dessiner. Tu sais jouer au tennis ? – Oui/No. Tu parles français ? – Oui, un peu. Je parle italien.</p> <p>Glagol savoir za izražavanje sposobnosti.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode.</p>
IZRAŽAVANJE KOLI INE I BROJEVA	<p>Combien de livres il y a sur la table ? – Il y a 4 livres..</p> <p>Sur cette photo il y a 15 personnes..</p> <p>Osnovni brojevi do 20.</p> <p>Prezentativi (il y a).</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Školsko okruženje.</p>

ŠPANSKI JEZIK

Komunikativna funkcija	Jezi ki sadržaji
POZDRAVLJANJE	<p>¡Hola!</p> <p>¡Hola! ¿Qué tal?</p> <p>¡Hola! ¿Cómo estás? Bien, ¿y tú? Bien, gracias.</p> <p>¡Buenos días!</p> <p>¡Buenas tardes!</p> <p>¡Buenas noches!</p> <p>¡Hasta luego!</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Formalno i neformalno pozdravljanje; ustaljena pravila u tivosti.</p>
PREDSTAVLJANJE SEBE I DRUGIH; DAVANJE OSNOVNIH INFORMACIJA O SEBI; DAVANJE I TRAŽENJE OSNOVNIH INFORMACIJA O DRUGIMA	<p>Hola, soy Marcos. ¿Y tú? Soy Elena. Encantada.</p> <p>¿Cómo te llamas? ¿Cuántos años tienes? Me llamo Elena. Tengo ocho años. ¿Y tú?</p> <p>¿Quién es? Es mi amigo/amiga/hermano/hermana</p>

	<p>/profesor/profesora. Se llama Jovan.</p> <p>Es mi familia. Son mi papá, mi mamá y mis hermanos.</p> <p>Es mi hermano Manolito.</p> <p>Prezent glagola ser i tener</p> <p>Prisvojni pridevi (mi, tu, mis, tus)</p> <p>Upitne re i (quién, cómo), pitanje cuántos años</p> <p>Osnovni brojevi (1–20)</p> <p>Glagol llamarse u relevantnim komunikativnim situacijama (me llamo, te llamas, se llama)</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prepoznavanje najosnovnijih sli nosti i razlika u na inu upoznavanja i predstavljanja u našoj zemlji i zemljama španskog govornog područja. Li na imena, nadimci.</p>
<p>RAZUMEVANJE I DAVANJE JEDNOSTAVNIH UPUTSTAVA I NALOGA</p>	<p>¡Adelante!</p> <p>¿Quién falta? Estamos todos, ¡qué bien!</p> <p>A trabajar. Empezamos con una canción.</p> <p>¡Escuchad la canción! Mira/dibuja /habla con tu amigo.</p> <p>Coge el lápiz/la pelota.</p> <p>Más despacio/alto, por favor.</p> <p>¿Puedes repetir? ¿Listo?</p> <p>Cantamos juntos.</p> <p>¡Excelente! Muy bien.</p> <p>Zapovedni na in u potvrdnom obliku za drugo lice jednine i množine – receptivno</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Poštovanje osnovnih normi u tivosti, de je pesme odgovaraju eg sadržaja.</p>
<p>POZIV I REAGOVANJE NA POZIV ZA U EŠ E U ZAJEDNI KOJ AKTIVNOSTI</p>	<p>– ¿Puedes salir? – Sí./No puedo.</p> <p>– ¿Jugamos al dominó/al parchís/al juego de memoria /al fútbol? –Sí/vale.</p> <p>Vamos al patio.</p> <p>– Es mi fiesta de cumpleaños. ¿Puedes venir? – Sí./No puedo.</p> <p>Glagol poder + infinitiv za izražavanje poziva.</p> <p>Negacija.</p> <p>(Inter)kulturni sadržaji: Prikladno prihvatanje i odbijanje poziva, proslava ro endana, igre, zabava i razonoda.</p>
<p>ISKAZIVANJE MOLBE, ZAHVALNOSTI I IZVINJENJA</p>	<p>– ¿Puedes repetir?/¿Puede repetir?</p> <p>– Sí. Claro. Gracias./Muchas gracias.</p> <p>– ¿Puedo ir al baño? – Sí, claro.</p> <p>– ¿Puedo tomar agua? – No, no ahora. Más tarde.</p> <p>– ¿Puedo entrar? –Sí /No. Perdón.</p>

	<p>– ¿Me prestas tu goma? – Sí./Sí, claro.</p> <p>Glagol poder za izražavanje molbe</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Pravila u tive komunikacije.</p>
ESTITANJE	<p>¡Feliz cumpleaños! ¡Feliz cumple! Gracias./Muchas gracias.</p> <p>¡Felices fiestas! A ti también.</p> <p>Feliz Navidad y próspero Año Nuevo.</p> <p>Felices Pascuas.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Najzna ajniji praznici i na in obeležavanja/proslave i estitanja; prigodne de je pesme i igre.</p>
OPISIVANJE ŽIVIH BI A, PREDMETA, MESTA I POJAVA	<p>Mi perro se llama Chiqui. Es pequeño.</p> <p>Mi peluche se llama Luna. Es suave. Es mi juguete preferido.</p> <p>¿Cómo es tu escuela? No es grande. Tiene un piso. Hay un patio también. Es muy bonito.</p> <p>Glagol ser</p> <p>Najfrekventniji opisni pridevi. Slaganje u rodu i broju.</p> <p>Prezentativi (hay).</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: De je pesme i pri e odgovaraju eg sadržaja. Ku ni ljubimci, tipi ne igra ke.</p>
ISKAZIVANJE POTREBA, OSETA I OSE ANJA	<p>– Tengo hambre /sed ... – Yo también. ¿Quieres un bocadillo/agua? – Sí, muchas gracias.</p> <p>– No tengo hambre/sed ... –Yo tampoco./Yo sí.</p> <p>– ¡Qué frío!/Tengo frío. –¿Cierro la ventana? – Sí, gracias.</p> <p>– ¿Tienes frío/calor? –No, estoy bien.</p> <p>– ¿Estás bien? –Sí, gracias./No, estoy mal.</p> <p>Prezent glagola estar, tener i querer u relevantnim komunikativnim situacijama</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Pravila u tive komunikacije.</p>
ISKAZIVANJE POLOŽAJA U PROSTORU	<p>– ¿Dónde está tu mamá? – Está en el trabajo.</p> <p>– ¿Dónde está Chiqui? ¿Está en casa? – No, está en el parque.</p> <p>– ¿Dónde está tu cuaderno? – Está en la mesa.</p> <p>– ¿Dónde está la biblioteca? – Está en el primer piso.</p> <p>Voy a casa. Estoy en la escuela.</p> <p>Odre eni lan.</p> <p>Najfrekventniji predlozi (npr. a, en, sobre).</p> <p>Ir a, estar en.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Kultura stanovanja: selo, grad.</p>
ISKAZIVANJE VREMENA	<p>–¿Qué día es hoy? – Es lunes.</p> <p>–¿Qué hora es? – Es la una. Son las dos.</p>

	<p>Hace buen/mal tiempo.</p> <p>Osnovni brojevi (do 20).</p> <p>Dani u nedelji.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Radna nedelja i vikend.</p>
IZRAŽAVANJE PRIPADANJA/NEPRIPADANJA I POSEDOVANJA/NEPOSEDOVANJA	<p>Es mi familia. Mi hermano menor se llama Pedro. Tiene 5 años. Mi hermana es mayor. Tiene 10 años. Su nombre es María.</p> <p>– ¿De quién es este libro? – Es mi libro. Es el libro de la profesora.</p> <p>– ¿Alguien tiene un lápiz bolígrafo/papel blanco? – Sí, yo tengo uno./No, lo siento.</p> <p>Prisvojni pridevi (mi, tu, mis, tus).</p> <p>Neodre eni lan.</p> <p>Pokazni pridev este, esta, estos, estas</p> <p>Pitanje de quién es/son.</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Porodica, prijatelji, ku ni ljubimci, igra ke.</p>
IZRAŽAVANJE DOPADANJA/NEDOPADANJA	<p>– ¿Te gusta el chocolate? –Claro.</p> <p>– No me gustan los zumos. ¿A ti, te gustan? – Sí, mucho./A mí tampoco.</p> <p>– Me gusta dibujar/nadar/cantar. No me gusta dormir. No me gusta el café.</p> <p>Glagol gustar, potvrdni i odri ni oblik u prvom i drugom licu jednine.</p> <p>Li ne zamenice a mí, a ti</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Hrana i pi e.</p>
IZRAŽAVANJE SPOSOBNOSTI	<p>¿Sabes español? – Sí, un poco.</p> <p>¿Sabes nadar? – Sí./No sé.</p> <p>Glagol saber za izražavanje sposobnosti</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Školske aktivnosti, ku ni ljubimci i svet prirode.</p>
IZRAŽAVANJE KOLI INE I BROJEVA	<p>¿Cuántos hermanos tienes? –</p> <p>Tengo un hermano.</p> <p>¿Cuántas personas hay en la clase? – Somos 20.</p> <p>Osnovni brojevi do 20.</p> <p>Prezentativi (hay).</p> <p>Glagol tener</p> <p>(Inter)kulturalni sadržaji: Školsko okruženje.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: komunikativni pristup, funkcionalna upotreba jezika, interkulturalnost.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja za strane jezike u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja usmeren je na razvoj funkcionalnih znanja i zasnovan je na komunikativno definisanim ishodima učenja, odnosno aktivnostima koje

u enik uspešno realizuje koriste i strani jezik. Jezičke aktivnosti slušanja, čitanja, (raz)govora i pisanja u programu nastave i učenja posmatraju se integrativno, kao nerazdvojive komponente autentичne komunikacije pojedinca u bilo kojoj govornoj zajednici. Polaze i od ishoda, odnosno onoga što je učenik u stanju da ostvari u različitim vrstama i vidovima komunikacije (usmene, pisane i neverbalne), formalno i sadržinski centralnu poziciju programa nastave i učenja zauzimaju upravo komunikativne funkcije. Na osnovu komunikativnih funkcija definisane su jezičke aktivnosti pomoću kojih se one mogu ostvariti, a koje uključuju postepeno usavršavanje sposobnosti razumevanja govora, razumevanja pisanog teksta (od trećeg razreda), interaktivnog usmenog i pisanog izražavanja. Zahvaljujući cikličnoj i kontinualnoj koncepciji programa, komunikativne funkcije se prenose, usvajaju i uvećavaju tokom celog obrazovnog ciklusa, s rastući stepenom složenosti. Ishodi, komunikativne funkcije i jezičke aktivnosti definisani su kao opšte lingvističke kategorije, i stoga su za sve strane jezike identični iskazi. Kako bi se, međutim, ishodi, funkcije i aktivnosti operacionalizovali, ponuđeni su i primeri jezičkih sadržaja, i to za svaki pojedinačni strani jezik. Njima se ilustruju neke od najfrekventnijih i uzrasno najadekvatnijih mogućnosti za verbalnu realizaciju komunikativnih funkcija.

Program usmeren ka ishodima ukazuje na to šta je učenik u procesu komunikacije u stanju da razume i produkuje. Tabelarni prikaz postepeno vodi nastavnika od ishoda i komunikativne funkcije kao oblasti, preko aktivnosti koje u nastavi osposobljavaju učenika da komunicira i koristi jezik u svakodnevnom životu, u privatnom, javnom ili obrazovnom domenu. Primena ovog pristupa u nastavi stranih jezika zasniva se na nastojanjima da se dosledno sprovede i primenjuju sledeći stavovi:

- ciljani jezik upotrebljava se u učenici u dobro osmišljenim kontekstima od interesa za učenike u atmosferi zajedništva i međusobne saradnje;
- govor nastavnika prilagođen je uzrastu i znanjima učenika;
- nastavnik mora biti siguran da je shvatio značenje poruke, uključujući i njene kulturološke i vaspitne elemente, kao i elemente socijalizacije;
- bitno je značenje jezičke poruke;
- znanja učenika mere se jasno određenim relativnim kriterijumima tačnosti i zato uzor nije izvorni govornik;
- sa ciljem da se unapredi kvalitet i obim jezičkog materijala, nastava se zasniva na socijalnoj interakciji u učenici i van nje, i sprovodi se putem grupnog ili individualnog rešavanja problema, kao i rešavanjem manje ili više složenih zadataka u realnim i virtuelnim uslovima sa jasno određenim kontekstom, postupkom i ciljem;
- svi gramatički sadržaji uvode se induktivnom metodom kroz raznovrsne kontekstualizovane primere u skladu sa nivoom i bez detaljnih gramatičkih objašnjenja, a njihovo poznavanje se vrednuje i ocenjuje na osnovu upotrebe u odgovarajućem komunikativnom kontekstu.
- komunikativno-interaktivni pristup u nastavi stranih jezika uključuje i sledeće:
- usvajanje jezičkog sadržaja kroz ciljano i osmišljeno učestvovanje u društvenom okruženju;
- poimanje programa nastave i učenja kao skupa dinamičnih, zajednički pripremljenih i prilagođenih zadataka i aktivnosti;
- nastavnik treba da omogući pristup novim idejama i njihovo prihvatanje, kao i kreiranje novih ideja;
- učenici se posmatraju kao odgovorni, kreativni, aktivni učesnici u društvenom okruženju;
- nastavni materijali predstavljaju jedan od izvora aktivnosti i treba da budu praćeni upotrebom dodatnih autentičnih materijala;
- u učenika je prostor koji je moguće prilagoditi potrebama nastave iz dana u dan;
- rad na projektu kao zadatku koji ostvaruje korelaciju sa drugim predmetima i podstiče razvoj kognitivnih sposobnosti učenika (planiranje, zapažanje, analiza, vrednovanje, zaključivanje itd.);
- za uvođenje novog leksičkog materijala koriste se poznate gramatičke strukture i obrnuto, a naročito na nižem uzrastu treba koristiti internacionalizme i reči koje su im poznate, kao i vizualizaciju kao sredstvo semantizacije.

Tehnike/aktivnosti

Tokom nastave, preporučuje se dinamično smenjivanje tehnika/aktivnosti koje ne bi trebalo da traju duže od 15 minuta.

Slušanje i reagovanje na uputstva nastavnika na stranom jeziku ili sa audio-zapisa (slušaj, piši – od trećeg razreda, poveži, odredi, pronađi, ali i aktivnosti u vezi sa radom u učenici: nacrtaj, iseci, oboj, otvori/zatvori svesku, itd.)

Rad u parovima, malim i velikim grupama (mini-dijalozi, igra po ulogama, simulacije, itd.)

Manuelne aktivnosti (izrada panoa, prezentacija, zidnih novina, postera i sl.)

Vežbe slušanja (prema uputstvima nastavnika ili sa audio-zapisa povezati pojmove, dodati delove slike, dopuniti informacije, selektovati ta ne i neta ne iskaze, utvrditi hronologiju i sl.)

Igre primerene uzrastu i didakti kom zahtevu (za zagrevanje, razvijanje pažnje i koncentracije, ja anje motivacije, uvo enje nove jezi ke gra e ili pak utvr ivanje).

Klasiranje i upore ivanje (po koli ini, obliku, boji, godišnjim dobima, volim/ne volim, komparacije...).

Rešavanje „problem-situacija“ u razredu, tj. dogovori i mini-projekti.

„Prevo enje“ iskaza u gesti i gesta u iskaz.

Zajedni ko pravljenje ilustrovanih materijala (planiranje razli itih aktivnosti, reklamni plakat, program priredbe ili neke druge manifestacije).

STRATEGIJE ZA UNAPRE IVANJE I UVEŽBAVANJE JEZI KIH VEŠTINA U PRVOM I U DRUGOM RAZREDU OSNOVNE ŠKOLE

Prednosti nastave stranog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole u vezi su sa specifi nostima usvajanja jezika na ranom uzrastu. Osnovna karakteristika ranog u enja nije analiti ko u enje, ve usvajanje jezika na sli an na in na koji se usvaja maternji jezik – dete strani jezik koristi isklju ivo u komunikaciji i u situacijama koje su bliske njegovim interesovanjima. Rani po etak u enja stranog jezika otvara put za razvijanje višejezi nosti i dostizanje viših nivoa jezi ke kompetencije koji su relevantni za dalje školovanje i profesionalni život.

S obzirom na to da se ishodi operacionalizuju preko jezi kih aktivnosti u komunikativnim situacijama, važno je da se one u nastavi stranih jezika permanentno i istovremeno uvežbavaju. Samo na taj na in u enici mogu da steknu jezi ke kompetencije koje su u skladu sa zadatim ciljem u enja stranog jezika.

Pošto je program u enja stranog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole rastere en pisanja i itanja, kao i eksplicitnih objašnjenja gramati kih pravila, ovo je dragocen period za podsticanje i navikavanje u enika da u svakodnevnim situacijama u u ionici i van nje spontano primenjuju nau ene re i i izraze u odgovaraju im situacijama usmene komunikacije (npr. pozdravljanje nastavnika na stranom jeziku u u ionici, ali i van nje). Takvo spontano uspostavljanje kontakta pomaže u enicima da se oslobode govornih blokada koje mogu nastati izvan uslova simuliranih u u ionici, pri susretu sa licima drugog govornog podru ja. To e pružiti brojne prilike u enicima da eksperimentišu sa upotrebom jezika, rastere eni straha od neuspeha u komunikaciji. Zbog svega toga, treba insistirati na takvom modelu komunikacije od samog po etka, jer ukoliko u enici naviknu na druga lji model, tj. isklju ivu primenu maternjeg jezika prilikom uspostavljanja kontakta i komunikacije sa nastavnikom ili vršnjakom, teško e tu naviku kasnije promeniti. Sva kratka i jednostavna uputstva u nastavi koja se esto ponavljaju treba da budu na stranom jeziku uz obaveznu odgovaraju u gestikulaciju (ako npr. nastavnik kaže slušaj, poželjno je da pokaže tu aktivnost stavljaju i ruku iza uha). Neka uputstva nastavnik u po etku može da izgovara paralelno na stranom i na maternjem jeziku s tendencijom da postepeno izostavlja maternji jezik, prate i da li u enici prepoznaju njihovo zna enje na stranom jeziku. Potrebno je što više koristiti predmete i bi a iz neposrednog okruženja, slike iz nastavnih materijala, kartice, postere i sl. Za sadržaje koji ne predstavljaju „jezik u ionice“ i ne ponavljaju se svakog asa preporu uju se aktivnosti usmene reprodukcije i kontrolisane produkcije; na taj na in u enicima se omogu ava ve i broj ponavljanja radi lakšeg i bržeg memorisanja i sticanja pouzdanja za samostalno koriš enje jezika. U tom smislu, poželjne su vežbe govorne produkcije sa malim varijacijama modela u kojima se menjaju i kombinuju leksi ki i gramati ki sadržaji uz postepeno uslozljavanje. Tako e se podsti e interakcija s drugim u enicima, koja se može, kao blagi vid medijacije, realizovati davanjem uputstava na maternjem jeziku (npr. pitaj druga ili drugaricu kako se zove i koliko godina ima, šta voli/ne voli da jede, itd.; odgovori na pitanja druga/drugarice), ili uvo enjem pokreta kao neverbalnog sredstva komunikacije.

U enici se osposobljavaju za komunikativne funkcije navedene u programu za dati nivo u enja, pri emu predloženi jezi ki sadržaji služe kao preporuka i mogu biti zamenjeni sli nim sadržajima ili proširivani u skladu sa raspoloživim nastavnim materijalom, kao i potrebama i interesovanjima u enika.

Važno je da imamo na umu da je, uprkos po etnom entuzijazmu s kojim u enici ulaze u proces u enja stranog jezika u osnovnoj školi, njima to ipak još jedan u nizu obaveznih predmeta. Stoga se, na ovom nivou, ne može o ekivati da oni sami, spontano, razviju interesovanje i entuzijazam za u enje stranog jezika. Neophodno je prilikom planiranja nastave imati u vidu uzrast u enika i njihove individualne karakteristike. Neki u enici su introvertni, neki ekstrovertni, u e razli itom brzinom i na razli ite na ine – svim ulima, imaju razli ite potrebe i interesovanja. Ve ina u enika na tom uzrastu ima problem sa pažnjom, koncentracijom i pam enjem tokom 45 minuta. Stoga je uputno da as po ne nekom kratkom igrom zagrevanja koja bi pozitivno uticala na razvijanje sposobnosti pažnje, koncentracije i pam enja, kao i da se aktivnosti smenjuju odgovaraju im logi nim redosledom i

da traju od 5 do 15 minuta.

PREZENTOVANJE I UVEŽBAVANJE SADRŽAJA

S obzirom na različite stilove učenja, raznovrsnost aktivnosti ključna je rešenja za prezentovanje nove leksike grafički. Važno je da uvažavamo predznanja učenika, jer nam ona mogu biti dobra osnova za rad i lakše razumevanje teme.

Vizuelna nastavna sredstva (kartice, posteri, stvarni predmeti iz neposrednog okruženja, kako je u opštim smernicama već napomenuto) idealna su za uvođenje i uvežbavanje vokabulara. Kada se u učenicima pokaže određeni pojam – kada ga vide, važno je da nekoliko puta uku kako se reči izgovara i da je tek na kraju izgovore. Horskoponavljanje korisno je za osvajanje sigurnosti učenika jer nije javno eksponiran, a strah od ismevanja (koji je na tom uzrastu neretko prisutan) sveden je na minimum.

Pantomima (kao vrsta dramskih tehnika), kao i metoda potpunog fizičkog odgovora, veoma su omiljene i efikasne, ne samo na ovom uzrastu već i kasnije. Narodito su pogodne za učenike kinestetičkog stila učenja (prevođenje izgovorene reči u pokret i obrnuto). Ove tehnike su pogodne za uvođenje i uvežbavanje svih vrsta reči: imenice – delovi tela, životinje, igra ke...; glagoli – ustati, sedeti, podići, spustiti neki predmet...; pridevi za opisivanje stanja i osećanja – srećan, tužan, gladan, žedan...

Odgovarajućim kontekstom (priče u slikama, pesme, igre i sl.) bitna je pretpostavka uspešnog usvajanja vokabulara, kao i jezika uopšte. Usvajanje leksike biće utoliko efikasnije ukoliko se ostvaruje u jasnom situacionom kontekstu. Primera radi, ako se usvajaju reči koje se odnose na svet životinja, moguće je organizovati stvarni, simulirani ili virtuelni obilazak zoološkog vrta. Treba voditi računa o tome da su u učenicima, tokom jednog školskog meseca, u stanju da usvoje pet do sedam novih reči.

Dijaloški modeli (kao osnova za „imitiranje“) veoma su efikasni za razvijanje govora. U nedostatku spontane komunikacije među učenicima, nastavnik može da koristi lutke – obične plišane, pravljene od drveta ili papira – i tako napravi odgovarajućim dijaloški model. Nastavnik se može obraćati učenicima sa lutkom koja pita. Učenici će vrlo brzo i lako moći da daju odgovor, ali i da postavljaju pitanja. Naravno, potrebno je obezbediti odgovarajućim kontekst koji će i stidljivijim učenicima omogućiti da se ohrabre i progovore.

Projektne aktivnosti povećavaju motivaciju, jer pružaju izbor učenicima da odgovorno u paru ili u grupi rešavaju zadatak na svoj način u dogovoru sa drugima, razvijaju i jačaju određene socijalne kompetencije. Projekat je pogodan za rad u odeljenjima mešovitog sastava, ima ličnu vrednost, podstiče kooperativni rad i završava se uvek nekom vrstom prezentacije kako rezultata, tako i procesa rada.

Dramske aktivnosti omogućavaju učenicima da koriste jezik u odgovarajućem kontekstu i tako „oživljavaju“ njegovu upotrebu. Njihov potencijal ogleda se, između ostalog, i u tome što:

- u učenicima ne samo da učestvuje strani jezik na zabavan način, već kroz interakciju i različite uloge koje preuzimaju sagledavaju stvari iz različitih uglova (što doprinosi razvoju kritičkog i divergentnog mišljenja);
- u učenicima sarađuju i usvajaju jezik kroz smislenu interakciju na ciljnom jeziku i razvijaju sve potrebne veštine – kognitivne, komunikativne i socijalne;
- svi mogu da učestvuju – svako dobija ulogu koju može da „iznese“ te su zato pogodne za rad u odeljenjima mešovitog sastava;
- odgovarajućim stilovima učenja – vizuelni vide, auditivni uku, kinestetički se izražavaju kroz pokret;
- podižu motivaciju i samopouzdanje;
- orijentisane su na učenika – nastavnik ima manje dominantnu ulogu;
- razvijaju maštu i kreativnost kod učenika.

Poželjno je da se dramske aktivnosti poput igranja uloga, miniskeno, lutkarskih minipredstava, improvizacija i priča iz stvarnog života što više koriste u nastavi, ne samo na ovom uzrastu, već i kasnije.

Pisanje i čitanje su neobavezne aktivnosti u drugom razredu. S obzirom na to da se latinično pismo uvodi u nastavu srpskog jezika u drugom polugodištu drugog razreda, inicijalno pisanje i čitanje može se ponuditi kao opcija samo za učenike koji to žele i znaju, na elementarnom nivou (čitanje pojedinačnih reči i jednostavnih rečenica, dopunjavanje reči slovom i slikom, nipošto samostalno pisanje i diktati). Ova aktivnost se ne ocenjuje i na kraju ima sporednu ulogu.

Sociokulturnu kompetenciju, kao skup znanja o svetu uopšte, sličnostima i razlikama između kulturnih i komunikativnih modela sopstvene govorne zajednice i zajednice/zajednica kojima se jezik uči, treba uvoditi od samog početka učenja stranog jezika na najnižem uzrasnom nivou, jer su ta znanja potrebna za kompetentnu, uspešnu

komunikaciju u konkretnim komunikativnim aktivnostima na ciljnom jeziku.

Poseban aspekt sociokulturne kompetencije predstavlja interkulturalna kompetencija, koja podrazumeva razvoj svesti o drugom i drugačijem, poznavanje i razumevanje sličnosti i razlika između svetova, odnosno govornih zajednica, u kojima se uvek kreće. Interkulturalna kompetencija podrazumeva i razvijanje tolerancije i pozitivnog stava prema individualnim i kolektivnim karakteristikama govornika drugih jezika, pripadnika drugih kultura koje se u manjoj ili veći meri razlikuju od njegove sopstvene. Dakle, postepenim uvođenjem sociokulturnih sadržaja na najnižem nivou (pozdravljanje, pevanje prigodnih prazničkih pesama i sl.) doprinosi se razvoju interkulturalne svesti, kroz koja svesti o vrednosti različitih kultura i razvijanje sposobnosti za integrisanje interkulturalnih iskustava u sopstveni kulturni model ponašanja i verovanja.

Gramatika sadržaji se na ovom uzrasnom nivou ne obrađuju eksplicitno. Gramatičke pojave treba posmatrati sa funkcionalnog aspekta (primenjujući elemente gramatike koji su neophodni za uspešno ostvarivanje komunikativne funkcije). U procesu nastave stranog jezika treba težiti tome da se gramatika usvaja putem jezičkih aktivnosti slušanja i govora, prema jasno utvrđenim ciljevima, ishodima i standardima nastave stranih jezika.

Glavni cilj nastave stranog jezika jeste razvijanje komunikativne kompetencije na određenom jezičkom nivou, u skladu sa statusom jezika i godinom učenja.

Naziv predmeta	MATEMATIKA
Cilj	Cilj nastave i učenja Matematike je da učenik, ovladavajući matematičkim konceptima, znanjima i veštinama, razvije osnove apstraktnog i kritičkog mišljenja, pozitivne stavove prema matematici, sposobnost komunikacije matematičkim jezikom i pismom i primeni stečena znanja i veštine u daljem školovanju i rešavanju problema iz svakodnevnog života, kao i da formira osnov za dalji razvoj matematičkih pojmova.
Razred	Drugi
Godišnji fond časova	180 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:		
– odredi desetice najbliže datom broju;		Prvi deo
– usmeno sabira i oduzima brojeve do 100;		Sabiranje i oduzimanje sa prelaskom. Zamena mesta i združivanje sabiraka.
– koristi pojmove inilac, proizvod, deljenik, delilac, količnik, sadržalac;		Veza sabiranja i oduzimanja.
– primeni zamenu mesta i združivanje sabiraka i inilaca radi lakšeg računanja;		Jednina se sa jednom operacijom (sabiranje ili oduzimanje).
– usmeno množi i deli u okviru prve stotine;		Rimske cifre I, V, X, L, C
– izrađuje vrednost brojevnog izraza sa najviše dve operacije;		Drugi deo
– reši tekstualni zadatak postavljanjem izraza sa najviše dve računarske operacije i proveri tačnost rešenja;	BROJEVI	Množenje i deljenje (tablica)
– odredi nepoznati broj u jednačini sa jednom aritmetičkom operacijom;		Nula i jedinica kao iniloci; nula kao deljenik.
– odredi delove (oblika $\frac{1}{n}$)		Zamena mesta i združivanje inilaca.
– date veličine;		Treći deo
– izrazi određenu sumu novca preko različitih apena;		Redosled računskih operacija.
– pročitaj broj zapisan rimskim ciframa i napiše		Množenje i deljenje zbira i razlike brojem.
		Veza množenja i deljenja. Jednina se sa jednom operacijom (množenje ili deljenje).
		Brojevni izrazi. Formiranje izraza na osnovu realističnih situacija.
		Razlomci oblika

dati broj rimskim ciframa; – prikaže manji broj podataka u tablici i stubi astim dijagramom; – uo i pravilo i odredi slede i lan zapo etog niza;		$\frac{1}{n}$, 1 n 10, vizuelno i simboli ko predstavljnje.
– razlikuje duž, polupravu i pravu; – odredi dužinu izlomljene linije (grafi ki i ra unski); – odredi obim geometrijske figure; – nacрта pravougaonik, kvadrat i trougao na kvadratnoj mreži i ta kasto j mreži; – uo i podudarne figure na datom crtežu; – uo i simetri ne figure; – dopuni dati crtež tako da dobijena figura bude simetri na u odnosu na datu pravu;	GEOMETRIJA	Prvi deo Duž, prava i poluprava. Ta ka i prava. Otvorena i zatvorena izlomljena linija. Grafi ko nadovezivanje duži. Dužina izlomljene linije. Obim geometrijskih figura bez upotrebe formula. Drugi deo Crtanje pravougaonika, kvadrata i trougla na kvadratnoj mreži, na ta kasto j mreži. Simetri ne figure. Podudarnost figura (intuitivno).
– izrazi dužinu u razli itim jedinicama za merenje dužine; – izmeri dužinu duži i nacрта duž date dužine – ita i zapiše vreme sa asovnika; – koristi jedinice za vreme u jednostavnim situacijama	MERENJE I MERE	Merenje dužine standardnim mernim jedinicama (m, dm, cm). Merenje vremena (dan, mesec, godina, as, minut).

Klju ni pojmovi sadržaja: sabiranje, oduzimanje, množenje, deljenje, jedna ina, deo celine, merenje dužine i vremena, pravougaonik, kvadrat, dužina, obim, rimske cifre.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

Radi lakšeg planiranja nastave, daje se orijentacioni predlog broja asova po temama (ukupan broj asova za temu, broj asova za obradu novog gradiva + broj asova za utvr ivanje, uvežbavanje i sistematizaciju gradiva). Prilikom izrade operativnih planova nastavnik raspore uje ukupan broj asova predvi en za pojedine teme po tipovima asova (obrada novog gradiva, utvr ivanje i uvežbavanje, ponavljanje, proveravanje i sistematizacija gradiva), vode i ra una o cilju predmeta i ishodima.

Brojevi (145; 55 + 90)

Geometrija (22; 8 + 14)

Merenje i mere (13; 5 + 8)

Predloženi redosled realizacije tema:

1. Brojevi – prvi deo;
2. Merenje i mere;
3. Geometrija – prvi deo;
4. Brojevi – drugi deo;
5. Geometrija – drugi deo;
6. Brojevi – tre i deo.

Predložena podela tema i redosled realizacije nisu obavezni za nastavnike, ve samo predstavljaju jedan od mogućih modela. Ovakav predlog je dat zbog toga što je poželjno kombinovati algebarske i geometrijske sadržaje.

Osnova za pisanje ishoda i izbor sadržaja je injenica da se u enjem matematike u enici osposobljavaju za: rešavanje raznovrsnih prakti nih i teorijskih problema, komunikaciju matemati kim jezikom, matemati ko

rezonovanje i donošenje zaključaka i odluka. Sam proces učenja matematike ima svoje posebnosti koje se ogledaju u broju godina izučavanja i nedeljnog broja časova predmeta i neophodnosti kontinuiranog razvijanja znanja.

Nastavnici u svojoj svakodnevnoj nastavnoj praksi treba da se oslanjaju na ishode, jer oni ukazuju šta je to za šta učenici treba da budu osposobljeni tokom učenja predmeta u jednoj školskoj godini. Ostvarivanjem ishoda, učenici grade osnovne matematičke koncepte, osnovnim matematičkim procesima i veštinama osposobljavaju se za primenu matematičkih znanja i veština i komunikaciju matematičkim jezikom. Kroz ishode se omogućava ostvarivanje obrazovnih standarda i međupredmetnih kompetencija.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Program usmerava nastavnika da nastavni proces koncipira u skladu sa definisanim ishodima, odnosno da planira kako da učenici ostvare ishode i da izabere odgovarajuće metode, aktivnosti i tehnike za rad sa učenicima. Definisani ishodi pokazuju nastavniku i koja su to specifična znanja i veštine koje su učeniku potrebne za dalje učenje i svakodnevni život. Prilikom planiranja učesnik, date ishode treba razložiti na manje i na osnovu njih planirati aktivnosti za konkretan čas. Treba imati u vidu da se ishodi u programu razlikuju, da se neki mogu lakše i brže ostvariti, dok je za određene ishode potrebno više vremena i aktivnosti, kao i rada na različitim sadržajima. Ishode treba posmatrati kao ciljeve kojima se teži tokom jedne školske godine. Nastavu u tom smislu treba usmeriti na razvijanje kompetencija i ne treba je usmeriti samo na ostvarivanje pojedinačnih ishoda.

Pri obradi novih sadržaja treba se oslanjati na postojeće iskustvo i znanje učenika, i nastojati da učenici samostalno otkrivaju matematičke pravilnosti i izvode zaključke. Osnovna uloga nastavnika je da bude organizator nastavnog procesa, da podstiče i usmerava aktivnost učenika. Učenike treba upućivati da koriste udžbenik i druge izvore znanja, kako bi usvojena znanja bila trajnija i šira, a učenici osposobljeni za primenu u rešavanju raznovrsnih zadataka.

Prilikom planiranja nastave, treba imati u vidu da, u ovom uzrastu, različite igrolike aktivnosti, kao i upotreba edukativnih softverskih alata, u funkciji saznavanja i učenja mogu biti dodatna motivacija za usvajanje matematičkih sadržaja. Zbog toga je važno da se u učenicima prvog ciklusa omogućiti da razvijaju matematičko mišljenje u kontekstu igrolikih aktivnosti i upotrebe edukativnih aplikacija na internetu i drugih elektronskih materijala. Pored toga, igrolike aktivnosti i upotreba edukativnih aplikacija i elektronskih materijala značajno doprinose razvijanju interesovanja za matematiku i pozitivnog stava prema matematici.

Na časovima treba kombinovati različite metode i oblike rada, što doprinosi većoj racionalizaciji nastavnog procesa, podstiče intelektualnu aktivnost učenika i nastavu čini interesantnijom i efikasnijom. Izbor metoda i oblika rada zavisi od nastavnih sadržaja koje treba realizovati na času i predviđenih ishoda, ali i od specifičnosti određenog odeljenja i individualnih karakteristika učenika.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Brojevi

Većina ishoda teme Brojevi se ostvaruje spiralno (u svakom razredu se gradivo iz ove oblasti nadovezuje i proširuje), ishodi koji se ostvare u okviru jednog bloka brojeva, kasnije se proširuju na ostale blokove brojeva. Razvoj pojma broja i brojevnog niza nastavak je saznanja o brojevima, stečenog u prvom razredu.

Sabiranje i oduzimanje do 100 obuhvata sve oblike usmenog postupka sabiranja i oduzimanja. Potrebno je temeljno obnavljanje tablica sabiranja i oduzimanja do 20, jer su one osnov za dalje upoznavanje ovih operacija u bloku brojeva do 100. Pravila zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka obnavljaju se kroz oigledne primere i opisuju rečima, bez formulskog zapisa. Za ilustraciju pravila koriste se manipulativna sredstva kao i vizuelni prikazi. Učenike kroz primere navoditi na logičko razumevanje i funkcionalnu primenu zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka. Ovde pre svega treba voditi računa o misaonom procesu učenika koji treba da bude u direktnoj vezi sa onim što učenik zapisuje prilikom rešavanja problema. Učenici će kroz primere uvideti svrsishodnost zamene mesta sabiraka, kao i njihovo združivanje, a ne postojanje ovih svojstava radi njihovih samih.

Pri obradi postupaka sabiranja i oduzimanja u bloku brojeva do 100, pored već upoznatog, upoznavaju se slučajevi sa prelaskom desetice ($25 + 7$, $25 + 37$, $45 - 8$, $45 - 38$). S obzirom da se postupci sabiranja i oduzimanja zasnivaju na već poznatim postupcima, učenici mogu biti ohrabreni da sami otkrivaju postupke računanja uz upotrebu poznatih pravila zamene mesta sabiraka i združivanja sabiraka (Npr. $25 + 7 = 25 + (5 + 2) = (25 + 5) + 2 = 30 + 2 = 32$). Potrebno je odvojiti dovoljno vremena za aktivnosti računanja bez korišćenja papira i olovke, uz podsticanje razgovora o različitim postupcima koje su učenici primenili. Omogućiti u učenicima slobodu izbora postupka računanja. Pismeni postupak računanja nije predviđen u drugom razredu.

Aritmetička operacija množenja upoznaje se kao ponovljeno sabiranje (sabiranje jednakih sabiraka). Skupovno, proizvod je broj elemenata unije disjunktne jednakobrojnih skupova. Posmatraju se razni primeri koji predstavljaju multiplikativnu shemu tj. opisuju se situacije (rečima, skupovima, vizuelno na $m \times n$ dijagramima) kada na m mesta imamo po n elemenata.

Po analogiji, aritmetička operacija deljenja formira se kroz posmatranje razbijanja (rastavljanja) skupova sa konačnim brojem elemenata na disjunktne jednakobrojne podskupove (u slučaju kada je to moguće). Do tablice deljenja se dolazi na osnovu veze množenja i deljenja. Npr. $7 \cdot 3 = 21$ pa je $21 : 3 = 7$. Nakon formiranja tablice deljenja, formira se pojam deljivosti broja, utvrđuje se koji brojevi su deljivi datim brojem, odnosno koji broj je sadržalac datih brojeva. Npr. broj 12 je deljiv brojevima 1, 2, 3, 4, 6 i 12, odnosno broj 12 je sadržalac brojeva 1, 2, 3, 4, 6 i 12.

Jedan od važnih ciljeva je primena tablice množenja i deljenja do 100, zbog čega treba predvideti dovoljno vremena i različitih aktivnosti za uvežbavanje i sticanje sigurnosti računanja.

Nepotpunom indukcijom kroz primere i analizom slikovnih predstava dolazi se do pravila zamene mesta sabiraca, zbrajanja sabiraca, množenja i deljenja zbira i razlike brojem kao i množenja brojevima 1 i 0, deljenja nule i deljenja sa 1, bez simboličkog zapisa pravila. Na osnovu navedenih pravila prelazi se na slučajevne tablice množenja (odnosno deljenja) jednocifrenim brojem. Na primer:

$$13 \cdot 2 = (10 + 3) \cdot 2 = 10 \cdot 2 + 3 \cdot 2 = 20 + 6 = 26$$

$$72 : 4 = (40 + 32) : 4 = 40 : 4 + 32 : 4 = 10 + 8 = 18.$$

U drugom razredu se radi isključivo usmeni postupak računanja.

Razmatraju se slučajevi jednačina – matematičkih rešenica iskazanih pomoću brojeva, znaka aritmetičke operacije i relacije jednakosti u kojima je jedan od elemenata nepoznat broj predstavljen slovom. Na osnovu veza sabiranja i oduzimanja, množenja i deljenja, kao i dobro savladanih tablica sabiranja, oduzimanja, množenja i deljenja, učenici određuju nepoznati sabirak, umanjilac, umanjnik, sabirac, deljenik i delilac (npr. $7 = x + 5$, $12 : h = 4$). Koriste se primeri jednačina koje se rešavaju i proveravaju isključivo direktnom primenom tablica množenja i deljenja. U učenima treba ukazati na značaj provere tačnosti rezultata i navikavati ih da samostalno vrše proveru rešenja, ali treba voditi računa da pre ovakve upotrebe provere rezultata dovodi do automatizovanog prepisivanja dobijenih brojeva, čime se gubi smisao samog postupka. Rešavanje jednačina pomaže u utvrđivanju veza aritmetičkih operacija i u otkrivanju mogućnosti da se različite problemske situacije mogu predstaviti istom matematičkom rešenicom, što predstavlja razvoj koncepta matematičkog modelovanja. Zadaci sa tercijama treba da budu prisutni i u drugom razredu, u cilju razumevanja koncepta rešavanja jednačina.

Izgradnja pojma razlomka započinje povezivanjem sa iskustvom vezanim za realistične situacije deobe celine (jedinice) na jednake delove, po eviši od polovine, a nadovezuje se vizuelnim prikazima figura podeljenih na podudarne delove. Razlomci se vizuelizuju na različite načine i zapisuju simbolički. Na početku je korisna manipulacija o iglednim sredstvima, npr. praviljenje modela razlomka presavijanjem papira. Polovina datog broja jeste broj koji udvostručen daje dati broj. Polovina, trećina, četvrtina... desetina, odnosno n-ti deo broja, gde je $0 < n \leq 10$, određuje se na osnovu tablica njihovih slučajevnih deljenja (npr. jedna trećina broja 18 je 6 jer je $18 : 3 = 6$).

U okviru ove teme, učenici upoznaju i drugi načini zapisa brojeva, odnosno zapisivanje brojeva rimskim ciframa (I, V, X, L, C) i princip čitanja i pisanja brojeva pomoću njih. Rešavanje problema sa štapićima i sabiranje brojeva zapisanih pomoću I, V, X doprinosi boljem razumevanju ovog brojevnog sistema. Pokazati u učenima na internetu programe koji konvertuju rimske cifre u arapske i obrnuto. Takođe je korisno i prikazati kraće animirani film o istoriji brojeva.

Rešavanje problemskih zadataka datih u tekstualnoj formi veoma je važan segment nastave, jer omogućava povezivanje i primenu matematičkih znanja u realističnim situacijama. Modelovanje problema u matematičkom zapisu omogućava u učenima da nemehanički pristupaju zadacima i šire i primenjuju matematička znanja. Nastavnik treba da podrži u učenima različite pristupe i načine rešavanja zadataka. Potrebno je dati u učenima dovoljno vremena za rešavanje ovakvih zadataka. Korisno je tražiti da se, gde je prikladno, podaci dati u zadatku ili dobijeni u procesu rešavanja, prikažu u tabeli ili stubi čim dijagramom. Zadaci sa novcem nisu izdvojeni u posebnu temu, već ih treba obraditi u okviru ove teme. Ideja preslikavanja se razvija praviljenjem tabele zavisnosti. Npr. prikazivanjem kako se u zavisnosti od promene vrednosti promenljive h, menja vrednost izraza $h + 2$. Kombinatorni zadaci, zadaci određivanja sledećeg člana niza ili u otkrivanju pravila u delimično popunjenoj tabeli i popunjavanje ostatka tabele posebno su podsticajni za razvoj matematičkog logičkog mišljenja. Npr. odredi pravilo za formiranje niza zadanog po etničkim članovima ili popunjavanje započete tabele i obrnuto, na osnovu datog uputstva odredi članove niza ili popuni tabelu. Važno je razmotriti različita rešenja, ukoliko ih ima.

Pri rešavanju zadataka pažnju usmeriti na analizu uslova zadataka i sastavljanje plana njegovog rešenja: operacije koje treba obaviti, brojevi nad kojima se obavljaju operacije i redosled kojim se izvršavaju te operacije. U učenima treba pokazati najracionalniji način rešavanja zadataka, ali ne treba insistirati na takvom rešavanju zadataka. Korišćenje dijagrama, shema i drugih sredstava prikazivanja može pomoći pri rešavanju problemskih zadataka.

U učenima se podstiče da pravilno koriste matematički jezik i upotrebljavaju termine: desetica, jedinica, sabirak, zbir, umanjnik, umanjilac, razlika, sabirac, proizvod, deljenik, delilac, količnik, sadržalac. Razvoj pisane komunikacije

podstie se uvezbavanjem pisanja postupka ra unanja, predstavljanja informacija i opisa postupka rešavanja zadatka. Matemati ki diktat, na primer, koristan je za uvezbavanje koriš enja odgovaraju e terminologije. Usmena komunikacija, posebno podsticanje u enika da obrazlože postupak i rešenje problema, pomažu u enicima da razviju sposobnost matemati ke komunikacije.

Geometrija

Na po etku ove teme obnoviti gradivo prvog razreda koje je povezano sa ovom temom: ta ka, prava, kriva i izlomljena linija, duž, otvorena i zatvorena linija. U drugom razredu nastavlja se razvoj prostornog saznanja. Prava se uvodi kao prava linija koja nema ni po etak ni kraj, a poluprava kao deo prave koji je ograni en sa jedne strane. Za ozna vanje ta aka, pravih, polupravih i duži koristiti pravilnu matemati ku notaciju (A , r , Ar i AV).

Razlikuju se otvorene i zatvorene izlomljene linije i uvodi pojam dužine izlomljene linije (grafi ki i ra unski) i njeno obeležavanje. Upoznaje se pojam obima geometrijske figure prvo vizuelno, kao dužina linije dobijene grafi kim nadovezivanjem duži ije su dužine jednake dužini stranica posmatrane figure, a zatim ra unski, bez upotrebe formula. Merenjem dužine dobijene duži u enici treba da se uvere da je dužina dobijene duži jednaka zbiru dužina koje su dobili sabiranjem dužina pojedina nih duži. Na ovaj na in odrediti i obim trougla, kvadrata i pravougaonika, a odgovaraju e formule su predvi ene za slede i razred.

Crtaju se pravougaonik i kvadrat prate i linije kvadratne mreže odnosno spajanjem ta aka na ta kastoje mreži. Crtanje ovih figura na kvadratnoj i ta kastoje mreži pomo u lenjira je dobra vežba za razvoj fine motorike i razvijanje preciznosti i urednosti kod u enika. Osim toga, korisni su i zadaci u kojima dati pravougaonik, kvadrat ili trougao treba pomeriti u kvadratnoj mreži za zadati broj stranica kvadrati a nagore, nadole, nadesno ili nalevo, kako bi se ovaj deo gradiva povezao sa gradivom prethodnog razreda.

Na opažajnom nivou nastavlja se razvijanje pojma figure simetri ne u odnosu na datu liniju na kvadratnoj mreži. Aktivnostima prepoznavanja simetri nih figura ili doctavanja zapo etog crteža, pokazuje se razumevanje ideje „preslikavanja u ogledalu“ tj. simetri nosti.

Uvodi se ideja podudarnosti figura na intuitivnom nivou manipulacijom i razmatranjem da li bi se dve posmatrane dvodimenzione figure mogle dovesti do preklapanja.

Merenje i mere

U okviru oblasti merenja uvode se standardne merne jedinice za dužinu metar, decimetar i centimetar (m , dm , cm), nasuprot nestandardnim jedinicama mere koje su u enici upoznali u prvom razredu. Standardne jedinice mere treba koristiti u prakti nim aktivnostima koje obuhvataju crtanje duži zadate dužine, merenje i procenjivanje dužine objekata i rastojanja u neposrednoj okolini.

Rešavanjem zadatka izra unavanja dužine razvijaju se sposobnosti izražavanja dužine u razli itim mernim jedinicama kao i pretvaranja ve ih mernih jedinica u manje i obrnuto. Pri ra unanju treba voditi ra una o pravilnom matemati kom zapisu.

Isto tako, neophodno je i da u enici vežbaju da procenjuju dužine/rastojanja, provere ta nost procene merenjem, a potom i analiziraju zna ajnost napravljene greške. Ovde treba u enike upoznati sa tim da se procenjivanje esto koristi u svakodnevnim situacijama.

U okviru merenja vremena uvode se merne jedinice za vreme (dan, mesec, godina, as, minut). U jednostavnim svakodnevnim situacijama koriste se jedinice za merenje vremena, ita i zapisuje vreme sa asovnika. U enicima zadavati zadatke u kojima treba da dopune re enice odgovaraju im jedinicama za vreme, kao i jednostavnije problemske zadatke sa ra unanjem vremena (bez pretvaranja jedinica mere), uklju uju i i zadatke „planiranja vremena“. Informacije se u zadacima daju na razli ite na ine: tekstualno, grafi ki ili tabelarno.

Matemati ke sadržaje treba povezivati sa sadržajima i aktivnostima drugih predmeta (npr. brojevnu polupravu sa vremenskom lentom ili merenje vremena sa orijentacijom u vremenu iz Sveta oko nas). Odre eni broj asova na kraju školske godini treba odvojiti za sistematizaciju i povezivanje gradiva. Na ovim asovima treba zadavati tekstualne, problemske zadatke, zadatke sa geometrijskim prikazom aritmeti kih zadataka, tekstualne zadatke u kojima su dati i podaci koji nisu bitni za rešavanje zadatka, logi ki zadaci sa odri nim re enicama. Cilj ovakvih asova je da se utvrdi i poveže gradivo, da se kod u enika razvija sposobnost rešavanja problema i logi ko-kombinatorno mišljenje.

III. PRA ENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I U ENJA

Sastavni deo procesa razvoja matemati kih znanja u svim fazama nastave je i pra enje i procenjivanje stepena ostvarenosti ishoda, koje treba da obezbedi što pouzdanije sagledavanje razvoja i napredovanja u enika. Taj proces zapo eti inicijalnom procenom nivoa na kome se u enik nalazi. Prikupljanje informacija iz razli itih izvora (svakodnevna posmatranja, aktivnost na asu, u estvovanje u razgovoru i diskusiji, samostalan rad, rad u grupi, testovi) pomaže nastavniku da sagleda postignu a (razvoj i napredovanje) u enika i stepen ostvarenosti ishoda.

Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a važno je u enike osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u u enju.

Naziv predmeta	SVET OKO NAS
Cilj	Cilj nastave i u enja Sveta oko nas jeste upoznavanje sebe, svog prirodnog i društvenog okruženja i razvijanje sposobnosti za odgovoran život u njemu.
Razred	drugi
Godišnji fond asova	72 asa

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda u enik e biti u stanju da:		

<ul style="list-style-type: none"> – identifikuje grupe ljudi kojima pripada i svoju ulogu u njima; – ostvari prava i izvrši obaveze u odnosu na pravila ponašanja u grupama kojima pripada; – se ponaša tako da uvažava razli itosti drugih ljudi; – prihvati posledice kada prekrši pravila ponašanja grupe; – sara uje sa drugima u grupi na zajedni kim aktivnostima; – razlikuje potrebe od želja na jednostavnim primerima iz sopstvenog života; – prepozna grb, zastavu i himnu Republike Srbije i primereno se ponaša prema simbolima; – odredi tip naselja na osnovu njegovih karakteristika; – poveže li nu higijenu, boravak u prirodi, fizi ku aktivnost i raznovrsnu ishranu sa o uvanjem zdravlja; – održava li nu higijenu – ruku, zuba i ulnih organa; – primeni pravila kulturnog i bezbednog ponašanja u saobra aju i prevoznim sredstvima u naselju sa okolinom; – bezbedno postupa pre i tokom vremenskih nepogoda; – istezanjem, savijanjem i sabijanjem odredi svojstva materijala; – odabere materijale koji svojim svojstvima najviše odgovaraju upotrebi predmeta; – prona e novu namenu koriš enim predmetima; – navodi primere razli itih oblika 	<p>NASELJE SA OKOLINOM</p>	<p>Drugi i ja</p>	<p>Grupe ljudi: rodbina, (van)školska zajednica, stanovnici naselja.</p> <p>Prava i obaveze lanova grupa.</p> <p>Odnos potreba i želja.</p> <p>Pravila ponašanja pojedinaca i grupa.</p> <p>Porodi ni, školski i praznici naselja.</p>
---	----------------------------	-------------------	--

<p>kretanja u okruženju;</p> <ul style="list-style-type: none"> – odabere na in kretanja tela, uzimaju i u obzir oblik tela, vrstu podloge i sredinu u kojoj se telo kre e; – izmeri rastojanje koje telo pre e tokom svog kretanja; – prona e traženi objekat u naselju pomo u adrese/karakteristi nih objekata; – imenuje zanimanja ljudi u svom naselju sa okolinom; – odredi vreme pomo u asovnika i kalendara koriste i vremenske odrednice: sat, dan, sedmicu, mesec, godinu; – zabeleži i pro ita podatke iz li nog života pomo u lente vremena; – razlikuje oblike reljefa u svom naselju i okolini; – razlikuje oblike i delove površinskih voda u svom naselju i okolini; – identifikuje zajedni ke osobine živih bi a na primerima iz okruženja; – poveže delove tela živih bi a sa njihovom ulogom/ulogama; – razvrsta biljke iz okruženja na osnovu izgleda lista i stabla; – razvrsta životinje iz okruženja na osnovu na ina života i na ina ishrane; – navede primere koji pokazuju zna aj biljaka i životinja za oveka; – štedljivo troši proizvode koje koristi u svakodnevnim situacijama; – razvrsta otpad na predvi ena mesta; – neguje i svojim ponašanjem ne ugrožava biljke i životinje u okruženju; – prepozna primere povezanosti živih bi a sa uslovima za život; – poveže promene u prirodi i aktivnosti ljudi sa godišnjim dobima; – izvede jednostavne oglede prate i uputstva; – poveže rezultate rada sa uloženim trudom. 			
		Kultura življenja	Simboli Republike Srbije: grb, zastava i himna. Tipovi naselja: selo, grad.

		<p>Zdrav na in života: higijena tela, raznovrsna ishrana, broj obroka, boravak u prirodi i fizi ka aktivnost.</p> <p>Vrste saobra aja (kopneni, vodni i vazdušni i odgovaraju a prevozna sredstva).</p> <p>Bezbedno ponašanje u saobra aju u naselju (kretanje ulicom i putem bez trotoara, prelaženje ulice i puta bez peša kog prelaza.</p> <p>Pravila ponašanja u prevoznim sredstvima (automobil i javni prevoz).</p> <p>Vremenske nepogode (oluja, grad, me a va) i bezbedno ponašanje u zatvorenom i na otvorenom prostoru.</p>
	ovek stvara	<p>Materijali (drvo, kamen, metal, staklo, guma, plastika, papir, tkanina, glina/plastelin) i proizvodi ljudskog rada.</p> <p>Elasti nost materijala.</p> <p>Svojstva materijala odre uju njihovu upotrebu.</p> <p>Nova namena predmeta napravljenih od razli itih materijala.</p> <p>Zanimanja ljudi u gradu i selu.</p>
	Kretanje i orijentacija u prostoru i vremenu	<p>Razli iti oblici kretanja tela (hoda, ska e, tr i, pada, leti, pliva, kotrlja se, klizi).</p> <p>Uticaj oblika tela, podloge i sredine na kretanje po ravnoj podlozi i pre eno rastojanje tela.</p> <p>Snalaženje u naselju pomo u adrese (ulica, ku ni broj) i karakteristi nih objekata.</p> <p>Snalaženje u vremenu u odnosu na vremenske odrednice: minut, sat, dan, sedmica, mesec, godina, datum, godišnja doba.</p> <p>Sredstva za merenje vremena: asovnik, kalendar, lenta vremena.</p>
	Raznovrsnost prirode	<p>Reljef i oblici reljefa: uzvišenja, (brdo, planina) udubljenja (doline, kotline) i ravnice.</p> <p>Reljef u naselju i okolini.</p> <p>Oblici pojavljivanja vode: površinske vode (teku e, staja e) i njihovi delovi (izvor, tok, korito, obala).</p> <p>Površinske vode u naselju i okolini.</p> <p>Zajedni ke osobine živih bi a (disanje, ishrana, rast, ostavljanje potomstva).</p> <p>Funkcije (uloga) delova tela živih bi a.</p>

		<p>Raznovrsnost biljaka u okruženju (zeljaste i drvenaste; liš arske i etinarske).</p> <p>Raznovrsnost životinja u okolini (doma e i divlje; biljojedi, mesojedi i svaštojedi).</p> <p>Zna aj biljaka i životinja za oveka.</p> <p>Uloga oveka u o uvanju prirode (štednja proizvoda koji se koriste u svakodnevnom životu, razvrstavanje otpada na predvi ena mesta, briga o biljkama i životinjama).</p> <p>Sun eva svetlost i toplota, voda, vazduh i zemljište – neophodni uslovi za život.</p> <p>Promene u prirodi i aktivnosti ljudi u zavisnosti od godišnjih doba.</p>
--	--	---

Ključni pojmovi sadržaja: priroda, orijentacija u prostoru i vremenu, kretanje, kultura življenja.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

Program nastave i u enja Sveta oko nas zadržao je postoje i okvir od dva asa nedeljno, odnosno 72 asa godišnje i dosadašnji zavi ajni princip.

Zavi ajni princip (princip životne blizine) odre uje prostornu i vremensku bliskost prirodnih i društvenih pojava i procesa i kao takav predstavlja jednu od suštinskih odlika ovog predmeta. U prvom razredu se kre e od prostorno i vremenski najbližih fenomena za u enika, dok se u starijim razredima prostorni i vremenski okvir postepeno širi. Konkretno, okvir unutar kog se ostvaruju predmetni ishodi u prvom razredu ine sadržaji iz najbližeg i neposrednog okruženja u enika – doma, škole, naselja/dela naselja u kome u enik živi. U drugom razredu prostorni okvir se proširuje na Naselje sa okolinom, u tre em razredu na Zavi aj2 (prirodno i društveno okruženje, kraj3 odnosno krajina4), a završi e se u etvrtom razredu državom Srbijom.

Zavi ajni princip ovom predmetu obezbe uje visoku osetljivost na kontekst u kome u enici žive, odnosno otvorenost za sadržaje iz detetovog okruženja i fleksibilnost za uvažavanje karakteristika i odlika najrazli itijih sredina u kojima deca iz Srbije žive. U tom smislu, predmet Svet oko nas podrazumeva otvorenost i za sadržaje od zna aja za nacionalne manjine u skladu sa prostorom prou avanja prirodnih i društvenih pojava u prvom razredu – neposredno okruženje. Pored toga, kod svih u enika treba razvijati ose aj bogatstva u razli itostima me u pripadnicima razli itih nacionalnosti ukazivanjem na postojanje ljudi koji slave druga ije praznike, imaju razli ite obi aje, kulturu stanovanja, ishranu, obla enje i sl.

Uvažavanje okruženja u kojem u enici žive direktno je u vezi sa uvažavanjem iskustava i znanja u enika. U enici u školu dolaze sa idejama o svetu, sebi i svemu drugom što ih okružuje. Izgradili su ih li nim angažovanjem u svakodnevnom aktivnostima – igranjem, slušanjem, posmatranjem, razmišljanjem, razgovaranjem, neki i itanjem itd. Zato je veoma važno da polazne ta ke u razvoju nau nih ideja o prirodnim i društvenim pojavama i procesima u nastavi budu upravo ideje i iskustva sa kojima u enici dolaze u školu. Kroz raznovrsne aktivnosti kojima se uvažava sredina u kojoj u enici žive i njihovo neposredno svakodnevno iskustvo iz konkretne sredine, u enicima se omogu ava da dožive i razumeju složenost, raznolikost i me usobnu povezanost svih inilaca koji deluju u njihovom prirodnom i društvenom okruženju. Istovremeno se podsti e njihova radoznalost za otkrivanje pojava i procesa u prirodnoj i društvenoj zajednici.

Osnovna intencija nastave Sveta oko nas usmerena je na razvoj intelektualnih, psihofizi kih, kognitivno-konativnih i socijalno-afektivnih sfera li nosti u enika, što se odražava u navedenom cilju za kraj ciklusa i datim predmetnim ishodima.

Predmetni ishodi Sveta oko nas pokazuju šta su u enici osposobljeni da u ine, preduzmu, izvedu i obave zahvaljuju i znanjima, stavovima i veštinama koje su razvili tokom godine u enja ovog nastavnog predmeta. Ishodi se ostvaruju u sprezi sadržaja, metoda nastave i u enja i aktivnosti u enika nekad unutar jedne teme, a naj eš e kroz više tema. Zato granice me u temama prou avanja treba shvatiti uslovno i fleksibilno. Neki ishodi su po svojoj prirodi me upredmetni i ostvariva e se kroz aktivnosti u okviru više nastavnih predmeta, kao na primer ishod: Po završetku razreda u enik e biti u stanju da povezuje rezultate u enja i rada sa uloženim trudom. Treba, tako e, imati u vidu da je redosled programskih tema i grupisanih sadržaja unutar tema ura en isklju ivo radi preglednosti preporu enih programskih

2 Zavičaj predstavlja geografski prostor kraja, odnosno krajine, u čijim granicama se kreću u programski ishodi i preporu eni sadržaji.

3 Kraj – dva ili više susednih predela koji se međusobno razlikuju, ali zajedno predstavljaju određenu teritorijalnu celinu (Mačva sa Pocerinom, Podrinje, Polimlje, Gruža, Pešter...).

4 Krajina – dva ili više krajeva sa svojim geografskim karakteristikama koji zajedno sačinjavaju određenu teritorijalnu celinu (Srem, Banat, Bačka, Šumadija, Negotinska krajina...).

sadržaja i ne preporučuje se kao redosled prilikom kreiranja godišnjih i operativnih planova, već kao pomoć nastavniku da ih kreira. Ista preporuka se odnosi i na udžbenike. Nije poželjno da struktura sadržaja udžbenika bude osnov za planiranje nastave.

Učenike treba osposobljavati da samostalno istražuju i analiziraju prirodne i društvene pojave i procese. U zavisnosti od ishoda koji se želi ostvariti, učitelj treba da podstakne učenike na različite vrste aktivnosti koje angažuju kako pojedinačno, tako i više učila paralelno. Sinhronizacija učulnih utisaka daje celovitu sliku objekata, procesa, pojava i njihovu integraciju u kompleksnu sliku sveta, a uvažava različitosti u sklonostima učenika pri upoznavanju sveta i procesu učenja. Ipak, učenje se ne završava na učulnim utiscima, već se nastavlja uopštavanjem učenog kroz opisivanje, poređenje, formulisanje zaključaka itd. U nastavnom procesu se, dakle, polazi od nesistematizovanih iskustvenih saznanja i ide se ka opštim, naučno zasnovanim, sistematizovanim znanjima iz oblasti prirode, društva i kulture. Aktivnosti učenika potrebno je prilagoditi predmetnim ishodima, specifičnostima izabranih sadržaja i uzrastu učenika. Postepeno treba povećavati nivo zahteva i samostalnosti učenika prilikom upoznavanja prirodnih i društvenih pojava.

Stvarnost (prirodna i društvena) koja nas okružuje i iz koje proizlazi sadržaj ovog predmeta, zasnovana je na povezanosti različitih pojava i procesa. Zbog toga sadržaji Sveta oko nas, a kasnije i Prirode i društva moraju da budu odraz te celovitosti i povezanosti pojava koje se izučavaju. Radi formiranja elementarnih pojmova i postavljanja mreže za sistem pojmova, pri izboru i rasporedu programske građe primenjen je spiralno-uzlazni model, a u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika. To znači da se ista tematika iz razreda u razred proširuje, produbljuje i posmatra sa različitih aspekata. Izgradnja sistema u nastavi, posledica je postojanja sistema u stvarnosti. Uloga učitelja je upravo da kod učenika osvetli i kreira tu celovitu sliku, a ne da nastavne sadržaje tumači samo kao biološke, geografske, istorijske i druge sadržaje.

Pored toga, pristup nastavi i učenju treba da bude povezan i sa logikom i metodologijom naučne discipline odakle proizlazi određeni sadržaj. Tako izučavanje bioloških sadržaja nužno treba da uključuje posmatranje i praćenje bioloških fenomena; izučavanje sadržaja hemije i fizike – zaključivanje na osnovu sprovedenog ogleda ili eksperimenta, itd. Razvijanje sistema pojmova podrazumeva kontinuiran rad učitelja na uspostavljanju horizontalne (unutar jednog razreda) i vertikalne povezanosti (između razreda) sadržaja unutar Sveta oko nas i, kasnije, Prirode i društva. Važno je da se kadgod je moguće pristupi korelaciji i integrisanom pristupu sadržajima na međupredmetnom nivou kroz nastavne i vannastavne oblike rada i aktivnosti u školi i izvan nje. Zbog prirode sadržaja predmeta i datih ishoda poželjno je aktivnosti organizovati što je više moguće i izvan učionice, odnosno u bližem prirodnom i društvenom okruženju. Za potrebe ovog predmeta posebno su pogodni: organizovane posete, šetnje, izleti, nastava u prirodi.

Pored korišćenja zvanično odobrenih udžbeničkih kompleta, u ostvarivanju programa za Svet oko nas preporučuje se korišćenje šire literature i ostalih izvora informacija: štampanih, audio-vizuelnih i elektronskih medija. Posebno se preporučuje korišćenje autentinih prirodnih i društvenih izvora, kao najverodostojnijih pokazatelja stvarnosti, pojava i procesa u konkretnom neposrednom okruženju, kao i didaktičkih materijala koji odražavaju posebnosti datog okruženja/konteksta u kome učenici žive.

Učitelj ostvaruje postavljene ciljeve i ishode kroz nastavu i ostale organizacione forme rada u školi, bez dodatnog opterećenja roditelja i njihovog obaveznog angažovanja u ostvarivanju programa. Roditelji mogu biti dobrovoljno angažovani kao raspoloživi potencijal lokalne sredine, u zavisnosti od njihovih znanja, mogućnosti i htenja.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. Godišnji plan kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po temama raspoređenih po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planiranim fondom časova po temama i godišnjim fondom časova.

Polazeći od datih predmetnih ishoda i preporučenih sadržaja od nastavnika se očekuje da dati program kontekstualizuje prema potrebama konkretnog odeljenja imajući u vidu karakteristike učenika, udžbenike i druge nastavne materijale koje će koristiti, tehničke uslove, nastavna sredstva i medije kojima škola raspolaže kao i druge resurse škole i lokalne sredine.

Prilikom planiranja nastave i učenja potrebno je rukovoditi se:

- individualnim razlikama među učenicima u pogledu na njih, tempa učenja i brzine napredovanja;
 - integriranim pristupom u kojem postoji horizontalna i vertikalna povezanost unutar istog predmeta i različitih nastavnih predmeta;
 - participativnim i kooperativnim aktivnostima koje omogućavaju saradnju;
 - prevashodno aktivnim i iskustvenim metodama nastave i učenja;
 - uvažavanjem svakodnevnog iskustva i znanja koje je učenik izgradio van škole, povezivanjem aktivnosti i sadržaja učenja sa životnim iskustvima učenika i podsticanjem primene naučenog i svakodnevnom životu;
 - negovanjem radoznalosti, održavanjem i podsticanjem interesovanja za učenje i kontinuirano saznavanje;
 - redovnim i osmišljenim prikupljanjem relevantnih podataka o napredovanju učenika, ostvarivanju predmetnih ishoda i postignutom stepenu razvoja kompetencija učenika.
- Polazeći od datih ishoda i sadržaja nastavnik najpre, kao i do sada, kreira svoj godišnji (globalni) plan rada iz koga kasnije razvija svoje operativne planove. Kako su ishodi definisani za kraj nastavne godine, nastavnik treba da ih operacionalizuje prvo u operativnim planovima, a potom i na nivou konkretne nastavne jedinice.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Odnos cilja, ishoda, preporučenih programskih sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika

Pri ostvarivanju cilja i predmetnih ishoda Sveta oko nas mora se imati u vidu da su sadržaji, metode nastave i učenja i aktivnosti učenika neodvojivi u nastavnom procesu. U programu su definisani ishodi koje treba razvijati pomoću preporučenih sadržaja, adekvatnih metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika. Koncept nastave zasnovane na ishodima podrazumeva nastavu čiji prevashodni cilj nije prenošenje predmetnih sadržaja, već razvoj i ovladavanje znanjima kao osnove na kojoj se razvijaju raznovrsna umenja. U tom smislu, program nastave i učenja nudi sadržinski okvir, a učitelj ima slobodu da umesto njihovih izabere i neke druge sadržaje ukoliko smatra da su ti sadržaji primereniji sredini u kojoj učenici žive, uzrasnim i razvojnim karakteristikama učenika i njihovim interesovanjima. Suština je u tome da sadržaji budu u funkciji ostvarivanja ishoda, a ne sami sebi cilj. Učitelj ima značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja, metoda nastave i učenja i aktivnosti učenika kako bi vodio učenike ka ostvarivanju datog ishoda.

Većina predmetnih ishoda postiže se kroz neposrednu istraživačku aktivnost dece i nenametljiv podsticaj i podršku nastavnika. Poželjne su aktivnosti koje omogućuju interakciju sa fizičkom i socijalnom sredinom, jer doprinose spoznavanju sveta oko nas, tako što se otkrivaju odnosi i upoznaju svojstva i karakteristike predmeta, bita, pojava i procesa i stiču se socijalne veštine. Najefikasnije metode učenja jesu one metode koje učenika stavljaju u adekvatnu aktivnu poziciju u procesu razvijanja znanja. Potrebno je stvaranje situacija u kojima će doći do izražaja različite aktivnosti učenika koje omogućuju različite naobrazbe učenja. Značajne aktivnosti učenika u okviru predmeta Svet oko nas su:

- posmatranje sa usmerenom i koncentrisanom pažnjom radi jasnog zapažanja i uočiavanja sveta u okruženju (uočiavanje vidnih karakteristika);
- opisivanje – verbalno ili likovno izražavanje spoljašnjih i unutrašnjih zapažanja;
- procenjivanje – samostalno odmeravanje;
- grupisanje – uočiavanje sli i različitosti radi klasifikovanja;
- praćenje – kontinuirano posmatranje radi zapažanja promena;
- beleženje – zapisivanje grafički, simbolički, elektronsko beleženje opažanja;
- praktikovanje – u nastavi, svakodnevnom životu i spontanoj igri i radu;
- eksperimentisanje – namerno modifikovane aktivnosti, ogledi koje izvodi sam učenik;
- istraživanje – ispitivanje svojstava i osobina, veza i uzročno-posledičnih odnosa;
- sakupljanje – pravljenje kolekcija, zbirki, albuma iz prirodnog i društvenog okruženja;
- stvaranje – kreativna produkcija;
- igranje – didaktičke, edukativne i spontane igre;

– aktivnosti u okviru mini-projekta – osmišljavanje i realizacija.

– Radi preglednosti, preporu eni sadržaji su dati u temama.

Potrebno je prilikom tumačenja ishoda u enjama i preporu enih sadržaja u drugom razredu stalno imati u vidu da se sadržaji i odgovaraju i primeri istražuju i pronalaze u okviru naselja u kome u enici žive i njegovoj okolini. Još jednu karakteristiku Sveta oko nas u drugom razredu ini istraživanje fenomena/pojma kretanje u različitim kontekstima i kroz različite teme – kretanje i orijentacija u naselju i vremenu; kretanje, odnosno fizička aktivnost kao jedan od preduslova za razvijanje zdravih životnih navika; kretanje tela različitim oblicima po različitim podlogama i kroz različite sredine; različiti načini (po)kretanja živih bića; kretanje prevoznih sredstava i klasifikacija saobraćaja u skladu sa sredinom kroz koju se kreću u prevozna sredstva.

U okviru teme Drugi i nalaze se sadržaji interdisciplinarnog karaktera koji se odnose na učenika kao društveno biće, njegova prava i obaveze u okruženju i društvenim grupama kojima pripada. U odnosu na prvi razred, kada su u fokusu bili prava i obaveze u okviru porodice, škole i vršnjačkih grupa, sada su to: rodbina, (van)školske zajednice, odnosno prava i obaveze stanovnika naselja. Pojam (van)školske zajednice odnosi se, kako na pripadnost, uloge i odnose unutar škole, tako i na pripadnost, uloge i odnose učenika u različitim grupama u koje se učenik uključuje u skladu sa svojim interesovanjima i sklonostima – sportski timovi, pozorišne i folklorne grupe, grupe za učenje stranih jezika, matematički klubovi i sl.

Nastavak izučavanja životnih potreba nastavlja se u pravcu razlikovanja potreba i želja učenika, na učenicima bliskim primerima (npr. da li su nove patike zaista potrebne ili su samo posledica želje učenika za novim i aktuelnim modelom). Kroz razmatranje takvih primera u učenicima se približava koncept racionalne i štedljive potrošnje, što je povezano i sa ishodom koji se odnosi na podsticanje učenika na dugotrajniju upotrebu predmeta kroz pronalaženje nove namene za već korišćene predmete. I dalje je potrebno podsticati razmišljanje i diskusiju ne samo o svojim potrebama već i uvažavanje potreba i osećanja drugih, što predstavlja jednu od suštinski važnih vaspitnih komponenti, ne samo ovog predmeta, već i svih ostalih.

I u ovom razredu nalaze se ishodi i sadržaji koji se odnose na zdravlje i bezbednost. I dalje je akcenat na razvijanju navika zdravog življenja (higijena tela, raznovrsna i redovna ishrana, boravak u prirodi i fizička aktivnost), ali i na osposobljavanju učenika da prepoznaju i adekvatno reaguju u potencijalno opasnim situacijama po njihovo zdravlje i život. Posebnu pažnju u ovom segmentu potrebno je obratiti na osposobljavanje učenika za bezbedno učenje i saobraćaj (kretanje pešaka kroz naselje i pravila ponašanja u prevoznim sredstvima) i adekvatno ponašanje tokom vremenskih nepogoda.

Zahvaljujući koncepciji razvoja sadržaja po spiralno-uzlaznom modelu, nastavlja se izučavanje oveka kao društvenog bića koje radi i stvara, bira i koristi različite materijale zbog njihovih svojstva koja su važna prilikom izrade različitim predmetima. U tom smislu, poželjno je baviti se analizom u učenicima bliskih predmeta i tumačenjem razloga zbog kojih su napravljeni od određenog/određenih materijala, kao i razmatranjem drugih mogu ih materijala od kojih može da bude napravljen određeni predmet, a da njegova svrha ostane ista. Osim bazičnih svojstava materijala koja su uvedena u prvom razredu, u drugom razredu uvodi se ispitivanje elastičnosti kao složenijeg svojstva nekih materijala. Sadržaji o materijalima su takvi da omoguće avaju visok nivo aktivnosti učenika – korišćenje različitih ulova, neposredno (mehaničko) delovanje na materijale, beleženje uođenog, izvođenje enjega ogleada, opisivanje, itd.

Kretanje i snalaženje u prostoru i vremenu je tema od velikog značaja i u drugom razredu. U uenici već imaju razvijena iskustva vezana za ovu temu, a zadatak nastavnika je da ta nesistematizovana, iskustvena znanja budu strukturisana i osvešćena i da omoguće u ueniku bezbedno kretanje i snalaženje u neposrednom okruženju. Prilikom istraživanja kretanja kao fizičkog fenomena (oblici kretanja, uticaj oblika tela na kretanje...) poželjno je da se kretanje tela po ravnoj podlozi izučava kroz praktične aktivnosti (oglede ili eksperimente). Uticaj oblika tela i podloge po kojoj se telo kreće razmatra se kroz udaljenost koju tela prelaze u različitim situacijama, pri čemu je poželjno uključiti ne samo procenu rastojanja, već i njeno precizno merenje uz korišćenje mernih jedinica za dužinu koje se uvode u matematiku u drugom razredu. U uenike II razreda je potrebno osposobljavati da ove i druge praktične aktivnosti realizuju prateći i uputstva (nastavnika ili udžbenika), beleže i uođeno i da, na kraju, uz manju ili veću pomoć nastavnika formulišu jednostavne zaključke.

S obzirom na prostorni okvir sadržaja u drugom razredu, istražuju se karakteristike naselja u kojem učenik živi sa stanovišta bazične tipologije naselja (selo/grad), odnosno uođenja karakteristika koje određuju naselje svrstavaju u seosko ili gradsko (uključujući i zanimanja ljudi u njima). Poseban značaj ima osposobljavanje učenika za snalaženje u naselju pomoću adrese, kućnog broja i karakterističnih objekata, što je poželjno realizovati kroz praktične aktivnosti, kako u učionici tako i van nje. Nastavlja se i priprema za kartografsko opismenjavanje učenika mlađih razreda osnovne škole uvođenjem pojmova reljef i oblici reljefa kroz posmatranje naselja i okoline i upoređivanjem geografskih objekata i pojava u okruženju (uzvišenja, udubljenja i ravnice, površinske vode).

Snalaženje u vremenu koncipirano je tako da se nadovezuje na osnovne pojmove usvojene u prvom razredu (delovi dana; sada, pre, posle; prethodno, sada, sutra, prekosutra; dani u nedelji), koji se sada proširuju vremenskim odrednicama: minut, sat, dan, sedmica, mesec, godina, datum, godišnja doba. Ovakav redosled učenja

vremenskih odrednica predstavlja primer poštovanja didaktičkog pravila od poznatog ka nepoznatom i od bližeg ka daljem. Nove vremenske jedinice uvode se tako da se manjom (već poznatom) mernom jedinicom objašnjava veća (nova) merna jedinica. Jedan od ključnih zadataka u ovoj oblasti je da osposobi učenike da pravilno koriste sredstva za merenje vremena: časovnik, kalendar i lenti vremena. Lenta vremena predstavlja sredstvo za razumevanje hronologije događaja i uvodi se kroz prikazivanje različitih vremenskih perioda iz ličnog života učenika (redosled dnevnih ili nedeljnih aktivnosti, ključni događaji iz života učenika – sa koliko godina je naučio/la da vozi bicikl, pošao/la u prvi razred, naučio/la da pliva i sl.). I dalje je važno ukazivati na cikličnost vremenskih odrednica i pojava u prirodi (dan, sedmica, godina, godišnja doba). Kasnije će se pojam cikličnosti javljati i u drugim pojavama (životni ciklus živih bića, lanac ishrane, kruženje vode u prirodi itd.), što je u skladu sa osnovnim principima i zakonima prirodnih nauka.

Oblast pod nazivom Raznovrsnost prirode odnosi se na uzajamno dejstvo žive i nežive prirode. Pojmovi koji se odnose na živi svet nadograđuju se na prvi razred kroz upoznavanje i apstrahovanje zajedničkih karakteristika živih bića i povezivanje delova tela živih bića sa njihovim ulogama. Nove klasifikacije biljaka i životinja odnose se na delove tela biljaka (stablo i list), na način ishrane životinja (što predstavlja pripremu za uvođenje lanca ishrane u trećem razredu) i na način života životinja (domaća i divlja). Odnos oveka i živog sveta razmatra se iz različitih uglova – značajke koje biljke i životinje imaju za opstanak i lakši život ljudi, uz prepoznavanje i praktikovanje ponašanja koje ne ugrožava biljke i životinje u okruženju. U skladu sa interesovanjima učenika, mogu se detaljnije istražiti uloge nekih delova tela oveka, tako da se u učenicima ne opterećuju faktografskim znanjem, nego sagledavanjem uloge tih delova tela u svakodnevnom aktivnostima, nezi i brizi o njima. Drugu dimenziju odnosa u prirodi predstavlja povezanost živih bića sa elementima nežive prirode kao osnovnim uslovima za život.

Koncept održivog razvoja i aktivno učeće učenika u zaštiti životne sredine zajednički su i za Svet oko nas i za Prirodu i društvo. U razredu akcenat treba da bude na podsticanju učenika da u svakodnevnom aktivnostima (u školi i van nje) primenjuju neke od osnovnih principa racionalne potrošnje – racionalno troše proizvode, odnosno materijale koje koriste u svakodnevnom životu; ako su u prilici, razvrstavaju otpad na predviđena mesta; brinu se o biljkama i životinjama. Doprinos razvoju ovog koncepta predstavlja i ranije objašnjena razlika između potreba i želja. Puno razumevanje koncepta održivog razvoja moguće je tek na kasnijem uzrastu učenika, ali je potrebno da se kontinuirano razvija, i to ne samo na nivou znanja, već prvenstveno na nivou usvojenih vrednosti, stavova i navika. Na taj način se integrišu vrednosti i utiče na razvoj stavova važnih za opstanak i budućnost.

Prilikom izučavanja prirodnih i društvenih fenomena nužno je i dalje primenjivati istraživački pristup i osposobljavati učenike za različite načine prikupljanja podataka o okruženju, njihovu analizu, svrstavanje u grupe i kategorije po različitim karakteristikama, vođenje beleški i zaključivanje. Posmatranje se proširuje pratećim pojavama koje se ponavljaju u određenim vremenskim periodima (npr. tokom godišnjih doba). U estvovanje u jednostavnim ogledima, koje je bilo naglašeno u prvom razredu, sada se usložnjava realizacijom ogleda/eksperimenta na osnovu uputstva – individualno, u paru ili grupi.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika samo je deo praćenja i vrednovanja obrazovno-vaspitne prakse. Rezultate celokupnog praćenja i vrednovanja nastavnik uzima kao osnovu za planiranje narednih koraka u radu sa učenicima i razvijanju svoje obrazovno-vaspitne prakse.

Praćenje napredovanja i ocenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju. Potrebno je da nastavnik kontinuirano i na primeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti prilagođena, dovoljno jasna i informativna kako bi imala ulogu podsticajne povratne informacije. Svaka aktivnost je dobra prilika za procenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

Naziv predmeta	LIKOVNA KULTURA
Cilj	Cilj nastave i učenja Likovne kulture je da se učenik, razvijaju i stvaralačko mišljenje i estetičke kriterijume kroz praktični rad, osposobljava za komunikaciju i da izgrađuje pozitivan odnos prema kulturi i umetničkom nasleđu svog i drugih naroda.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	72 časa

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da:		

<ul style="list-style-type: none"> – koristi materijal i pribor na bezbedan i odgovoran na in; – izrazi, odabranim materijalom i tehnikama svoje emocije, maštu, se anja i zamisli; – koristi jednostavne informacije i odabrana likovna dela kao podsticaj za stvarala ki rad; – izražava, svetlim ili tamnim bojama, svoj doživljaj umetni kog dela; – identifikuje istaknuti deo celine i vizuelne suprotnosti u svom okruženju; – preoblikuje, samostalno ili u saradnji sa drugima, materijale i predmete za reciklažu; – tuma i jednostavne vizuelne informacije koje opaža u svakodnevnom životu; – izražava mimikom i/ili telom razli ita raspoloženja, pokrete i kretanja; – upore uje svoj i tu estetski doživljaj prostora, dizajna i umetni kih dela; – povezuje umetni ko zanimanje i odgovaraju e produkte; – pruži osnovne informacije o odabranom muzeju; – razmatra, u grupi, šta i kako je u io/la i gde ta znanja može primeniti. 	OBLICI	<p>Oblici (svetlost kao uslov za opažanje oblika; vizuelne karakteristike prirodnih i vešta kih oblika; dizajn predmeta za svakodnevnu upotrebu).</p> <p>Suprotnosti (obojeno i bezbojno, jednostavno i složeno, ispup eno i udubljeno, bliže i dalje...).</p> <p>Oblik i celina (istaknuti deo celine; vezivanje i spajanje oblika).</p>
	SPORAZUMEVANJE	<p>Tuma enje (neverbalno i vizuelno izražavanje; sadržaj vizuelnih informacija).</p> <p>Slika i re (redosled radnje u stripu; znaci; lepo pisanje; estitke).</p>
	LIKOVNE IGRE	<p>Boja (svetle i tamne boje; boja i oblik; boja i zvuk).</p> <p>Zamišljanja (stvarnost i mašta).</p>
	PROSTOR	<p>Prostor (oblikovanje prostora – škola, u ionica, soba; muzej).</p> <p>Kretanje (kretanje jednog oblika u prostoru; kretanje više oblika u prostoru).</p> <p>Scena (maske, kostimi, rekviziti).</p>

Klju ni pojmovi sadržaja: prostor, oblik, linija, boja.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

U drugom razredu u enici se razvijaju i u e kroz raznovrsne aktivnosti i zadatke koji podsti u radoznalost i zadovoljstvo u istraživanju, eksperimentisanju, razmišljanju, povezivanju, izražavanju, stvaranju, druženju i saradnji.

Klju ni pojmovi

Klju ni pojmovi ine konstrukciju, osnovu za razvijanje programa. Centralni pojam je prostor, jer se sve što vidimo i doživljavamo nalazi u prostoru. Iz ovog pojma su izvedeni ostali klju ni pojmovi. U prvom razredu klju nih pojmova ima tri: prostor – oblik, linija; u drugom razredu etiri: prostor – oblik, linija, boja; u tre em pet: prostor

– oblik, linija, boja, tekstura i od etvrtog šest: prostor – oblik, linija, boja, tekstura, svetlina.

Centralni pojam, prostor, ukazuje na to da program nije usmeren na uskostru ne sadržaje, ve na svet u kome u enik živi i odrasta i koji treba svesno da opaža, doživljava i istražuje iz razli itih uglova. Svi sadržaji vezani za vizuelnu umetnost (uklju uju i i umetni ka ostvarenja iz bliže i dalje prošlosti) u bliskoj su vezi sa savremenim svetom i u enici treba postepeno, do kraja školovanja, da istražuju i otkrivaju te veze.

Klju ni pojmovi su me usobno vrsto povezani i mogu se povezati sa pojmovima iz svakodnevnog života, umetnosti i drugih programa. Prilikom planiranja integrisane nastave nastavnik odre uje klju ne pojmove i potpojmove nastavne jedinice tako što ih bira iz programa svih predmeta. Na primer, polazi se od centralnog pojma „prostor“ za koji se vezuje pojam „priroda“. Za pojam „priroda“ vezuje se pojam „reljef“. Za pojam „reljef“ vezuje se pojam „oblik“, sa kojim su povezani potpojmovi „ispup eno“, „udubljeno“, „uzvišenja“ i „udubljenja“. Ovako odabrani pojmovi i potpojmovi obezbe uju da u enici grade znanja postepeno. Na primer, pojam „priroda“ obezbe uje da se pojam „reljef“ ne povezuje odmah sa pojmovima iz umetnosti. U enici mogu da oblikuju ispup ene i udubljene oblike u glini, kao i da samostalno nadogra uju pojmove putem asocijacija, ali nastavnik nudi samo objašnjenja pojmova koji su odabrani za tu nastavnu jedinicu. U slede im nastavnim jedinicama pojmovi se postepeno nadogra uju i pojmovima iz umetnosti.

Opšte me upredmetne kompetencije

U drugom razredu se naro ito razvijaju: kompetencija za komunikaciju, esteti ka kompetencija, kompetencija za rad sa podacima i informacijama, kompetencija za u enje i kompetencija za saradnju.

Kompetencija za rad sa podacima i informacijama razvija se na jedinstveni na in. U enici koriste informacije i podatke (vizuelne, auditivne, audiovizuelne, tekstualne, verbalne, taktilne...) kao podsticaj (motivaciju) za stvaranje.

I. PLANIRANJE NASTAVE I U ENJA

Nazivi, broj i redosled nastavnih tema nisu fiksni (propisani ili preporu eni) da bi se omogu ilo planiranje integrisane i projektne nastave. Nastavnik planira broj i redosled nastavnih tema, kao i broj asova za realizaciju svake teme. U nastavi treba da dominiraju likovni zadaci koji ciljaju više ishoda i me upredmetnih kompetencija.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I U ENJA

OBLICI

Nastavnik prvo pokazuje u enicima kako da istražuju, a zatim ih podsti e da to rade samostalno.

Oblici

Oblici se istražuju posmatranjem predmeta iz svih uglova i/ili sa svih strana. Nastavnik pita u enike po emu prepoznaju oblik, na primer, flaše. Zatim, traži da postave flašu u odgovaraju i položaj tako da se vidi samo dno. U enici razgovaraju o tome da li bi prepoznali predmet da su videli samo dno. Istraživanje se tokom godine nastavlja tako što u enici okre u predmete za svakodnevnu upotrebu ili oblike iz prirode sve dok ne prona u položaj kada predmet/oblik više ne može da se prepozna. Isto može da se radi sa teksturom. Kada se uveli a fotografija teksture, da li se prepoznaje oblik? Na primer, kada se posmatraju uveli ane šare na krilima leptira ili godovi na panju? Nastavnik može da organizuje igru traganja za poznatim oblicima. U enici posmatraju mrlje na podu, šare na tlu, ispup enja i udubljenja na zidovima... i u njima traže poznate oblike. Ako u najbližem okruženju ima oblutaka, mogu da crtaju i slikaju na njima lica ili šare... Mogu da istražuju oblik i boju ba ene senke. Nastavnik može da pokaže u enicima fotografije nekoliko dizajniranih predmeta iste namene. Na primer, torbe umetnika Teda Notena (Ted Noten), Meri Frensis (Mary Frances) ili Katlin Dastin (Kathleen Dustin). U enici treba da uo e kako je umetnik došao do takve ideje, gde je pronašao podsticaj za stvaranje... Ove aktivnosti podsti u u enike da razmišljaju o oblicima, da pažljivije posmatraju i da samostalno pronalaze motivaciju za likovni rad.

Simetrija se u i iskustveno. U enici mogu da savijaju jednostavne origami figure. Po inje se od najjednostavnijih: vrteška, pismo, obeleživa stranica... Važno je da vežbaju precizno savijanje papira na pola (po dužini, širini i dijagonali). Treba da isprobaju koliko puta mogu da presaviju papir razli itih dimenzija. Dodatni zahtevi koji mogu da se postave (ukoliko nastavnik proceni da su realno izvodljivi u konkretnom odeljenju) je istovremeno crtanje levom i desnom rukom ili slikanje odraza predela u vodi (kao priprema, jer e u starijim razredima u iti o asimetrijnoj ravnoteži).

Predlog tema za razgovor: Po emu prepoznamo neki oblik? U kom položaju oblik izgleda udno? Kako nam izgledaju predmeti kada ih osvetljavamo iz razli itih uglova? Da li možemo da prepoznamo oblik na osnovu njegove senke? Da li postoje linije u oblicima? Da li oblici mogu da budu dosadni i zanimljivi? Da li su leva i desna strana našeg lica iste? Kako možemo da koristimo oblike iz prirode? Da li neki predmeti li e na živa bi a?...

Suprotnosti

Parovi o iglednih vizuelnih suprotnosti u e se iskustveno. Uo avanje, pore enje i prikazivanje suprotnosti su aktivnosti vezane za princip komponovanja, kontrast, koji e se u iti u starijim razredima. U drugom razredu se ne nudi stru ni termin. Jedan od zadataka može da bude zajedni ki crtež na natron-papiru postavljenom na zid ili crtanje na školskoj tabli. U enici se dele u dve grupe. Jedan u enik iz prve grupe crta neki poznati oblik. Druga grupa se dogovara šta bi bila o igledna suprotnost tom obliku, a zatim jedan u enik iz druge grupe crta dogovoreni oblik pored prvog. Igra se nastavlja sve dok ima mesta na papiru/tabli. Rad se beleži fotografijom. Osnovna svrha ove igre je samostalna izgradnja mreže pojmova putem asocijacija i saradnja. Me utim, ako je u enicima igra zanimljiva i žele da je ponove, nastavnik treba da pove a zahteve (kvalitet linije i crteža, organizacija kompozicije, povezivanje motiva u pri u i sl.).

Predlog tema za razgovor: O emu mislimo kada kažemo: suprotno? Šta zna i: razli ito, a šta suprotno? Da li je bela ovca suprotnost crnoj ovci? Da li beli predmet pocrni kada isklju imo svetlo? Da li prvo prime ujemo crnu figuru ili belu pozadinu?...

Oblik i celina

Princip komponovanja, dominantna, u i se opažanjem istaknutog dela (bi a, predmeta, boje, linije...) neke celine, bez definicije i usvajanja stru nog termina. Nastavnik može da pokaže u enicima neki nepoznati sadržaj (reklamnu fotografiju, fresku, ilustraciju, kadar stripa...) na kratko, da ukloni sadržaj i proveri šta su u enici upamtili, šta su prvo videli. Nastavnik ponovo prikazuje sadržaj, traži od u enika da uo e šta sve nisu odmah zapazili, pita ih šta misle da je najvažnije na slici...

U likovnim zadacima u enici spajaju razli ite materijale i predmete kombinovanim postupcima koji uklju uju i vezivanje vora i/ili mašne. Mogu da u e kako da pakuju poklone, kako da ušiju dugme, spajaju suve gran ice koncem u skulpturu koju e kasnije oslikati temperama...

Predlog tema za razgovor: Šta smo danas prvo ugledali kada smo izašli iz ku e? Šta prvo vidimo kada posmatramo ne ije lice? Šta prvo vidimo kada posmatramo umetni ko delo? Šta zna e re i vezivanje i povezivanje? Da li smo vezani za mesto u kome živimo? Da li se umetnici vezuju za svoja dela? Kako možemo da povežemo predmete u novu celinu?...

SPORAZUMEVANJE

Tuma enje

Neverbalno izražavanje se realizuje na integrisanim asovima ili u korelaciji sa asovima Fizi kog i zdravstvenog vaspitanja (dramatizacija vežbanja). Nastavnik pri a pri u koju u enik prati odgovaraju im pokretima, mimikom i kretanjem. Na primer, oponaša kretanje životinja (zeca, zmije, kokoške...); radnje (mahanje, rukovanje, dirigovanje, iš enje...); kretanje usled strujanja vazduha (njihanje krošnje...) i sli no. Ove aktivnosti su važne za celokupni razvoj, za uklju ivanje introvertnih u enika, kao priprema za scenski nastup i za kasnije prezentovanje radova i projekata.

Tuma enje slike u i se postepeno. Koriste se strip i animirani film za odre ivanje redosleda radnje, glavnih junaka, osobina i izgleda junaka... Uvodi se i razgovor o temi, odnosno (jednostavnom) sadržaju likovnog dela, pri emu nastavnik ne nudi tuma enja, ve dozvoljava da u enici slobodno iskazuju mišljenje.

U enici treba da obra aju više pažnje na znake u okruženju, po ev od važnih saobra ajnih znaka za pešake, do oznaka na zgradama pošte, restorana, apoteke... Mogu da dobiju osnovne informacije o tome kako se znaci smišljaju i ko ih smišlja.

Predlog tema za razgovor: Zašto je važno da se razumemo? Kako saopštavamo ono što nam je važno? Da li možemo da pri amo bez re i? Šta nam slike govore? Da li svaki znak nešto zna i? Da li svako može da razume znak? Zašto ljudi prave pe ate i grbove?...

Slika i re

Predlog je vezan za zna aj u tive i dobronamerne komunikacije. U enici treba da povezuju re i i re enice koje izgovaraju i odgovaraju u mimiku i gest. Tako e, treba da uskla uju tekst i sliku. Na kraju polugodišta mogu da dizajniraju estitke. Dodatni zahtevi su, kao i u prvom razredu, ukrašavanje slova (inicijala), koje e nacrtati ili naslikati i na manjem i na ve em formatu papira.

Predlog tema za razgovor: Šta je u tiva komunikacija i zašto je važna? Šta je najlepše što smo ikada uli? Šta je najlepše što smo danas nekom rekli? Kako možemo da nacrtamo lepu re ? Ko smišlja izgled ukrasnih slova? Kako da smislimo pozitivne poruke za estitke?...

LIKOVNE IGRE

U ovoj celini su grupisani predlozi koji se odnose na individualno izražavanje i istraživanje izražajnih mogu nosti

materijala i tehnika.

Boja

U enici još uvek u e o boji istraživanjem, nastavnik ne nudi definicije i objašnjenja šta su osnovne boje i kako da naprave izvedene boje. Ukoliko to ve znaju, nastavnik može da traži da eksperimentom provere da li mešanjem razli itih boja mogu da dobiju osnovne boje. Tonove koje dobiju treba da nanese na papir, jedne do drugih (papir kasnije mogu da upotrebe za kolaž). U toku godine se planira više zadataka vezanih za izražavanje utiska ili raspoloženja svetlim ili tamnim bojama, odnosno za povezivanje svetlih i tamnih boja sa nekim pojmom (radost, odmor, tuga, smirenost, brzina, buka, detinjstvo...). Boja se povezuje i sa zvukom. Nastavnik bira kompozicije bez teksta i traži od u enika da naslikaju svetlim ili tamnim bojama svoj doživljaj muzi kog dela. Na isti na in mogu svetlim ili tamnim bojama da izraze doživljaj književnog, likovnog ili filmskog dela. Bilo bi dobro da se likovni zadaci ne realizuju samo slikanjem, ve i otiskivanjem (improvizovanim pe atima, zgužvanom kesom, dnom plasti ne flaše...).

Predlog tema za razgovor: Koje boje nazivamo svetlim, a koje tamnim bojama? Kada koristimo svetle, a kada tamne boje? Da li se neke boje lepo slažu? Zašto nam se neka boja više svi a od drugih? Da li postoje boje za de ake i boje za devoj ice? Da li postoje boje za decu i boje za odrasle? Da li postoje jestive boje? Kako priroda menja boju? Koja bi a menjaju boju? Koja je razlika izme u bojenja i slikanja? ime možemo da bojimo, a ne možemo da slikamo? Ako naslikamo ljubi astu bananu, da li smo pogrešili? Šta sve možemo da otiskujemo?.....

Zamišljanja

Svrha zadataka koji se rade na osnovu raznovrsnih i nepotpunih informacija (fotografija, deo teksta, muzi ka vinjeta...), a koje u enici treba da dopune i izraze u likovnom radu je razvoj mašte. Od drugog razreda i nadalje u enici smišljaju nazive svojih radova, jer se i na taj na in razvija kreativnost.

Predlog tema za razgovor: Šta je stvarnost, a šta mašta? Kada jeste, a kada nije poželjno da izmišljamo? Kako sebe zamišljamo u budu nosti? O emu razmišljamo kada posmatramo nepoznatu fotografiju? Šta zamišljamo kada slušamo muzi ko delo?...

PROSTOR

U ovoj celini su predloženi projekti vezani za oblikovanje prostora, koji mogu da se realizuju bilo kada u toku godine.

Prostor

O ambijentu se u i tako što se u enicima postavljaju pitanja: kakav utisak neki prostor ostavlja na njih, kako se ose aju u tom prostoru, šta im privla i pažnju, a šta im smeta, šta bi promenili i sl. Ne nude se definicije i ne navode elementi koji ine ambijent. O ambijentu (utisku o prostoru) razgovara se u svakoj prilici koja se ukaže.

U enike bi trebalo upoznati sa jednim odre enim muzejom, ne samo sa izgledom zgrade i lokacijom, ve sa enterijerom i vrstom eksponata, sa svrhom uvanja eksponata, sa aktivnostima, odnosno šta mogu da o ekuju u muzeju (tematske izložbe, edukativni program...), na šta je potrebno obratiti pažnju...

Projekti vezani za oblikovanje prostora mogu da budu oblikovanje maketa i oblikovanje dela prostora u školi. Najjednostavnije makete oblikuju se tehnikom kluaž. U enici oblikuju ku e, zgrade i druge delove naselja od raznovrsne ambalaže (kutijice od lekova, kutije od keksa...), pojedina ne elemente lepe na kartonsku podlogu i premazuju belom bojom (ekološka boja za zidove). Kasnije mogu flomasterima da doctaju detalje (prozore, vrata...), ali je važno da kompozicija ne bude šarena. Osim naselja koje im je poznato, mogu da oblikuju i naselja iz prošlosti, naselja drugih kultura ili naselje iz mašte. Osnovna svrha ovog projekta je organizacija kompozicije u prostoru i saradnja.

Predlog tema za razgovor: Šta nam se najviše svi a u našoj okolini? Kako se živelo nekad, a kako sad? Kako izgledaju naselja u nekim kulturama? Šta možemo da nau imo u muzeju? Kako možemo sami da ukrasimo svoju sobu?...

Kretanje

U enici treba da opažaju kretanje bi a i mašina. Na primer, kako leti jedna ptica, a kako jato ptica; kako se kre e jedan pešak, a kako grupa pešaka... Zatim, koje materijale može da pokrene strujanje vazduha u zatvorenom prostoru (liš e, papir, karton, kamen, plastika...). Oblikovanje dela prostora u školi može da bude izrada mobilne skulpture (i da se veže za kretanje usled strujanja vazduha). Ideje za planiranje projekta mogu se prona i na internetu ako se u pretraživa unese: „mobile art lesson plans“ ili „hanging art in school“.

Predlog tema za razgovor: Šta se sve kre e u prirodi? Šta mogu da pokrenu voda i vazduh? Šta se sve samo kre e? ...

Scena

Oblikovanje elemenata scene, maski i kostima za školsku predstavu realizuje se u projektnoj nastavi (nije nužno da predstava bude realizovana, važno je pripremanje). U enici oblikuju maske, kostime i rekvizite prema sadržaju odabranog teksta (bajke, pesme, dramskog teksta...).

Predlog tema za razgovor: Šta je scena? Od čega sve možemo da napravimo maske? Kako od stare odele možemo da napravimo kostim za predstavu? Ko i kako šminka glumce? Kako možemo da uredimo scenu u školi?...

III. PRAENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UENJA

U nastavi Likovne kulture ishodi su procesni. Formulirani su tako da do kraja razreda svi u enici mogu da ih dostignu (u manjoj ili većoj meri) ukoliko su radili raznovrsne zadatke od kojih svaki cilja više ishoda.

Mogući elementi za procenjivanje napredovanja i ocenjivanje postignutia su:

- Odnos prema radu (u enik je pripremljen za čas, odgovorno koristi materijal, pribor i alatke, održava pribor i radni prostor...);
- Odnos prema sebi (postavlja pitanja, trudi se, uči na greškama, samostalan je u individualnom radu, istrajan je...);
- Odnos prema drugima (poštuje dogovorena pravila ponašanja, spreman je da pomogne i da sarađuje, uvažava tuđe radove, način razmišljanja, doživljavanja, opažanja...);
- Razumevanje (razume zadatak, razume pojmove, razume proces, razume vizuelne informacije...);
- Povezivanje (povezuje i poredi poznate i nove informacije, ljude, mesta, događaje, ideje, dela...);
- Originalnost (originalan je u odnosu na tuđe radove, originalan je u odnosu na svoje prethodne radove...);
- Verbalno izražavanje (u tivo komunicira, kratko i jasno obrazlaže svoj rad, zamisao, utisak, opažanje, emocije...);
- Upotreba tehnika (primenjuje odgovarajućii proces, kontroliše odnos vode i boje, bira podlogu u odnosu na tehniku)...

Elementi mogući i drugačiji da se formulišu. Biraju se prema tipu likovnog zadatka i ciljevima zadatka. Na primer, kada se učenice vremenske odrednice u enici mogu da oblikuju sat od kartonskih tanjira, ambalaže za topljeni sir, slamčica za sok... Neizostavni elementi za procenjivanje su razumevanje koncepta (merenja vremena) i odnos prema radu, a nastavnik može da procenjuje i druge elemente, ukoliko je uenicima postavio jasne zahteve. Na primer, da ne kopiraju jedni druge (u likovnom radu).

Samoprocena radova je verbalna i pisana, a zahtevi se uvode postepeno. Nastavnik prvo traži od učenika da usmeno opiše svoj rad, a kasnije i da napiše dve do tri rečenice o svom radu.

Ukoliko nastavnik proceni da su učenici spremni, može da koristi prilagođenu metodu 3, 2, 1. U integrisanoj nastavi u enik na listi uči piše: 3 stvari koje sam naučio/naučila na času, 2 primera koja ilustruju to što sam naučio/naučila i 1 stvar koja mi nije jasna ili pitanje koje bih postavio/postavila. Kada se učenik likovno izražava, može da napiše na listi uči: 3 stvari o kojima sam razmišljao tokom rada; 2 stvari koje mi se sviđaju na mom radu i 1 stvar koju bih promenio ili bih uradio drugačije. Na listi uči se upisuje ime i prezime i naziv rada, a listi uči se lepi na poleđinu rada ili se uči u bloku. U enik ne treba da navodi više od jedne nejasnoće ili greške, ni uči uči kada mu ništa nije jasno ili smatra da je rad upropašen. Izdvajanje samo jedne nejasnoće ili greške postepeno osposobljava učenika da identifikuje najvažniji propust i da se fokusira na njegovo uklanjanje. Listi uči za samoprocenu omogući avaju nastavniku potpuniju sliku o napredovanju učenika.

Naziv predmeta	MUZIKALNA KULTURA
Cilj	Cilj nastave i učenja Muzičke kulture je da kod učenika razvije interesovanje i ljubav prema muzici kroz individualno i kolektivno muzičko iskustvo kojim se podstiče razvijanje kreativnosti, estetskog senzibiliteta i duha zajedništva, kao i odgovornog odnosa prema očuvanju muzičkog nasleđa i kulture svoga i drugih naroda.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
--------	-------------	----------

<p>Po završenoj temi/oblasti u enik e biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – objasni svojim re ima utiske o slušanom delu, osobine tona, doživljaj preglasne muzike i njenog uticaja na telo; – razlikuje različite instrumente po boji zvuka i izražajnim mogućnostima; – izdvoji osnovne muzičke izražajne elemente; – prepozna muziku temu ili karakteristični motiv koji se ponavlja u slušanom delu; – povezuje karakter dela sa izražajnim muzičkim elementima i instrumentima; – izgovara brojalice u ritmu, uz pokret; – peva po sluhu pesme različitog sadržaja i raspoloženja; – izvodi uz pokret muzičke i tradicionalne igre; – primenjuje pravilna in pevanja i dogovorena pravila ponašanja u grupnom pevanju i sviranju; – svira po sluhu ritmičku pratnju uz brojalice i pesme, jednostavne aranžmane, sviračke deonice u muzičkim igrama; – povezuje početne tonove pesama-modela i jednostavnih namenskih pesama sa bojama; – povezuje ritam sa grafičkim prikazom; – objašnjava svojim re ima doživljaj svog i tu eg izvoenja; – učestvuje u školskim priredbama i manifestacijama; – napravi de je ritmičke instrumente; – osmisli pokrete uz muziku; – osmisli ritmičku pratnju za brojalice, pesme i muzičke igre pomoću izvora zvuka; – osmisli odgovor na muzičko pitanje; – osmisli jednostavnu melodiju na kra i zadati tekst; – prema literarnom sadržaju izabere odponu enih, odgovaraju i muzički sadržaj; – poštuje dogovorena pravila ponašanja pri slušanju i izvoenju muzike; – koristi samostalno ili uz pomoć odraslih, dostupne nosioce zvuka. 	<p>SLUŠANJE MUZIKE</p>	<p>Umetnička muzika u crtanim i animiranim filmovima. Odnos zvuk-lik, muzika-radnja.</p> <p>Kompozicije koje ilustruju različita osećanja.</p> <p>Zvuk i ton (izvori) – zvuci iz prirode i okruženja.</p> <p>Ton: boja (različiti glasovi i instrumenti), trajanje (kratak-dug), jačina (glasno-tih), visina (visok-dubok).</p> <p>Kompozicije koje ilustruju različite boje ljudskog glasa i instrumenata.</p> <p>Muzički dijalog (hor, glas i hor, glas i instrument, dva glasa, dva instrumenta, jedan svira, grupa svirača, orkestar).</p> <p>Različiti žanrovi vezani za situacije značajne u životu učenika.</p> <p>Muzička priča.</p> <p>Kompozicije različitog karaktera i elementi muzičke izražajnosti (melodijska linija, tempo, ritam, dinamika).</p> <p>Muzički bonton.</p> <p>Muzika i zdravlje.</p> <p>Nosioci zvuka (ceđe plejer, računari...).</p>
	<p>IZVOENJE MUZIKE</p>	<p>Izgovor brojalice u ritmu uz pokret.</p> <p>Zvučne onomatopeje i ilustracije</p> <p>Pravilna in pevanja – držanje tela i disanje.</p>

		<p>Pravilna dikcija – izgovaranje brzalica i brojalice.</p> <p>Pevanje pesama po sluhu razli itog sadržaja i karaktera.</p> <p>Pevanje pesama uz pokret – pesme uz igru i narodne pesme.</p> <p>Pevanje modela i namenskih pesama i povezivanje njihovih po etnih tonova uz boju (a1 bela, ha1ljubi asta boja).</p> <p>De ji i alternativni instrumenti i na ini sviranja na njima.</p> <p>Instrumentalna pratnja po sluhu uz brojalice i pesme – puls, ritam, grupisanje udara.</p> <p>Pevanje i izvo enje muzi kih igara uz sviranje na de jim instrumentima – pesme uz igru, didakti ke igre, muzi ke dramatizacije.</p> <p>Sviranje instrumentalnih aranžmana na de jim ritmi kim instrumentima i na alternativnim izvorima zvuka.</p> <p>Muzi ki bonton.</p>
	<p>MUZI KO STVARALAŠTVO</p>	<p>Izrada de jih ritmi kih instrumenata od razli itih materijala.</p> <p>Kreiranje sopstvenih pokreta uz muziku.</p> <p>Stvaranje jednostavne ritmi ke pratnje koriš enjem razli itih izvora zvuka.</p> <p>Muzi ka pitanja i odgovori i muzi ka dopunjalka.</p> <p>Stvaranje zvu ne pri e od poznatih muzi kih sadržaja, zvu nih onomatopeja i ilustracija na kra i literarni tekst.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: zvuk, ton, pevanje, sviranje, slušanje, muzi ke igre, muzi ki bonton.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARIVANJE PROGRAMA

UVODNI DEO

Priroda same muzike, pa i predmeta muzi ka kultura ukazuje na stalno prožimanje i sadejstvo svih oblasti i programskih sadržaja. Nijedna oblast ne može da se izdvoji i izolovano od druge i da bude sama sebi cilj, a da se istovremeno ne razgovara o svim drugim aspektima muzike. Muziku od početka treba povezivati sa što više događaja iz života u enika.

Paralelno odvijanje razli itih muzi kih aktivnosti podstiče i finu mentalnu kombinatoriku, dragocenu za razvijanje ukupnog mentalnog i psiho-motornog potencijala deteta, kao i odličnu osnovu za integraciju sa drugim predmetima.

Nastava je usmerena na ostvarivanje ishoda pri čemu se daje prednost iskustvenom učenju u okviru kojeg učenici razvijaju lični odnos prema muzici, a postepena racionalizacija iskustva vremenom postaje teorijski okvir. Iskustveno učenje u okviru ovog predmeta podrazumeva aktivno slušanje muzike, lično izražavanje učenika kroz izvođenje muzike i muzičko stvaralaštvo.

Ishodi predstavljaju muzičke, opažajne i saznavne aktivnosti učenika. Muzičke aktivnosti su govor u ritmu, pevanje, sviranje, pokret uz muziku, slušanje muzike i vidovi stvaralaštva. Preporučeni muzički sadržaji (brojalice, pesme, muzičke igre, ritmički aranžmani, kompozicije za slušanje muzike) ostavljaju prostor za izbor drugih sadržaja u skladu sa mogućnostima učenika i inventivnošću nastavnika. Da bi postigao očekivane ishode vaspitno-obrazovnog procesa, nastavnik ostvaruje nastavu koristeći i glas, pokret i muzičke instrumente. Korelacija između predmeta može biti polazište za brojne aktivnosti u kojima učenici mogu biti uključeni kao istraživači, kreatori i izvođači. Kod učenika treba razvijati duh zajedništva kroz rad u grupama i u odeljenju, kao i komunikacijske veštine u cilju

prenošenja i razmene iskustava i znanja. Najvažniji pokreta nastave treba da bude princip motivacije i inkluzivnosti u podsticanju maksimalnog učenja u muzici kom doživljaju kao i razvijanju potencijala za muzičko izražavanje.

Program nastave i učenja omogućava da se, pored navedenih kompozicija za slušanje i izvođenje, mogu koristiti i kompozicije koje nisu navedene, odnosno, nastavnik ima mogućnost da maksimalno do 30%, po slobodnom izboru, odabere kompozicije za slušanje i izvođenje vode i razna o primerenosti nastavnim sadržajima, uzrastu učenika, njihovim mogućnostima i interesovanjima, estetskim zahtevima, ishodima i lokalitetu na kome se nalazi školska ustanova. Odnos između ponuđenih kompozicija i primera iz druge literature treba da bude najmanje 70% u korist ponuđenih. Iz pomenutog razloga, u programu nastave i učenja se nalazi veći izbor nastavnog materijala (za slušanje i izvođenje) u odnosu na godišnji fond časova predmeta Muzička kultura.

Muzika u funkciji zdravlja i muzički bonton

Na svakom času, učenike treba upućivati da pravilno sede, a vežbe disanja organizovati kroz interesantnu priču u igru (npr. leva šaka predstavlja cvet, a skupljeni prsti desne palme. Nakon što duboko uzdahnu, imitiraju zujanje palme koje se udaljava kada se približi cvetu, a utišava se kada se od cveta udaljava; isprekidano duvanje u zamišljenu sveću, oponašanje probušenog balona, itd). Vežbe za suglasnike (Š – šuštanje lišća, F – fujuk vetra, R – zujanje motora, Z – zujanje palme, P – hlađenje neke stvari, S – oponašanje oglašavanja zmije). Lepota pevanja zavisi od jasnoće i razgovetnosti teksta. Vežbe za pravilnu dikciju najprimerenije je ostvariti izgovorom brzalice. Izvođenjem brzalice, pored jasnog izgovora, razvija se pažnja i koncentracija – poželjni pratioci svakog muzičkog izvođenja. Brzalicu izabrati prema glasovima kojih otkuju u pesmi koju se potom učiti.

Pored pažljivog izbora što kvalitetnijih muzičkih sadržaja, učenike treba stalno upućivati na neophodnost negovanja glasovnog i slušnog aparata. Upozorenja da preglasna i agresivna muzika ima štetan uticaj i izaziva fiziološki i psihološki odgovor organizma, treba da se sprovedu u kontinuitetu.

Od velike važnosti je da se učenici upoznaju sa pravilima ponašanja (muzički bonton) pri slušanju i izvođenju muzike. Važno je obezbediti tišinu i pažnju u toku slušanja muzike i uputiti ih kada treba izvođače da pozdrave aplauzom. Ovaj model ponašanja učenici treba da zadrže na koncertima i različitim muzičkim priredbama, bilo da se nalaze u aktivnoj (kao izvođači) ili pasivnoj (samo slušaju) ulozi.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata izradu godišnjeg plana nastave i učenja, operativnih planova (na nivou meseca) i planiranje časova, odnosno pripreme za čas. Godišnji plan kreira se u formi gantograma i sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mesecima, a u skladu sa godišnjim fondom časova. Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu temu upredmetnu povezanost, evaluaciju kvaliteta isplaniranog i druge elemente prema proceni nastavnika. Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Priprema za čas podrazumeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane na interne provere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja (vodeći računa o predznanju, tj. iskustvu učenika, koje će učenicima omogućiti razvijanje znanja i veština predviđenih definisanim ishodima).

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

Proces učenja bazira se na izboru najupevajućih muzičkih primera (za slušanje ili izvođenje muzike), koji imaju zadatak da aktiviraju svesnu aktivnost, fokusiraju pažnju učenika, iniciraju proces mišljenja i kreiraju odgovarajuće emocionalni doživljaj. Na času treba da prevladaju aktivnosti kojima se razvijaju znanja, veštine i stavovi sadržani u definisanim ishodima za konkretan čas.

SLUŠANJE MUZIKE

Slušanje muzike je aktivan psihički proces koji podrazumeva emocionalni doživljaj i misaonu aktivnost. Kompozicije koje se slušaju svojim trajanjem i sadržajem treba da odgovaraju opažajnim mogućnostima učenika. Kompozicija se prvi put uvek sluša u celini (demonstrativno slušanje), sa unapred postavljenim zadatkom za slušanje muzike – učenje izvođača u toku medija: instrumentalno ili vokalno (solo, grupno) ili orkestarsko muziciranje. Svako sledeće slušanje (tri do četiri puta) je fragmentarno u okviru koga se izdvajaju upečatljive celine i analiziraju noseći elementi muzičkog dela u slučaju literarnog sadržaja (tekstualna analiza), ponavljanja, melodija, tempo, ritam (analitičko slušanje). Povezujući postepeno elemente muzičkog dela sa karakterom samog dela, učenik se razvija u smeru aktivnog slušanja muzike, a kvalitetnom komunikacijom između nastavnika i učenika dolazi do postepenog uticaja na razvoj estetske osetljivosti, muzičkog ukusa i interesovanja i pripremaju se uslovi za razvijanje estetskog procenjivanja. Učenika znanja iz različitih oblasti treba povezati i staviti u funkciju razumevanja slušanog dela.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA SLUŠANJE

Himne

1. Svetosavska himna
2. Državna himna
3. Školska himna

Narodne pesme

1. Kad se ira oženio
2. ardaš
3. Oj Moravo
4. Banatsko kolo
5. Divna, Divna
6. Moravac kolo

Pesme za decu

1. P. Stupel: Pahuljice
2. A. Kora : Molimo za finu tišinu
3. A. Kora : Radost Evrope
4. M. Subota: Drugarstvo
5. N. Hercigonja: Šaputanje
6. M. Šouc: Zakleo se bumbar
7. B. Kockica: Laste
8. Hor Kolibri: Trotinet
9. Hor Kolibri: Ljubav je to
10. D. Lakovi : Daj mi krila jedan krug
11. Hor Kolibri: Najlepša je zemlja moja
12. Hor Kolibri: Kakvi su moji tata i mama
13. S. Bari : Trepti zvezda plavim okom
14. R. Milosavljevi : Primili smo vesti taze
15. L. Vukomanovi : Sveti Savo, mudra glavo
16. M. Bajagi : Mali slonovi
17. D. Lakovi i hor Kolibri: Zdravica

Doma i kompozitori

1. S. Hristi : Grlica, Ohridska legenda
2. S. Bini ki: Marš na Drinu
3. P. Konjovi : Selja ka igra
4. M. ur evi : An eli pevaju
5. Lj. Manasijevi : Od Boga je re eno

Strani kompozitori

1. N. Rimski Korsakov: Bumbarov let (The King' s Singers)
2. J. Štraus: Anina polka
3. F. Ž. Gosek: Gavota
4. K. Sen Sans: Karneval životinja (Marš lavova, Akvarijum, Ptice, Magarci)
5. P. I. ajkovski: Valcer, Uspavana lepotica
6. J. Brams: Ma arska igra br. 5
7. L. Anderson: Sinkopirani sat
8. P. I. ajkovski: Španska igra, Labudovo jezero
9. P. I. ajkovski: Igra svirala
10. A. Borodin: Polovecke igre, Knez Igor
11. A. Ponkijeli: Igra satova, okonda
12. E. Grig: U dvorani planinskog kralja
13. H. Mancini: Pink Panter, tema
14. R. Šuman: Divlji jaha

Video primeri

K. Sen Sans: Karneval životinja, Flamingosi, <https://www.youtube.com/watch?v=OvPjtolajZk>

K. Sen Sans: Karneval životinja, Akvarijum, https://www.youtube.com/watch?v=9h_J5601Q_0
<https://www.youtube.com/watch?v=dMfXBY35LXo>

K. Sen Sans: Karneval životinja, Marš lavova, <https://www.youtube.com/watch?v=8y-KBIDFZOo>

K. Sen Sans: Karneval životinja, Kenguri, https://www.youtube.com/watch?v=Ae_ObzvOXeI

ajkovski: Igra še erne vile, <https://www.youtube.com/watch?v=mQqbnMSm2aQ>

I like to move it move it, <https://www.youtube.com/watch?v=hdcTmpvDO0I>

P. I. ajkovski: Igra svirala, <https://www.youtube.com/watch?v=tsr9178bDB0>

J. Brams: Ma arska igra br. 5, <https://www.youtube.com/watch?v=vos4eXSM9qA>

N. Rimski Korsakov: Bumbarov let, <https://www.youtube.com/watch?v=TZG8bN8tAws>

IZVO ENJE

Svaki aspekt izvo enja muzike ima neposredan i dragocen uticaj na razvoj u enika. Izvo enjem muzike aktivira se veliki broj kognitivnih radnji, razvija dugoro no pam enje i fine motori ke radnje. Posebnu pažnju treba usmeriti na spontane pokrete kao odgovor na muzi ki doživljaj.

Brojalice

Brojalice su dragocen muzi ki sadržaj u nastavi muzi ke kulture za razvijanje ritmi kih sposobnosti u enika. Slogovi brojalice izgovaraju se u ritmu, precizno i uvek pra eni odgovaraju im pokretom. Pokret koji prati brojalicu predstavlja izvo enje pulsa, ritma ili grupisanje udara. U enjem i izvo enjem brojalica, razvijaju se ritmi ke sposobnosti i priprema sviranje na de jim instrumentima, zbog ega je izvo enje brojalice dobra uvodna aktivnost pre u enja pesme ili sviranja na de jim ritmi kim instrumentima. Pevane brojalice podrazumevaju melodiju malog obima od nekoliko tonova, pa su pogodne za po etak nastave i kao uvodna aktivnost pre pevanja pesama, ukoliko sadržaj brojalice korelira sa sadržajem teksta nove pesme. Pravilan ishod u enja brojalice vidljiv je dobijanjem ritmi ki ujedna enog pokreta cele grupe.

Pevanje

Izbor pesme treba da bude primeren uzrastu u enika i njihovim interesovanjima (tematika, ritmi ka konstrukcija, forma, artikulacija melodijskih skokova, sadržaj, melodija i ritam). Vežbe pravilnog držanja tela, disanja i govorne

artikulacije treba da prethode obnavljanju poznatih pesama, koje su opet sadržajno i/ili muzi ki sli ne onoj koju e u iti.

Rad na pesmi po inje obradom literarnog teksta (motivacioni razgovor), a nakon toga sledi zvu na demonstracija. Pesma se u i po delovima, a zatim spaja u celinu. Važno je uvek obratiti pažnju na pravilnu dikciju i insistirati na izražajnom izvo enju pesme.

Jednostavni modeli i namenske pesme iji se po eci vezuju za boje služe za stvaranje zvu nog fonda i predstava. Na ovom nivou modeli se u e po sluhu.

Muzi ke igre

U nastavi muzi ke kulture poželjno je što eš e povezivati pokret i pevanje izvo enjem razli itih vrsta muzi kih igara. Pored muzi kih igara sa pevanjem, muzi kih igara sa pevanjem uz instrumentalnu pratnju, instrumentalnih muzi kih igara, tradicionalnih muzi kih igara sa pevanjem i bez pevanja (samo uz instrumentalnu pratnju), didakti kih muzi kih igara, muzi ku igru može da predstavlja i bilo koja pesma iji literarni sadržaj može da bude iskazan pokretom. Muzi ka igra se obra uje kao pesma po sluhu, nakon ega sledi usvajanje pokreta. Cilj izvo enja svake igre je postizanje ujedna enog pokreta cele grupe. Grupa se formira slobodnim izborom, tako što se vodi ra una o broju u enika koji ine grupu (ako nije druga ije precizirano, grupa maksimalno treba da ima do šest u enika). Svi u enici u estvuju u izvo enju muzi ke igre, me usobnim smenjivanjem grupa, sve dok igru ne izvede celo odeljenje.

Sviranje

Ova aktivnost se realizuje na de jim i alternativnim instrumentima (telo, predmeti iz okruženja, instrumenti koje deca naprave po uzoru na Orfove).

Tonsku boju instrumenata treba povezivati sa muzi kim sadržajem.

Primeri ritmi ke pratnje mogu biti:

- izvo enje pulsa (osnovne ritmi ke jedinice),
- izvo enje ritma (koji se poklapa sa govornim ritmom brojalica i pesama pa se kao takav jednostavno u i po sluhu),
- grupisanje udara – razli itim pokretima i razli itim izvorima zvuka se na jedan na in izvodi naglašena prva u taktu, a lakšim pokretom i slabijim izvorom zvuka druga, odnosno ostale slabije naglašene u taktu,
- onomatopeja zvu nih ilustracija – specifi na mesta u tekstu pesama mogu se zvu no ilustrovati adekvatnim instrumentom ili nekim drugim predmetom.

U izvo enju instrumentalnih aranžmana u enike deliti u dve grupe.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA PEVANJE

Himne

Državna himna

Svetosavska himna

Školska himna

Narodne pesme i tradicionalne de je igre (uz pevanje)

Dunje ranke

De ja poskakuša

Šetnja

Zeleni se jagodo

Kolari u Pani u

Lepa Anka

Višnji ica rod rodila

S one strane Dunava
Medved bere jagode
Sedi ira na vrh slame
Oj, Jelo, Jelice
Kad smo bili bebe
Boži na pesma
Oj, Badnja e, Badnja e
Pomozi nam Višnji Bože
De je pesme
M. Milojevi : Na livadi
L. Vukomanovi : Sveti Savo, mudra glavo
M. Bajagi : Mali slonovi
M. Subota: Telefonijada
Z. Hristi : Bus
D. Lakovi : E ke, te ke
Hor Kolibri: Kakvi su moji tata i mama
St. Korunovi : Jesen
St. Korunovi : Ala veje, veje
Hor Kolibri: Preko brda, preko brega
Dž. Pjerpont: Zvon i i
Ž. B. Lili: Dok mesec sja
R. Tomerlin: Ribar
B. Mandi : Svinja
B. Mandi : Jelen
B. Majdanac: Imitatori
St. Korunovi : Prole na pesma
V. Astradžijeva: Prole e (Visibaba mala)
V. A. Mocart: Francuska pesma
Muzi ke igre
Perpetum džezile: Kiša
N. Hiba: Leptir
M. Petrov: Zagonetka
V. Tomerlin: Semafor
Sviranje na de jim instrumentima
Narodna pesma: S one strane Dunava
Narodna pesma iz Šumadije: Šetnja (Po i Mile u naš kraj)

Srpska narodna pesma iz Hrvatske: Oj, Jelo, Jelice

Narodna pesma: Sedi i ra na vrh slame

Ž. B. Lili: Dok mesec sja

V. A. Mocart: Francuska pesma

St. P. Korunovi : Jesen (Nestalo je leta)

Dž. Pjerpont: Zvon i i

V. Astradžijeva: Prole e (Visibaba mala)

M. Milojevi : Na livadi

Modeli

Narodna pesma: Došla mi baka

Narodna pesma: Resavo vodo 'ladna

Narodna pesma: Mi idemo preko polja

Narodna pesma: Falila mi se

Narodna pesma: Sol mi daj

Narodna pesma: Lazara majka u ila

Z. M. Vasiljevi : Sino je kuca lajala

M. Živkovi : Si i maco

STVARALAŠTVO

De je muzi ko stvaralaštvo podsti e muzi ku maštu, uti e na razvoj stvarala kog mišljenja, produbljuje interesovanja i tako doprinosi kvalitetnijem ostvarivanju pozitivnih ishoda nastave.

Stvaralaštvo može biti zastupljeno kroz:

- improvizaciju igre/pokreta na odre enu muziku
- izradu de jih ritmi kih instrumenata od razli itih materijala
- muzi ke improvizacije
- muzi ka pitanja i odgovore
- komponovanje melodije na zadati tekst
- ilustraciju doživljaja muzike
- odabir poznatog muzi kog sadržaja u odnosu na literarni.

Svi vidovi muzi kog stvaralaštva realizuju se isklju ivo po sluhu, bez zapisivanja melodija.

III. PRA ENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I U ENJA

Na asovima muzi ke kulture najbitnije je razvijanje muzi kih sposobnosti i izgra ivanje veština. Smer nastave je takav da se uvek kre e od zvuka ka tuma enju. Iz tih razloga, ne insistira se na definicijama ve na prepoznavanju, izvo enju i identifikovanju muzi kih sadržaja. Kriterijum u ocenjivanju je stepen angažovanja, uloženi trud i li no napredovanje svakog u enika u skladu sa njegovim muzi kim mogućnostima. U okviru svih muzi kih aktivnosti, potrebno je obezbediti prijatnu atmosferu, a kod u enika potencirati ose anje sigurnosti i podrške.

Naziv predmeta	FIZI KO I ZDRAVSTVENO VASPITANJE
Cilj	Cilj nastave i u enja Fizi kog i zdravstvenog vaspitanja je da u enik unapre uje fizi ke sposobnosti, motorike veštine i znanja iz oblasti fizi ke i zdravstvene kulture, radi o uvanja zdravlja i primene pravilnog i redovnog fizi kog vežbanja u savremenim uslovima života i rada.

Razred	drugi
Godišnji fond asova	108 asova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<p>Po završetku razreda u enik e biti u stanju da:</p> <ul style="list-style-type: none"> – primeni jednostavne, dvostavne opštepripreme vežbe (vežbe oblikovanja); – pravilno izvodi vežbe, raznovrsna prirodna i izvedena kretanja; – kombinuje usvojene motorne veštine u igri i svakodnevnom životu; – održava ravnotežu u različitim kretanjima; – razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tela; – uspostavi pravilno držanje tela; – pravilno diše tokom vežbanja; – izvede kretanja, vežbe i kratke sastave uz muzičku pratnju; – izvede dečiji i narodni ples; – koristi osnovnu terminologiju vežbanja; – poštuje pravila ponašanja u i na prostorima za vežbanje; – poštuje mere bezbednosti tokom vežbanja; – odgovorno se odnosi prema objektima, spravama i rekvizitima u prostorima za vežbanje; – poštuje pravila igre; – navija i bodri učesnike u igri na način kojim nikoga ne vređa; – prihvati pobjedu i poraz kao sastavni deo igre i takmičenja; – uredno odlaže svoje stvari pre i nakon vežbanja; – uočava ulogu delova tela u vežbanju; – uočava promene u rastu kod sebe i drugih; – prepozna sopstveno bolesno stanje i ne vežba kada je bolestan; – primenjuje zdravstveno-higijenske 	<p>FIZIČKE SPOSOBNOSTI</p>	<p>Vežbe za razvoj snage.</p> <p>Vežbe za razvoj pokretljivosti.</p> <p>Vežbe za razvoj izdržljivosti.</p> <p>Vežbe za razvoj brzine.</p> <p>Vežbe za razvoj koordinacije.</p>

<p>mere pre, u toku i nakon vežbanja;</p> <ul style="list-style-type: none"> – održava li nu higijenu; – u estvuje u održavanju prostora u kome živi i boravi; – navede vrste namirnica u ishrani; – prepoznaje vezu vežbanja i unosa vode; – poveže hodaње i tr anje sa pozitivnim uticajem na zdravlje; – prepoznaje lepotu pokreta u vežbanju; – se pridržava pravila vežbanja; – vrednuje uspeh u vežbanju; 			
	<p>MOTORI KE VEŠTINE</p>	<p>Hodaње i tr anje</p>	<p>Hodaње:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kratkim koracima, – dugim koracima, – u razli itom ritmu, – hodaње opružanjem stajne noge, – hodaње sa rekvizitom, – hodaње sa promenom pravca i smerom, – hodaње kombinovano sa razli itim pokretima, – hodaње preko niskih prepreka, – elementarne igre sa hodaњem. <p>Tehnika tr anja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tr anje preko prepreka, – tr anje sa promenom ritma, – tr anje sa promenom pravca i smerom, – brzo tr anje startom iz razli itih po etnih položaja, – tr anje 30 m – elementarne igre sa tr anjem.
		<p>Skakanja i preskakanja</p>	<p>Preskakanje vija a, palica i drugih rekvizita pore anih na tlu jednonožnim i sunožnim odskokom.</p> <p>Kombinacije skokova,</p> <p>Skok udalj i uvis iz mesta i zaleta.</p> <p>Skok sa povišene površine.</p> <p>Pripremne vežbe za preskok:</p>

		<p>igre uz koriš enje razli itih oblika skakanja i preskakanja.</p>
		<p>Hodanje i tr anje sa kotrljanjem lopte.</p> <p>Bacanje loptice iz mesta u daljinu i u cilj.</p> <p>Bacanje loptice iz kretanja.</p> <p>Bacanje lopte uvis bez i sa okreom za 3600.</p> <p>Vo enje lopte jednom i drugom rukom u mestu i kretanju.</p> <p>Dodavanje lopte jednom i drugom rukom.</p> <p>Vo enje lopte u hodanju i tr anju.</p> <p>Ga anje loptom u improvizovani koš, niski koš i gol.</p> <p>Elementarne igre sa vo enjem, dodavanjem i ga anjem loptom u cilj.</p> <p>Štafetne igre i druge elementarne igre loptom (vo enje, hvatanje, dodavanje).</p>
		<p>Puzanja, višenja, upori i penjanja</p> <p>Njihanje uz pomo .</p> <p>Prošireni sadržaji</p> <p>Uzmac koracima uz kosu površinu.</p> <p>Bo no penjanje uz lestve sa naizmeni nim prehvatanjem i opiranjem istovremeno obema nogama.</p>
		<p>Osnovni sadržaji</p> <p>Dva povezana koluta napred.</p> <p>Kolut napred i skok pruženim telom.</p> <p>Kolut nazad iz u nja u u anj, niz kosu površinu.</p> <p>Kolut nazad.</p> <p>Sastav od nau enih elemenata.</p> <p>Igre usvojenih vežbi.</p> <p>Prošireni sadržaji</p> <p>Kolut napred iz upora stoje eg opruženih nogu.</p> <p>Kolut preko lopte.</p>

			Odeljensko takmičenje sa zadatom kombinacijom vežbi.
		Vežbe ravnoteže	<p>Osnovni sadržaji</p> <p>Mala vaga na tlu, klupi i niskoj gredi.</p> <p>Hodanje privlačenjem na celom stopalu i uspon.</p> <p>Hodanje opružanjem stajne i prednoženjem zamajne noge.</p> <p>Hodanje unazad na gredi.</p> <p>Sastav iz prvog razreda dopuniti naučnim vežbama.</p> <p>Prošireni sadržaji</p> <p>Naskok korakom na gredu.</p> <p>u anji i okret u u nju za 900 i 1800.</p> <p>Sastav iz prvog razreda dopuniti vežbama hodanjem unazad i okretom u u nju za 1800.</p> <p>Odeljensko takmičenje.</p>
		Vežbe sa rekvizitima	<p>Vežbe oblikovanja sarekvizitima.</p> <p>Tranjanje, poskoci i skokovi uz korišćenje rekvizita.</p> <p>Preskakanje vijačena na različite načine.</p> <p>Dizanje i nošenje predmeta i rekvizita na različite načine.</p> <p>Elementarne igre sa rekvizitima.</p> <p>Igre sa lastišom.</p> <p>Poligon i elementarne igre uz korišćenje rekvizita</p>
		Ples i Ritimika	<p>Osnovni sadržaji</p> <p>Narodno kolo i dečiji ples po izboru.</p> <p>Povezivanje elemenata iz prvog razreda u kompoziciju – sastav.</p> <p>Osnovni ritmički pokreti sa rekvizitima.</p> <p>Prošireni sadržaji</p> <p>Preskakanje vijačena unazad.</p> <p>Kombinovano preskakanje vijačena napred-nazad.</p> <p>Hodanje i tranjanje sa bacanjem i hvatanjem lopte i obruča.</p> <p>Vežba sa vijačom</p>
		Poligoni	Kombinovani poligon od usvojenih veština (vežbi).

	FIZI KA I ZDRAVSTVENA KULTURA	Kultura vežbanja i igranja	Osnovni termini u vežbanju. Vežbam bezbedno. uvam svoje i tu e stvari. Pravila elementarnih igara. Nekad izgubim, a nekada pobedim. Navijam pristojno.
		Zdravstveno vaspitanje	Moje zdravlje i vežbanje. Miši i, zglobovi i kosti moga tela. Telesni razvoj.. Li na higijena. Higijena prostora za vežbanje. „Šareni-raznovrsni obrok” pravilna ishrana. Zna aj vode za organizam i vežbanje.

Ključni pojmovi sadržaja: bazi na kretanja, vežbanje, igra, zdravlje, vaspitanje.

UPUTSTVO ZA DIDAKTI KO-METODI KO OSTVARI VANJE PROGRAMA

Koncepcija Fizi kog i zdravstvenog vaspitanja zasniva se na jedinstvu nastavnih, vannastavnih i vanškolskih organizacionih oblika rada, kao osnovne pretpostavke za ostvarivanje cilja kroz dostizanje ishoda ovog vaspitno-obrazovnog podru ja koje se sastoji iz tri predmetne oblasti:

- fizi ke sposobnosti,
- motori ke veštine,
- fizi ka i zdravstvena kultura.

Ve ina ishoda u programu je razvojnog karaktera i proteže se kroz ceo prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja, uzimaju i u obzir uzrast u enika i senzitivne periode razvoja fizi kih sposobnosti.

Program drugog razreda baziran je na kontinuiranom razvijanju znanja, veština, stavova i vrednosti.

ORGANIZACIONI OBLICI RADA

- A. asovi fizi kog i zdravstvenog vaspitanja;
- B. slobodne aktivnosti;
- V. nedelja školskog sporta;
- G. aktivnosti u prirodi (kros, sportski dan, izleti, zimovanje, letovanje ...);
- D. školska takmi enja;
- . korektivno-pedagoški rad i dopunska nastava.

A. asovi fizi kog i zdravstvenog vaspitanja

Nastavne oblasti:

I. FIZI KE SPOSOBNOSTI

Na svim asovima kao i na drugim organizacionim oblicima rada, poseban akcenat se stavlja na:

- razvijanje fizi kih sposobnosti koje se kontinuirano realizuju u pripremnom delu asa. Deo glavne faze koristi se za razvoj osnovnih fizi kih sposobnosti uzimaju i u obzir uticaj koji nastavna tema ima na njihov razvoj. Metode i

oblici rada biraju se u skladu sa potrebama i mogu nostima u enika i materijalno-tehni kim uslovima za rad;

– podsticanje u enika na samostalno vežbanje;

– u vrš ivanje pravilnog držanja tela.

II. MOTORI KE VEŠTINE

Usvajanje motori kih veština ostvaruje se putem osnovnih i proširenih programskih sadržaja tako što se primenjuju osnovni didakti ko-metodi ki principi i metode rada neophodne za dostizanje postavljenih ishoda.

Usvojene motori ke veštine u enicima treba da omogu e primenu u svakodnevnim i specifi nim životnim situacijama.

U enicima koji imaju poteško a da usvoje neke od sadržaja, zadaju se vežbanja sli na ali lakša od predvi enih ili predvežbe.

U eniku koji ima poteško e da dostigne predvi eni ishod, ostavlja se mogu nost da taj ishod dostigne u narednom periodu.

Usavršavanje nekih motori kih zadataka je kontinuirani proces bez obzira na sadržaje programa (tehnika hodanja, tr anja, primena nau ene igre itd.).

U radu sa naprednijim u enicima, realizuju se prošireni sadržaji. Kroz proces realizacije programa neophodno je pratiti sposobnosti u enika za razli ite fizi ke aktivnosti.

Pre rada na usvajanju novih motori kih veština iz navedenih nastavnih tema, neophodno je ponoviti motori ke veštine usvojene u prvom razredu.

III. FIZI KA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve organizacione oblike rada, nastavne oblasti i teme uz prakti an rad.

Dostizanjem ishoda ove nastavne oblasti, u enici sti u znanja, veštine, stavove i vrednosti o vežbanju (osnovnim pojmovima o vežbi, kako se neko vežbanje izvodi i emu konkretna vežba i vežbanje služi), fizi kom vaspitanju, sportu i zdravlju.

Osnovne informacije o vežbanju i zdravlju prenose se neposredno pre, tokom i nakon vežbanja na asu.

Ova nastavna oblast obuhvata: formiranje pravilnog odnosa prema fizi kom vežbanju i zdravlju; razvijanje i negovanje drugarstva; prepoznavanje negativnih neprihvatljivih oblika ponašanja u igri i dr.

Pored navedenog, u ovoj oblasti potrebno je raditi i na: negovanju patriotskih vrednosti (narodne tradicije) i multikulturalnosti; formiranju pravilnog odnosa prema razli itostima, uvanju li ne i školske imovine, negovanju društvenih vrednosti, itd.

I. PLANIRANJE NASTAVE I U ENJA

Definisani ishodi su važan deo i nezaobilazan element procesa planiranja nastave i u enja. Definisani ishodi predstavljaju rezultat u enja na kraju svakog razreda, pa je pri planiranju rada potrebno odrediti vremensku dinamiku u odnosu na ostvarivanje odre enih ishoda tokom školske godine. Neophodno je posebnu pažnju obratiti na ishode koje nije mogu e dosti i tokom jednog ili više asova, ve je u tu svrhu potrebno realizovati razli ite aktivnosti tokom godine.

Predmet se realizuje kroz 108 asova prakti ne nastave. Broj asova datih nastavnih tema planira se na osnovu procene nastavnika, materijalno-tehni kih i prostornih uslova. Nastavne teme ili pojedini sadržaji za koje ne postoje uslovi za realizaciju mogu biti zamenjeni odgovaraju im temama ili sadržajima programa za koje postoje odgovaraju i uslovi.

Neke nastavne teme ostvaruju se realizacijom osnovnih i proširenih sadržaja.

Osnovni sadržaji su oni koje je neophodno sprovesti u radu sa u enicima, uzimaju i u obzir sposobnosti u enika, materijalno-tehni ke i prostorne uslove.

Prošireni sadržaji su oni koje nastavnik bira i realizuje u radu sa u enicima (grupama ili pojedincima) koji su savladali osnovne sadržaje, uzimaju i u obzir nivo dostignutosti ostvarenosti ishoda, potrebe u enika i uslove za rad.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I U ENJA

FIZI KE SPOSOBNOSTI

Pri planiranju vežbanja u pripremnoj fazi, treba uzeti u obzir uticaj nastavne teme na fizičke sposobnosti učenika i primeniti vežbe u kojima delovi biomehanske strukture odgovaraju osnovnom zadatku glavne faze, a služe za obnavljanje i uvećavanje konkretnog zadatka. Metode vežbanja koje se primenjuju u nastavi su trenajne metode (kontinuirani, ponavljaju i metod), prilagođene uzrasnim karakteristikama učenika. U radu sa učenicima primenjujati diferencirane oblike rada, dozirati vežbanja u skladu sa njihovim mogućnostima i primenjujati odgovarajuću terminologiju vežbi. Vreme izvođenja vežbi i broj ponavljanja, zadaju se grupama učenika ili pojedincima u skladu sa njihovim sposobnostima, tako što se vodi računa o postizanju što većeg radne efikasnosti i optimizaciji intenziteta rada.

Preporučeni radovi za razvoj fizičkih sposobnosti učenika.

1. Razvoj snage

- bez i sa rekvizitima,
- na spravama i uz pomoć sprava.

2. Razvoj pokretljivosti

- bez i sa rekvizitima,
- uz korišćenje sprava.

3. Razvoj izdržljivosti

- trčanje,
- elementarne igre,
- vežbanje uz muziku,
- ples.

4. Razvoj koordinacije

- izvođenje koordinacionih vežbi u različitim ritmu i promenljivim uslovima.

5. Razvoj brzine

- jednostavne i složene kretne strukture izvoditi maksimalnim intenzitetom iz različitih položaja, izazvane različitim ulnim nadražajima (start iz različitih položaja, itd.),
- štafetne igre,
- izvođenje vežbi maksimalnom brzinom.

Za učenike koji iz zdravstvenih razloga izvode posebno odabrane vežbe, potrebno je obezbediti posebno mesto za vežbanje.

MOTORI KE VEŠTINE

1. Hodanje i trčanje

Hodanje kratkim koracima, dugim koracima, u različitim ritmu, hodanje sa opružanjem stajne noge, hodanje sa rekvizitom, hodanje sa promenom pravca i smera, hodanje kombinovano sa različitim pokretima (pokreti ruku, nogu, trupa), hodanje preko niskih prepreka, elementarne igre sa hodanjem.

Trčanje uz pravilno postavljanje stopala i pravilan rad ruku, sa podizanjem kolena, trčanje preko prepreka, trčanje sa promenom ritma, trčanje sa promenom pravca i smera, brzo trčanje 30 m sa startom iz različitih položaja, elementarne igre sa trčanjem.

2. Skakanja i preskakanja

Poskoci u mestu: sunožnim odskokom i sunožnim doskokom sa opružanjem tela, levo–desno, napred–nazad, u doskok raznožno i ponovo sunožno; sa vijačom (sa me uposkokom i bez me uposkoka); jednonožnim odskokom i doskokom na jednu nogu, sa opružanjem tela, levo–desno, napred–nazad. Skok sunožnim odskokom pruženim telom sa okretom za 90° i sunožnim doskokom. Sunožni naskok na povišenu površinu (do visine švedske klupe), na naslagane strunje ili gornju površinu švedskog sanduka. Skok udalj iz mesta, uz pravilan zamah rukama,

amortizaciju i završni položaj.

Poskoci u kretanju: posle nekoliko koraka, jednonožni poskok jednom, posle nekoliko koraka, jednonožni poskok drugom nogom i naizmeni no; posle nekoliko koraka jednonožni odskok i meki sunožni doskok do po u nja („da se ne uje“). Ponoviti posle nekoliko tr e ih koraka. Jednonožni naskok na povišenu površinu eonim i bo nim zaletom (dva okvira švedskog sanduka, niska greda, kocka) i sunožni doskok na meku površinu.

Skakanje preko vija a, palica i drugih rekvizita pore anih na tlu jednonožnim i sunožnim odskokom.

Školica, igra „lastiša“ i dr.

Kombinacije skokova:

- skokovi sa noge na nogu,
- skok sa jedne noge i dosok na istu,
- skokovi odrazom sa jedne noge i doskok na obe noge,
- skokovi preko niže prepreke.

Skokovi udalj: povezati zalet od nekoliko tr e ih koraka sa jednonožnim odskokom sa obeleženog prostora (šira površina, ili linije) i doskok na meku površinu (strunja a za skok uvis, pesak).

Skokovi uvis: iz zaleta pravo jednonožnim odskokom presko iti vija u ili lastiš, noge pogr iti i meko sunožno dosko iti (u grupi od tri do etiri u enika); presko iti lastiš (postavljen po širini) istovremenim polaskom dva do tri u enika.

Skok sa povišene površine, kombinovan sa uvinu em, zgr enim nogama, sa okretom za 900 ili 1800 .

Vežbe (skakanja i preskakanja) uporom rukama: bokom pored švedske klupe, upor i sunožnim odskokom naskok u upor u e i, isto, presko iti klupu.

Pripremne vežbe za preskok:

- sunožni skokovi sa odsko ne daske, doskok na strunja u.

Preskakanje duge vija e koja se okre e: pojedina no iz mesta, sa ulaskom i izlaskom prema mogu nostima u enika.

Igre uz koriš enje razli itih oblika skakanja i preskakanja.

3. Bacanja i hvatanja

Bacanje loptice (levom i desnom rukom) iz mesta i udalj i u cilj (okvir od švedskog sanduka, obeleženi cilj na zidu, kvadrati od vija a na rukometnm голу...). Vežbe ponoviti u hodanju i laganom tr anju.

Bacanje lopte uvis i posle njenog odbijanja od tla hvatanje obema rukama: uz ceo okret, posle pljeska rukama, zatvaranja o iju, u nja, seda...; zakotrljati loptu po tlu i hvatanjem je podi i obema rukama.

Vo enje lopte u mestu i hodanju (levom i desnom rukom).

Dodavanje lopte u parovima, u mestu, sa grudi i iznad glave.

Igre sa vo enjem i dodavanjem lopte i ga anjem u cilj.

4. Puzanja, višenja, upori i penjanja

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Puzanja po strunja i na razli ite na ine (licem prema tlu, le ima na tlu...).

Penjanje: uz ripstol, uz mornarske lestve, eono, naizmeni nim prehvatanjem, penjanje.

Provla enje kroz okna švedskog sanduka, klupe i rekvizita (obru) i dr.

Penjanje i spuštanje na i sa razli itih sprava.

Višenja: u visu leže em opruženim telom, pomicanje ulevo i udesno. Pomicanja u visu slobodnom. Vis aktivni na svim spravama na kojima se vis može izvesti.

Pomicanje na dohvatnom vratilu sa pogr enim nogama u visu prednjem.

Pomicanje u visu prednjem sa okretanjem za 1800, sa ukrštenim hvatom.

Njihanje uz pomo .

Upor aktivni na tlu i na svim spravama na kojima se upor može izvesti.

Prošireni sadržaji

Uzmac koracima uz kosu površinu.

Bo no penjanje uz lestve sa naizmeni nim prehvatanjem i opiranjem istovremeno obema nogama.

5. Vežbe na tlu

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Klek, usprav bez pomo i ruku; klek sunožni na strunja e; klek jednonožni, usprav; kretanje u upor u e em i upor sklonjeno, licem i le ima ka tlu; iz u nja, malim odrazom doskok prvo na ruke, a zatim na stopala u upor u e i („žablji poskoci“). Klek, uzru enje, zaklon.

Povaljka na le ima. Stav na lopaticama („sve a“), gr enjem i obuhvatom kolena povaljka niz kosu površinu.

Kolut napred, iz u nja u u anj, niz kosu površinu (na ripstolu oka ene švedske klupe i prekrivene strunja ama).

Kolut napred, iz u nja u u anj, i iz u nja do stava uspravno i uzru enja.

Povaljka na stomaku (ležanje na trbuhu, obuhvatiti rukama sko ne zglobove povaljka).

Dva povezana koluta napred.

Kolut napred i skok pruženim telom.

Kolut nazad iz u nja u u anj, niz kosu površinu.

Kolut nazad.

Ponoviti sastav iz prvog razreda, kombinaciju na tlu od slede ih vežbi:

najmanje etiri takta vežbi oblikovanja, kolut napred do stava uspravno, okret u usponu na obe noge za 180°, u anj, stav na lopaticama, stav uspravno i dva de ja poskoka.

Sastav od nau enih elemenata:

Dva vezana koluta napred do stava uspravno, okret u usponu na obe noge za 180°, u anj, stav na lopaticama, stav uspravno, kolut nazad, usprav i dva de ja poskoka.

Primene usvojenih vežbi kroz igru

Prošireni sadržaji

Kolut napred iz upora stoje eg opruženih nogu.

Kolut preko lopte.

Odeljensko takmi enje u kombinaciji nau enih vežbi.

6. Vežbe ravnoteže

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Hodanje po liniji napred sa pravilnim postavljanjem stopala (gimnasti kim korakom), i unazad sa opruženom upornom nogom, kra im koracima, koracima u usponu i sa razli itim položajem ruku (o bok, odru enje, uzru enje).

Hodanje po širokom delu švedske klupe:

napred odru enje; unazad opružanjem uporne noge, uzru enje; ustranu: iz stava spetnog, ruke o bok, hodanje koracima sa privla enjem do stava spetnog i uzru enja, zibom po u njem, korak ustranu odru iti, stav spetni, uzru iti.

Lagano tr anje na prednjem delu stopala sa pravilnim držanjem tela, rukama o bok ili u odru enju (švedska klupa i niska greda).

Kombinacija vežbi iz prvog razreda: iz stava spetnog na po etku švedske klupe, tr anje do polovine klupe, odru iti; stav: jedna noga iza druge, uzru iti, odru iti; hodanje do kraja klupe, odru iti, stav: jedna noga iza druge uzru iti; hodanje unazad do polovine klupe, jedna noga iza druge, ruke o bok; okret za 90° hodanje ustranu koracima sa privla enjem i zibom po u njem, odru iti; na kraju grede stav spetni, uzru iti, saskok, predru iti, stav spetni, priru iti, završiti le ima prema klupi. Ako škola nema klupu ili gredu, kombinaciju nau iti na tlu, na liniji.

Mala vaga na tlu, klupi i niskoj gredi.

Hodanje sa privla enjem na celom stopalu i uspon.

Hodanje opružanjem stajne i prednoženjem zamajne noge.

Hodanje u nazad na gredi.

Sastav iz prvog razreda dopuniti nau enim vežbama.

Prošireni sadržaji

Naskok korakom na gredu.

u anj i okret u u nju za 900 i 1800.

Sastav iz prvog razreda dopuniti vežbama: hodanje u nazad i okretom u u nju za 1800.

Odeljensko takmi enje.

7. Vežbe sa rekvizitima

Vežbe rekvizitima koristiti prilikom savladavanja slede ih sadržaja:

Vežbe oblikovanja sa loptom, palicom, obru em, vija om i drugim rekvizitima.

Tr anja, poskoci i skokovi vija e, palice i obru i pore ani na kra em i dužem odstojanju: preskakanje kratke i duge vija e; ritmi ke vežbe;

Kocke, švedska klupa ili švedski sanduk: penjanje i silaženje nagaznim korakom i sunožnim doskokom u u anj i po u anj; sunožni naskok i doskok u u anj i po u anj; unjevi i obru i: vijugavo tr anje, tr anje sa rekvizitom u rukama (lopta, medecinka, obru ...);

Preskakanje vija e na razli ite na ine (sunožnim, jednonožnim skokovima, preskakanja sa me uskokom, sa noge na nogu, preskakanje vija e u kretanju).

Dizanje i nošenje: predmeta i rekvizita (kocka, medicinka..) na razli ite na ine; postavljanje i skupljanje predmeta i rekvizita.

Igre sa lastišom.

Poligon i elementarne igre uzkoriš enje palica, vija a, obru a, kocki i unjeva.

8. Ples i ritmika

Realizuju se kroz osnovne i proširene sadržaje.

Osnovni sadržaji

Ritmi ko hodanje i tr anje promenljivim ritmom, tempom uz pljesak i odgovaraju u muzi ku pratnju. Kretanja uz menjanje položaja ruku, nogu i trupa. Galop napred i strance. De ji poskok. Sa initi sastav od nau enim elemenata uz muzi ku pratnju.

Osnovni ritmi ki pokreti sa rekvizitima

Vija a: njihanje i kruženje vija om ili trakom u bo noj i eonoj ravni; sunožni skokovi kroz vija u obrtanjem napred. Povezati ova dva elementa kao obavezni sastav.

Preskakanje vija e u kretanju napred.

Lopta ili obru : kruženja u eonoj i bo noj ravni obema i jednom rukom; bacanje i hvatanje u zadatom ritmu u mestu i u kretanju sa po u njem;

Plesovi: „Ja posejah lubenice“ i „Mi smo deca vesela“.

Jedno kolo po izboru.

Prošireni sadržaji

Preskakanje vija e unazad.

Kombinovano preskakanje vija e napred-nazad.

Hodanje i tr anje sa bacanjem i hvatanjem lopte i obru a.

Vežba sa vija om:

Njihanje vija e u bo noj ravni napred-nazad, kruženje, otvoriti vija u u predru enju, dva sunožna poskoka sa me uposkokom, dva sunožna poskoka bez me uposkoka okretanjem vija e napred, njihanje i kruženje u bo noj ravni na suprotnoj strani, isti skokovi ali sa okretanjem vija e nazad, zaustaviti vija u u predru enju i nastaviti etiri poskoka sa noge na nogu obrtanjem vija e napred, stav spetni, predru enje.

9. Poligoni

Poligoni se primenjuju nakon nekoliko obra enih tematskih celina (nastavnih tema ili oblasti).

Poligoni se sastavljaju od usvojenih vežbi u skladu sa uslovima za izvo enje nastave.

Kombinovani poligon sa zadacima uz koriš enje sprava i revizita (provla enja, nošenja, kotrljanja, penjanja, višenja, preskakanja...).

Usavršavanje motorikih veština može se realizovati kroz dramatizaciju vežbanja uz korelaciju sa drugim nastavnim predmetima (muzi ko, likovno, matematika, srpski jezik i književnost...).

Plivanje

Nastavnu temu Plivanje, realizuju škole koje za to imaju uslove u školi ili objektima van nje.

Program nastave plivanja sadrži:

– obuku nepliva a,

– igre na vodi.

Nastavu plivanja realizuje nastavnik fizi kog i zdravstvenog vaspitanja u saradnji sa nastavnikom koji sprovodi razrednu nastavu tom odeljenju.

FIZI KA I ZDRAVSTVENA KULTURA

Ova nastavna oblast realizuje se kroz sve druge nastavne oblasti i teme uz prakti an rad i sastoji se od dve nastavne teme Kultura vežbanja i igranja i Zdravstveno vaspitanje.

Kultura vežbanja i igranja

Osnovni termini u vežbanju

U radu sa uenicima postepeno uvoditi terminologiju vežbi i upoznati ih sa uticajem primenjenih vežbi na organizam.

Vežbam bezbedno

Upoznati uenika sa pravilima ponašanja koja važe u prostorima za fizi ko vežbanje kako u školi, tako i van nje. Isticati neophodnost poštovanja pravila ponašanja tokom vežbanja.

uvam svoje i tu e stvari

Formiranje svesti o potrebi uvanja kako svojih tako i tu ih stvari.

Pravila elementarnih igara

Usvajanje osnovnih pravila elementarnih igara koje se na asu realizuju. Razvijanje sveti o potrebi poštovanja pravila igara, kao i posledicama njihovog nepoštovanja.

Nekad izgubim, a nekada pobedim

Negovanje takmi arskog duha. Prihvatanje pobede i poraza na socijalno prihvatljiv na in (bez ruganja i nipodaštavanja protivnika...).

Navijam pristojno

Podsticati u enike da prilikom igre ili takmi enja poštuju svoju i protivni ku ekipu i nagrade svaki lep potez i postupak u esnika u igri.

Zdravstveno vaspitanje

Moje zdravlje i vežbanje

Na na in prihvatljiv za u enike objasniti zna aj razli itih vežbanja za zdravlje. Razvoj svesti o potrebi da se bude zdrav i šta zna i zdravlje za oveka. Neophodno je da uo e razlike izme u zdravog i bolesnog stanja organizma.

Miši i zglobovi i kosti

U enici imenuju delove tela, kosti, zglobove i miši e (grudi, stomak, le a, noge, ruke – rameni pojas) i navode njihovu ulogu. Mogu nosti svog tela u enici pokazuju kroz vežbanje. Naglasiti zna aj fizi ke aktivnosti i fizi kog i zdravstvenog vaspitanja kao predmeta.

Telesni razvoj

Proširiti u eni ka znanja o sopstvenom rastu i razvoju. Osposobiti ih da uo e odre ene promene tokom dosadašnjeg razvoja.

Li na higijena

Formiranje svesti o zna aju održavanja li ne higijene.

Stvaranje navike da se oprema za fizi ko vežbanje uredno održava i uva.

Higijena prostora za vežbanje

Formiranje navike da se higijena prostora u kojem u enik vežba uredno održava i uva (sala, svla ionice igrališta...)

„Šareni – raznovrsni obrok“ pravilna ishrana

Upoznavati u enika sa zna ajem raznovrsnosti ishrane.

Zna aj vode za organizam i vežbanje

Upoznavati u enika sa zna ajem redovnog i dovoljnog konzumiranja te nosti – vode i njenim zna ajem u vežbanju.

Didakti ko-metodi ki elementi

Osnovne karakteristike realizacije nastave:

- jasno a nastavnog procesa;
- optimalno koriš enje raspoloživog prostora, sprava i rekvizita;
- izbor racionalnih oblika i metoda rada;
- izbor vežbi uskla en sa programskim sadržajima i ishodima;
- funkcionalna povezanost delova asa – unutar jednog i više uzastopnih asova odre ene nastavne teme.

Pri izboru oblika rada uzimaju se u obzir prostorni uslovi, broj u enika na asu, opremljenost spravama i rekvizitima i planirana dinamika rada.

Izbor didaktičkih oblika rada treba da bude u funkciji efikasne organizacije i intenzifikacije nastave u cilju dostizanja postavljenih ishoda.

U nastavi treba da preovladavaju igre i sadržaji koji zahtevaju preciznost izvođenja. Svim vežbanjima prethode takmičenja na uputstva nastavnika i prikaz vežbi. Nastavnik prati rad učenika, ukazuje i ispravlja greške.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENIKA

U cilju sagledavanja i analiziranja efekata nastave Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, preporučuje se da nastavnik podjednako, kontinuirano prati i vrednuje:

- Nivo angažovanosti (aktivnost) i odnos učenika prema obavezama u fizičkom i zdravstvenom vaspitanju koji obuhvata:

vežbanje u adekvatnoj sportskoj opremi;

aktivno učestvovanje na časovima fizičkog i zdravstvenog vaspitanja;

vežbanje i igranje u slobodno vreme.

- Prikaz jednog kompleksa usvojenih opštepripremnih vežbi (vežbi oblikovanja), bez rekvizita.

- Postignuća u motoričkim veštinama.

- Individualni napredak učenika

Individualni napredak svakog učenika procenjuje se u odnosu na prethodno provereno stanje. Prilikom ocenjivanja neophodno je uzeti u obzir sposobnosti učenika, stepen spretnosti i umešnosti. Ukoliko učenik nema razvijene posebne sposobnosti, prilikom ocenjivanja uzima se u obzir njegov individualni napredak u odnosu na prethodna dostignuća i mogući nastup kao i angažovanje učenika u nastavnom procesu.

Kod učenika oslobođenih praktičnog dela nastave prati se i vrednuje:

– poznavanje osnovnih pravila elementarnih igara, osnovnih zdravstveno-higijenskih pravila vežbanja i zdrave ishrane;

– učestvovanje u vannastavnim aktivnostima.

Praćenje, vrednovanje i ocenjivanje učenika oslobođenih od praktičnog dela nastave, vrši se na osnovu posebnog angažovanja u nastavi.

Praćenje vrednovanje i ocenjivanje učenika sa invaliditetom vrši se na osnovu njihovog individualnog napretka.

VANNASTAVNE I VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Plan i program ovih aktivnosti predlaže Odeljensko vešće drugog razreda i sastavni je deo godišnjeg plana rada škole i školskog programa.

B. Slobodne aktivnosti

Realizuju se prema interesovanju učenika. Sačinjava se poseban program pri čemu se uzimaju u obzir materijalni i prostorni uslovi rada, uzrasne karakteristike i sposobnosti učenika.

V. Nedelja školskog sporta

Radi razvoja i praktikovanja zdravog načina života, shvatanja važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, o potrebi negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti, kao i prevencije nasilja, narkomanije, maloletničke delinkvencije, škola u okviru Školskog programa realizuje nedelju školskog sporta.

Nedelja školskog sporta obuhvata:

– fizičke aktivnosti prilagođene uzrastu i mogućnostima učenika;

– kulturne manifestacije sa ciljem promocije fizičkog vežbanja, sporta i zdravlja (likovne i druge izložbe, folklor, ples, muzičko-sportske radionice...);

– različite radionice (o zdravlju, fizičkom vežbanju, sportu i dr...).

Plan i program Nedelje školskog sporta sačinjava Odeljensko vešće drugog razreda zajedno sa Stručnim vešćem predmetnih nastavnika koji realizuju nastavu Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu, kao i drugim

Stručnim veštima (likovne kulture, muzičke kulture, istorije, informatike...) i stručnim saradnicima u školi, vode i rađaju ona koja su oslobođena od praktičnog dela nastave Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, budu uključeni u organizaciju ovih aktivnosti.

G. Aktivnosti u prirodi (izlet, kros, zimovanje, letovanje...)

Iz fonda radnih dana, predviđenih zajedničkim planom, škola organizuje aktivnosti u prirodi:

- izlet;
- kros se organizuje minimum jednom u toku školske godine;
- zimovanje – organizuje se za vreme zimskog raspusta (fizičke aktivnosti na snegu);
- letovanje – organizuje se za vreme letnjeg raspusta (kampovanje itd.).

Plan i program ovih aktivnosti sačinjava Odeljensko vešće drugog razreda u saradnji sa stručnim vešćem predmetnih nastavnika koji realizuju nastavu Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u drugom ciklusu.

D. Školska takmičenja

Škola za učenike drugog razreda organizuje i sprovodi takmičenja iz minimum jedne elementarne igre ili poligona u toku školske godine, kao integralni deo procesa Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja. Plan takmičenja donosi Odeljensko vešće drugog razreda u saradnji sa stručnim vešćem nastavnika Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja.

Učenici mogu da učestvuju i na takmičenjima u sistemu školskih sportskih takmičenja Republike Srbije, koja su u skladu sa nastavnim planom i programom, kao i na takmičenjima od interesa za lokalnu zajednicu.

3. Korektivno-pedagoški rad i dopunska nastava

Ove aktivnosti organizuju se sa učenicima koji imaju:

- poteškoće u ostvarivanju ishoda;
- smanjene fizičke sposobnosti;
- loše držanje tela;
- zdravstvene poteškoće koje onemogućavaju redovno pohađanje nastave.

Za učenike koji imaju poteškoće u savladavanju gradiva i učenike sa smanjenim fizičkim sposobnostima organizuje se dopunska nastava koja podrazumeva savladavanje onih obaveznih programskih sadržaja koje učenici nisu uspeli da savladaju na redovnoj nastavi, kao i razvijanje njihovih fizičkih sposobnosti;

Rad sa učenicima koji imaju loše držanje tela podrazumeva:

- uvođenje avangarde posturalnih poremećaja kod učenika;
- savetovanje učenika i roditelja;
- organizovanje dodatnog preventivnog vežbanja u trajanju od jednog školskog meseca nedeljno;
- organizovanje korektivnog vežbanja u saradnji sa odgovarajućim zdravstvenom ustanovom.

Rad sa učenicima sa zdravstvenim poteškoćama organizuje se isključivo u saradnji sa lekarom specijalistom, koji određuje vrstu vežbi i stepen opterećenja, a sprovodi ih nastavnik Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja u saradnji sa nastavnikom koji realizuje razrednu nastavu u odeljenju koje učenik pohađava.

Oslobađanje učenika nastave fizičkog i zdravstvenog vaspitanja

Učenik može biti oslobođen samo praktičnog dela programa nastave za određeni period, polugodište ili celu školsku godinu na osnovu preporuke izabranog lekara.

Učenik oslobođen od praktičnog dela, u obavezi je da prisustvuje časovima. Za rad sa oslobođenim učenicima nastavnik sačinjava poseban program rada baziran na usvajanju teorijskih i vaspitnih sadržaja u skladu sa programom i korelacijama sadržajima drugih predmeta.

Oslobođenim učenicima treba pružiti pomoć na:

- prate igru i usvajaju pravila igara,

- naprave edukativni crtež sa sportskog događaja,
- na drugi način pomažu u nastavi.

Primer ishoda za učenike oslobođene od praktičnog dela nastave:

Po završetku teme učenik će biti u stanju da:

- navede osnovna pravila elementarne igre koja se najčešće primenjuje u nastavi;
- primeni osnovna zdravstveno-higijenska pravila;
- pomogne u organizaciji aktivnosti predviđenih programom.

Pedagoška dokumentacija

- Planovi rada Fizičkog i zdravstvenog vaspitanja, plan rada odeljenskog nivoa, godišnji plan (po temama sa brojem časova), mesečni operativni plan, plan vanškolskih i vanškolskih aktivnosti i praćenje njihove realizacije.
- Pisane pripreme: formu i izgled pripreme sačinjava sam nastavnik u skladu sa Stručnim uputstvom.

Pedagošku dokumentaciju nastavnik sačinjava u pisanoj ili elektronskoj formi.

4. IZBORNI PROGRAMI

Naziv programa	GRAĐANSKO VASPITANJE
Cilj	Cilj nastave i učenja programa Građansko vaspitanje je podsticanje razvojalnosti koja je odgovorna prema svojim pravima i pravima drugih, otvorena za dogovor i saradnju i spremna da aktivno učestvuje u životu školske zajednice, uvažavajući principe, procedure i vrednosti demokratskog društva.
Razred	drugi
Godišnji fond časova	36 časova

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završenom razredu učenik će biti u stanju da:		
<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje ponašanja pojedinaca koja doprinose ili ometaju funkcionisanje i napredovanje grupe; – uspostavlja, gradi i čuva uspešne odnose sa članovima grupe kojoj pripada; – iskaže svoja osećanja i potrebe na način koji ne ugrožava druge; – prepozna i uvaži osećanja i potrebe drugih; – navede i svojim rečima objasni osnovna prava deteta sadržana u Konvenciji o dečjim pravima; – prihvata i obrazlaže na primerima iz života da svako dete ima ista prava bez obzira na različitosti; – prepozna situacije kršenja svojih i tuđih prava i pokazuje spremnost da traži pomoć; – se dogovara i odlučuje u donošenju pravila grupe i da se ponaša u skladu sa njima; – navodi primere međusobne povezanosti prava i odgovornosti; 	<p>LJUDSKA PRAVA</p> <p>Ja i drugi u različitim grupama</p>	<p>Grupni identitet</p> <p>Ko smo mi – sličnosti i razlike?</p> <p>Grupe kojima pripadamo (porodica, odeljenje, škola, sportski klub, muzička škola...).</p> <p>Od čega zavisi funkcionisanje i napredak grupe: komunikacija, saradnja, uzajamno podržavanje, bliskost. Ponašanja pojedinaca koja ometaju ili ometaju odnose u grupi.</p> <p>Osećanja</p> <p>Izražavanje sopstvenih osećanja.</p> <p>Osećanja drugih, kako ih prepoznamo i uvažavamo.</p> <p>Veza osećanja sa mislima i ponašanjima.</p> <p>Potrebe i prava</p> <p>Moje potrebe i potrebe drugih.</p> <p>Osećanja, potrebe, vrednosti i način njihovog ostvarivanja. Veza sa pravima.</p> <p>Prava deteta</p>

<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje nenasilnu od nasilne komunikacije među članovima grupe na primerima iz svakodnevnog života, iz književnih dela koje čita i filmova koje gleda; – sasluša izlaganje sagovornika bez upadica i sa uvažavanjem; – daje i prihvata predloge vodeći računa o interesu svih strana u sukobu; – predstavi šta sadrži i čemu služi Pravilnik o bezbednosti učenika njegove škole; – se ponaša u skladu sa Pravilnikom o bezbednosti učenika; – navodi primere odgovornosti odraslih i učenika za bezbednost u školi; – prepoznaje prednosti, rizike i opasnosti po sebe i druge i odgovorno postupa pri korišćenju mobilnog telefona i interneta; – sarađuje i preuzima različite uloge na osnovu dogovora u grupi; – iznosi mišljenje, obrazlaže ideje, daje predloge koji mogu unaprediti bezbednost učenika u školi; – učestvuje u izradi plana jednostavne akcije; – sa drugima učenicima izvodi i dokumentuje jednostavnu akciju; – doprinosi promociji akcije; – na jednostavan način vrednuje izvedenu akciju. 		<p>Konvencija o dečjim pravima.</p> <p>Različiti smo, ali su nam prava ista.</p> <p>Ljudska prava važe svuda i za svakog.</p> <p>Kršenje i zaštita prava</p> <p>Nisam posmatrač, reagujem na situacije kršenja prava dece u odeljenju i školi.</p> <p>Znam kako i kome da se obratim za pomoć.</p>
	<p>DEMOKRATSKO DRUŠTVO</p> <p>Škola kao zajednica</p>	<p>Škola kao zajednica</p> <p>Vrednosti škole kao zajednice – ravnopravnost, odgovornost, solidarnost, briga za druge, tolerantnost, pravednost, poštenje.</p> <p>Pravila u školi i njihova funkcija.</p> <p>Odgovornosti učenika i odraslih za funkcionisanje škole kao zajednice.</p> <p>Odnosi u zajednici</p> <p>Kako radim sam, a kako u grupi?</p> <p>Šta u školi radimo zajedno?</p> <p>U čemu smo dobri? U čemu bismo mogli biti bolji?</p> <p>Kako komuniciramo u grupi? Nasilna i nenasilna komunikacija.</p> <p>Sukobi</p> <p>Uzroci sukoba i šta sa njima. Sukob iz ugla onog drugog. Posredovanje u sukobu. Konstruktivno rešavanje sukoba.</p>

	<p style="text-align: center;">PROCESI U SAVREMENOM SVETU</p> <p style="text-align: center;">Škola kao bezbedno mesto</p>	<p>Bezbednost u enika u školi</p> <p>U enici imaju pravo na zaštitu i bezbednost. Pravilnik škole o bezbednosti u enika.</p> <p>Bezbednost u enika u školi i školskom dvorištu, na putu između kuće i škole, van škole – na izletu i na nastavi u prirodi.</p> <p>Bezbednost u enika je odgovornost svih – zaposlenih u školi, u enika, roditelja, institucija van škole.</p> <p>Bezbedno i nebezbedno ponašanje na internetu. Odgovorna upotreba mobilnog telefona.</p>
	<p style="text-align: center;">GRAĐANSKI AKTIVIZAM</p> <p style="text-align: center;">Škola kao bezbedno mesto za sve</p>	<p>Kako učiniti školu bezbednim mestom za sve – planiranje i izvođenje jednostavne akcije.</p> <p>Koraci u planiranju i izvođenju akcije.</p> <p>Izbor teme/problema/aktivnosti kojom ćemo se baviti.</p> <p>Određivanje cilja i izrada plana akcije – podela uloga, dogovor o rokovima, načinu realizacije.</p> <p>Izvođenje i dokumentovanje akcije – video-snimci fotografije, tekstovi i sl.</p> <p>Promocija akcije na nivou škole – prikazivanje drugim odeljenjima, roditeljima i sl., pravljenje postera ili panoa, objavljivanje priloga u školskom listu.</p> <p>Vrednovanje akcije – kako smo zadovoljni, šta je moglo biti bolje.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: grupa, škola kao zajednica, bezbednost u školi.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Izborni program Građansko vaspitanje za drugi razred organizovan je, kao i program za prvi razred, po modelu spirale što znači da su sadržaji dati u istim četiri oblasti (Ljudska prava, Demokratsko društvo, Proces u savremenom svetu i Građanski aktivizam) ali se oni proširuju i produbljuju, a ishodi se nadograđuju ili se, ako je u pitanju veština, dalje razvijaju. Sve četiri oblasti su jednako važne, a nastavnik ih, u neposrednom radu sa učenicima, integriše jer između njih postoji prirodna veza.

U programu su navedeni sadržaji koje nastavnik može da dopunjuje, proširuje i menja prema konkretnim potrebama i planu sopstvenog rada ali uvek imaju i u vidu ishode koje treba ostvariti. Oni su tako dati da odgovaraju uzrastu učenika i da su proverljivi, odnosno nastavnik može, prateći aktivnosti učenika, lako da utvrdi da li ih oni ostvaruju i u kojoj meri. Najčešće su na nivou primene što znači da se znanje i razumevanje podrazumevaju jer bez toga nema primene. Takav pristup odgovara konceptu Građanskog vaspitanja od koga se očekuje da kod učenika razvija konativnu, voljnu komponentu koja dolazi do izražaja u ponašanju. Redosled navedenih ishoda ne iskazuje njihovu važnost jer su svi od značaja za postizanje opšteg cilja predmeta i razvoja međupredmetnih kompetencija. Između ishoda postoji povezanost. Ostvarivanje jednog ishoda doprinosi ostvarivanju drugih ishoda. Mnogi ishodi su procesni i predstavljaju rezultat kumulativnog dejstva obrazovno-vaspitačkog rada, tokom dužeg vremenskog perioda što se prepoznaje u tome da se neki ishodi u istoj ili sličnoj formulaciji nalaze u programima za više razreda.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJE

U procesu planiranja nastave i učenja nastavnik se rukovodi, prevažno, ishodom koje učenici treba da ostvare. Prilikom osmišljavanja aktivnosti, kako nastavnika tako i učenika, treba imati u vidu da se svaka od njih može višestruko iskoristiti. Na primer, u okviru skoro svih aktivnosti na različitim sadržajima moguće je doprinositi ostvarivanju ishoda koji se odnose na komunikaciju, osetljivost za različitost, empatiju i druge opšte ishode Građanskog vaspitanja. To znači da za takve ishode nisu potrebni posebni sadržaji, aktivnosti i aspekti. Njihovo ostvarivanje odvija se postepeno i spontano sa tendencijom da učenici autentичno razvijaju poželjne oblike ponašanja.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I U ENJA

Ostvarivanje ishoda zahteva primenu različitih interaktivnih oblika rada kao i odabir i korišćenje odgovarajućih metoda i tehnika. Nastavnici su u prilici da biraju: radionice, simulacije, igranje uloga, studije slučaja, diskusije, mini istraživanja, jednostavne akcije kao i da sami osmisle neke druge aktivnosti. Radionice treba da započnu pri čemu koja je bliska iskustvu učenika, a sadrži neku vrstu zapleta (moralnu dilemu ili sukob potreba i/ili vrednosti) kao povod za diskusiju u paru ili u manjoj grupi, a završava razmenom u celoj grupi. Cilj je da se pruži mogućnost svakom učeniku da preispita svoje mišljenje i delovanje zbog pojave konflikta između njegovih tačnog gledišta i tačnog gledišta koja je različita od njegove. Zato se može reći da aktivnosti na času treba tako da teku da obezbede iskustveno učenje, tj. uobličavanje i poimanje ličnih, autentičnih doživljaja i stavova učenika kroz razmenu u grupi, a ne prenošenje gotovih znanja, tu im uvida ili gotovih predloga. Dobro je da postoji igrovni kontekst koji pomaže učenicima da se opuste i oslobode, da probaju različite vidove izražavanja i simbolizacije unutrašnjih iskustava, i da kroz igru istražuju raznovrsna, divergentna rešenja za probleme sa kojima se suočavaju. S obzirom na uzrast učenika, dobro je u toku časa kombinovati različite aktivnosti i osmisлити takvu dinamiku rada kojom se održava njihova pažnja i motivacija za učenje.

Kako je planom predviđeno da se u drugom razredu sa fondom od jednog časa nedeljno ostvaruje Projektna nastava, to je dobra prilika da se poveže sa aktivnostima Građanskog vaspitanja. Projektna nastava po svom konceptu u potpunosti odgovara prirodi ovog izbornog programa. Zajednički cilj je što doprinose kognitivnom, afektivnom i socijalnom razvoju učenika, kao i razvoju ključnih upredmetnih kompetencija. Projektna nastava ima elemente problemske i istraživačke nastave koji se odnose na traženje rešenja za neki problem kroz timski rad i korišćenje savremenih tehnologija. Zajednički cilj je i to što se prednost daje procesu rada i saradnji naspram samih rezultata. Projektna nastava od učenika zahteva samostalno pronalaženje informacija, sposobnost rešavanja problema, rad u grupi, kritičko mišljenje, donošenje odluka, argumentovanje, preuzimanje odgovornosti, poštovanje rokova, planiranje, što su sve zahtevi i programa Građanskog vaspitanja posebno u oblasti Građanski aktivizam. Posebno treba naglasiti da Projektna nastava podrazumeva unapređivanje kompetencije učenika da koriste savremene tehnologije u obrazovne svrhe na odgovoran i bezbedan način što se potpuno uklapa sa očekivanim ishodima programa za Građansko vaspitanje u drugom razredu gde je jedan deo o bezbednosti učenika posvećen opasnostima u korišćenju interneta.

Građansko vaspitanje, kao program, deo je šireg koncepta obrazovanja za demokratiju i građansko društvo i u tom smislu je tesno povezano sa drugim predmetima, vannastavnim aktivnostima i etosom škole. Najjača korelacija je sa Srpskim jezikom i predmetom Svet oko nas gde se može koristiti tematsko planiranje.

U ovom programu produkti učenika aktivnosti imaju poseban značaj. Oni mogu biti različite vrste kao što su posteri, audio-vizuelni zapisi, prezentacije, prikazi rezultata istraživanja i drugo. Oni se mogu koristiti u toku rada na nekom sadržaju kao vid dokumentovanja procesa učenja i aktivnosti učenika, pri integraciji ili rekapitulaciji obrađenih sadržaja, proceni napredovanja učenika, kao i samoproceni nastavnika koliko uspešno radi. Produkti se mogu koristiti i van odeljenja/grupe, na primer na izložbi u holu škole, u školskim novinama, sajtu škole.

Za realizaciju programa i ostvarivanje definisanih ishoda vrlo je važna uloga nastavnika. On je model koji svojim ponašanjem doprinosi stvaranju demokratske atmosfere koja je pogodna za razmenu i argumentovanje ideja i mišljenja u učenicima, on je taj koji daje povratnu informaciju i podršku učenicima na razumevanje odnosa u grupi. On podržava učenika kada im je teško da se izraze, pomaže im u izboru pravih rešenja. Podsticajnim pitanjima može da navede učenika da sagledaju situaciju iz druge perspektive što je ozbiljan zahtev za učenika drugog razreda koji su još uvek u velikoj meri fokusirani na sopstvene potrebe, misli, osećanja. Konstruktivna komunikacija i demokratske procedure nisu samo cilj već i način da se ostvare željeni ishodi. Nastavnik treba da obezbedi da se na času svaki učenik oseća uvaženo, prihvaćeno i dobrodošlo u svojoj različitosti uz obavezno poštovanje i uvažavanje drugih i drugačijih pogleda i mišljenja.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I U ENJA

Ocenjivanje učenika u Građanskom vaspitanju se ostvaruje u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju u osnovnoj školi. Ono je opisno i podrazumeva da učenici imaju uvid u svoje napredovanje koje nije samo u ovom izbornom programu već i u razvoju nekoliko ključnih upredmetnih kompetencija, posebno Odgovorno učeće u demokratskom društvu, gde ovaj izborni program ima najveći doprinos. Kako je najveći broj aktivnosti učenika u okviru časova Građanskog vaspitanja, organizovan kroz grupni rad, to znači da nastavnik treba da ima jasne kriterijume praćenja napredovanja koji su i učenicima poznati. Mogu se pratiti sledeći pokazatelji: način na koji učenik učestvuje u aktivnostima, kako prikuplja podatke, kako argumentuje, evaluira, dokumentuje. Posebno pouzdani pokazatelji su kvalitet postavljenih pitanja, sposobnost da se na neku vezu između pojava, navede primer, promeni mišljenje u kontaktu sa argumentima, razlikuju činjenice od interpretacije, izvede zaključak, prihvati drugačije mišljenje, primeni naučeno, predvide posledice, daju kreativna rešenja. Nastavnik, takođe, prati i vrednuje kako učenici međusobno sarađuju, kako rešavaju sukobe mišljenja, kako jedni drugima pomažu, da li ispoljavaju inicijativu, kako prevazilaze teškoće, da li pokazuju kritičko mišljenje ili kriticizam, koliko su kreativni. Kada su u pitanju aktivnosti učenika u okviru poslednje oblasti, učenici ne treba da budu opterećeni rezultatima jer i iz neuspelih akcija može se puno toga naučiti. Istovremeno, nastavnik pruža podršku učenicima da i sami procenjuju sopstveno

napredovanje i napredovanje grupe.

5. PREPORUKE ZA PRIPREMU INDIVIDUALNOG OBRAZOVNOG PLANA ZA U ENIKE KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA

5.1. Individualni obrazovni plan za socijalno uskra ene u enike i u enike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Individualni obrazovni plan se priprema za u enike kojima je usled socijalne uskra enosti, smetnji u razvoju, invaliditeta, kasnijeg uklju ivanja u školovanje, nedovoljnog poznavanja jezika i drugih razloga potrebna dodatna obrazovna podrška. Cilj individualnog obrazovnog plana jeste postizanje optimalnog uklju ivanja takvih u enika u redovan obrazovno-vaspiti rad i njihovo osamostaljivanje u vršnja kom kolektivu. Za svakog u enika pojedina no, prema njegovim specifi nim potrebama i mogu nostima, priprema se prilago en na in obrazovanja koji obuhvata individualni obrazovni plan, program i na in rada koji sadrže: 1) dnevni raspored aktivnosti asova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i u estalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitiog rada; 4) posebne standarde postignu a i prilago ene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, u kome je precizirano koji sadržaji se obra uju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan na in rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitiog rada. Individualni obrazovni plan donosi pedagoški kolegijum na predlog stru nog tima za inkluzivno obrazovanje. Tim za inkluzivno obrazovanje ine nastavnik razredne nastave, stru ni saradnik škole, roditelj/staratelj, a po potrebi pedagoški asistent i stru njak van škole, na predlog roditelja/staratelja. Roditelj/staratelj daje saglasnost za sprovo enje individualnog obrazovnog plana. Nastavnik pri planiranju svog rada u odeljenju uskla uje svoj plan sa individualnim obrazovnim planom u enika. Sprovo enje individualnih obrazovnih planova prati prosvetni savetnik.

5.2. Individualni obrazovni plan za u enike sa izuzetnim sposobnostima

Za u enike sa izuzetnim sposobnostima priprema se individualni obrazovni plan, program i na in rada kojim se utvr uje oboga en na in obrazovanja i vaspitanja koji sadrži: 1) dnevni raspored aktivnosti asova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i u estalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitiog rada; 4) posebne standarde postignu a i prilago ene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, precizirano koji sadržaji se obra uju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan na in rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitiog rada.

6. NA IN PRILAGO AVANJA PROGRAMA

6.1. Na in prilago avanja programa predmeta od zna aja za nacionalnu manjinu

U nastavi predmeta od zna aja za nacionalnu manjinu (Svet oko nas, Muzi ka kultura i Likovna kultura) izu avaju se dodatni sadržaji koji se odnose na istorijsko i umetni ko nasle e odre ene manjine. Od nastavnika se o ekuje da, u okvirima definisanog godišnjeg fonda asova, obrade i dodatne sadržaje, obezbe uju i ostvarivanje cilja predmeta, standarda postignu a u enika i definisanih ishoda. Da bi se ovo postiglo veoma je važno planirati i realizovati nastavu na taj na in da se sadržaji iz kulturno-istorijske baštine jedne manjine ne posmatraju i obra uju izolovano, ve da se povezuju i integrišu sa ostalim sadržajima programa koriste i svaku priliku da se desi u enje koje e kod u enika ja ati njihov ose aj pripadnosti odre enoj nacionalnoj manjini.

7. UPUTSTVO ZA REALIZACIJU PROJEKTNE NASTAVE

Planom nastave i u enja u prvom ciklusu osnovnog obrazovanja i vaspitanja definisana je Projektna nastava kao oblik obrazovno-vaspitiog rada kojim se razvijaju opšte me upredmetne kompetencije uz upotrebu informaciono komunikacionih tehnologija. Usmerena je na dostizanje ishoda koji se prvenstveno odnose na logi ko i kriti ko mišljenje kao i pripremu u enika za lako snalaženje u svetu tehnike, tehnologije i ra unarstva, kako u svakodnevnom životu tako i u procesu u enja. U skladu je sa opštim ishodima obrazovanja i vaspitanja i u funkciji je kognitivnog, afektivnog i socijalnog razvoja u enika.

Projektna nastava po iva na savremenim shvatanjima deteta, nastave, funkcije obrazovanja i saznavanja kao socijalne konstrukcije podržane kroz saradni ko delovanje, koriš enjem razli itih izvora informacija i aktivnosti. Primenom projektne nastave dolazi do povezivanja poznatog i nepoznatog, u enja pomo u primera, u enja primenjivanjem, razvoja proceduralnih znanja, koriš enja informacionih tehnologija kao i kombinovanja konvergentnog (logi kog) i divergentnog (stvarala kog) mišljenja. Projektna nastava ima elemente problemske i istraživa ke nastave ali se ovom vrstom nastave pored centralnog zahteva, koji se odnosi na traženje rešenja za neki problem, potenciraju još i procedure, planiranje, evaluiranje, prezentovanje rezultata, koriš enje savremenih tehnologija na pravilan na in i naravno, timski rad, odnosno proces saradnje, koji je iznad samog rezultata u rešavanju problema.

Projektna nastava je deo celokupnog obrazovno-vaspitiog rada i prati nastavni proces uvažavaju i specifi nosti nastavnih predmeta u drugom razredu. Oslonci planiranja i organizacije projektne nastave su: uvažavanje uzrasta

u enika i njihove prirodne radoznalosti; koriš enje vanškolskih znanja, veština i iskustava u enika; uklju ivanje svih u enika uz poštovanje njihovih razli itosti; povezivanje sadržaja svih nastavnih predmeta i upotreba savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija. Zato ova vrsta nastave omogu ava da nastavni predmeti budu smisleno me usobno povezani kao i dovedeni u vezu sa svakodnevnim životom u enika. Na taj na in se obezbe uje razumevanje svrhe onoga što se u i, funkcionalno povezivanje znanja, veština i iskustava i motivacija u enika.

Projektna nastava je dragocen na in rada jer od u enika zahteva brojne aktivnosti, me u kojima su: samostalno pronalaženje informacija; sposobnost rešavanja problema; samostalno u enje; rad u grupi, saradnju; kriti ki odnos prema vlastitom i tu em radu; donošenje odluka; argumentovanje; usvajanje druga lijih, novih na ina rada; planiranje; poštovanje rokova i preuzimanje odgovornosti.

S obzirom na uzrast u enika drugog razreda i injenicu da su se sa ovakvim na inom rada susreli u prvom razredu, primereno je da se realizuju projektni zadaci gde je nastavnik i dalje glavni organizator aktivnosti, a samostalnost u enika se ispoljava u segmentima projekta gde je to mogu e. Nastavnik pruža podršku svim u eni kim aktivnostima u toku projekta. Kao i u prvom razredu, i u drugom razredu je važno nastaviti sa kultivisanjem saradnje i na ina na koji se komunicira u grupi što su važni ciljevi projektne nastave, jer doprinose ja anju odeljenjske kohezije.

Projektanu nastavu treba planirati i organizovati na na in da sadrži sve potrebne korake:

- definisanje cilja i ishoda koji se projektom žele posti i;
- planiranje aktivnosti koje odgovaraju temi projekta, odnosno cilju projekta, podela aktivnosti, izbor materijala i metoda rada, definisanje mesta i dinamike rada;
- realizaciju planiranih aktivnosti;
- prikaz dobijenih rezultata i produkata projekta;
- vrednovanje projekta (procena ostvarenosti definisanih ciljeva i ishoda, ukazivanje na uspehe i teško e u toku realizacije projekta).

Pri planiranju nastavnik treba da definiše tip projekta, da odredi njegov cilj, o ekivane ishode, oblast kojom se bavi projekat i povezanost sa nastavnim predmetima, njegove sadržaje, aktivnosti u enika, potrebna sredstva, dinamiku rada po fazama i sve što je potrebno za uspešno sprovo enje projektne nastave. Za drugi razred je, kao i za prvi, najprimereniji je polustrukturirani tip projekta gde nastavnik daje ograni en izbor tema, u velikoj meri definiše metodologiju rada i sam odre uje koje e materijale dati u enicima, a koje e oni sami prona i. Sve sadržaje treba realizovati kroz razli ito tematsko povezivanje u igri ili funkcionalnoj aktivnosti koja zadovoljava interesovanje i potrebe deteta na mla em školskom uzrastu.

Kroz projektanu nastavu treba zapo eti sa razvijanjem osnova digitalne pismenosti. Na ovom uzrastu, upotreba IKT-a treba da bude svedena na upotrebu najjednostavnijih alata i upoznavanje sa koriš enjem interneta. Na kraju drugog razreda u enik bi trebalo da bude u stanju da:

- pravilno uklju i ra unar, pokrene program za crtanje, koristi odgovaraju e alatke ovog programa, sa uva svoj crtež i isklju i ra unar,
- koristi internet za u enje i pronalaženje informacija uz pomo nastavnika,
- pravilno sedi pri radu za ra unarom,
- zna da navede mogu e posledice na zdravlje usled nepravilnog koriš enja digitalnih ure aja.

Jedan od važnih ishoda realizacije projekta jeste osposobljavanje u enika da dobijene produkte u ine vidljivim i predstave ih drugima. Brojni su na ini da se to postigne (predstave, izložbe, kratki film, tekst u novinama, nastup na lokalnoj televiziji, predstavljanje za roditelje...), a njihov kvalitet nije prioritet.

Projektna nastava jeste zahtevniji oblik rada koji podrazumeva dobru pripremu nastavnika. Planom je predvi eno da se realizuje sa jednim asom nedeljno ali sam nastavnik e proceniti kakva dinamika rada najviše odgovara mogu nostima u enika i fazi u kojoj je projekat. To zna i, da ukoliko je potrebno projektna nastava se može organizovati i na druga iji na in (na primer kao dvo as svake druge nedelje).

Roditelji treba da budu upoznati sa svrhom projektne nastave i njenim najvažnijim ishodima. Oni treba da podrže samostalne aktivnosti svoje dece, ili njihov zajedni ki rad sa drugom decom, kao i da razumeju zašto je važno da ne preuzimaju njihove zadatke u želji da imaju bolje produkte.

8. UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE VANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Škola je u obavezi da svojim Školskim programom i Godišnjim planom rada predvidi različite aktivnosti u skladu sa svojim resursima i prostornim mogućnostima. Pored organizacije izleta, poseta izložbama i saradnje sa lokalnom samoupravom, uenicima treba ponuditi veliki broj društvenih, tehničkih, humanitarnih, sportskih i kulturnih aktivnosti. Te aktivnosti mogu se realizovati po programu koje je sama škola razvila, ali mogu se koristiti i programi koji su prethodno doneti kao izborni (npr. uvari prirode, ruka u testu, narodna tradicija). Svrha ovih aktivnosti je podrška prilagođavanju uenika prvog razreda na školsku sredinu i zajednicu, kao i zadovoljavanje/proširivanje njihovih interesovanja, druženje sa vršnjacima kroz zajedničko delanje, iskazivanje sposobnosti, osamostaljivanje, razvoj nekih veština i drugo. Aktivnosti treba tako organizovati da uenici imaju što više mogućnosti za aktivno učenje, za kreativno ispoljavanje, za interakciju sa drugim uenicima, korišćenje različitih izvora informacija i savremenih tehnologija. Rezultate rada uenika u okviru slobodnih aktivnosti treba učiniti vidljivim jer se na taj način obezbeđuje motivacija i zadovoljstvo uenika aktivnosti. Brojni su naime oni na koje je moguće to ostvariti, kao na primer: organizovanje predstava, izložbi, bazara, objavljivanje na sajtu škole, kroz smotre stvaralaštva, sportske susrete i drugo.

Za uenike ovog uzrasta važno je da roditelji budu upoznati sa aktivnostima koje škola nudi i pomognu da njihova deca izaberu one koje im najviše odgovaraju.

HOR

Pevanje u horu je neprocenjiva veština u kojoj deca uživaju od najranijeg uzrasta. Svaka osnovna škola je u obavezi da organizuje rad horova. U zavisnosti od broja uenika i njihovih pevačkih sposobnosti, mogu se formirati razredni horovi ili horovi mladih, to jest starijih razreda osnovne škole.

Rad sa horom predstavlja složeniji vid vaspitno-obrazovnog rada nastavnika. Računa se kao sastavni deo obavezne nastave, a vrednuje se kao pedagoška norma nastavnika u okviru obavezne dvadesetosemestarske norme sa po tri sata nedeljno, odnosno po 108 časova godišnje.

Časovi hora se izvode kontinuirano od početka do kraja školske godine i kao redovna nastava ulaze u fond časova nastavnika muzičke kulture.

Obrazovni cilj obuhvata razvijanje muzičkog ukusa, stvaralačkih sposobnosti, spontanog izražavanja, muzičkog sluha i ritma, razvijanje glasovnih mogućnosti i učenje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...). Razvija se dečiji glas, pravilno držanje, disanje, intonacija, izgovor i artikulacija.

Vaspitni cilj obuhvata razvijanje osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje. Upoznavanje raznovrsnih dela domaćih i stranih autora doprinosi razvoju opšte kulture, međusobnom razumevanju, uvažavanju i poštovanju.

Uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj) je veoma značajan. Pevanje u horu u velikoj meri doprinosi smanjenju stresa i agresivnosti. Deca koja pevaju u horu pokazuju bolje rezultate u učenju i socijalnim veštinama. Ujedno, pevanje u horu podstiče i doživotnu ljubav prema muzici.

Repertoar školskih horova obuhvata odgovarajuća dela domaćih i stranih autora raznih epoha, kao i narodne, prigodne, pesme savremenih dečjih kompozitora i kompozicije sa festivala dečjeg stvaralaštva. U toku školske godine potrebno je sa horom izvesti najmanje deset jednoglasnih i dvoglasnih kompozicija, a cappella ili uz instrumentalnu pratnju. Pri izboru pesama, nastavnik treba da pored uzrasta uenika, procene glasovnih mogućnosti i primerenog literarnog sadržaja.

NAČIN OSTVARIVANJA HORA

Nastavnik formira hor na osnovu provere sluha i glasovnih mogućnosti uenika, dikcije i osećanja za ritam. Kod svakog uenika treba da pronađe njegov prirodni pevački registar i opseg. Na taj način može ih podeliti na pevake glasove (prvi i drugi, odnosno gornji i donji) za izvođenje dvoglasnih kompozicija.

Na časovima hora, nastavnik treba da ukaže na važnost držanja tela, disanja i pravilnog izgovora glasova. Uslov pravilnog disanja je pravilno držanje tela. Krajnji cilj je prirodno i sinhronizovano pevanje i ujednačen zvuk hora.

Vežbe disanja su važne za zagrevanje glasnica, otvaranje disajnih puteva i opuštanje grla. Praktikuju se pre vežbi pevanja i značajne su za regulisanje daha u toku pevanja.

Vežbe raspevavanja doprinose kvalitetu pevanja i preciznom intoniranju, čak i u početnim fazama. Kako je pevanje tehnička veština, raspevavanje može pomoći razvoju dečjih glasova. Nastavnik treba da bude kreativan i koristiti vokalizacije koje su zabavne deci, jer osnovni cilj je da zavole pevanje. Vežbe disanja i raspevavanja moraju biti stalno zastupljene.

Obrada pesme:

– Obratiti pažnju na izbor pesme imaju i u vidu mogu nosti u enika. Kod obrade nove pesme najpre se pristupa analizi teksta. Nastavnik treba da insistira na dobroj dikciji koja podrazumeva jasan i razgovetan izgovor teksta, odnosno samoglasnika i suglasnika, ali i na pravilnom akcentovanju reči. Za vežbanje dikcije preporučuje se i pevanje slogova ili odgovarajućeg teksta na istoj tonskoj visini.

– Usvajanje melodije se odvija u fragmentima. Ukoliko je kompozicija dvoglasna, ova faza pripreme zahteva odvojene probe po glasovima, sve dok svaka grupa ne bude intonativno sigurna. Pravilnom intoniranju mogu pomoći i vizuelni znakovi, na koje deca odlično reaguju. Na primer, pokretima ruku nagore i nadole možemo davati znak deci da se melodija kreće naviše ili naniže.

– Na zajednici koja proba hora, nakon usvajanja pesme/kompozicije u celini treba obratiti pažnju na dinamiku i ritmiku.

U enici treba da usvoje pravilo mešovitog slušanja, naročito kod unisonog pevanja. Ukoliko ne mogu u enici pored sebe, znači da pevaju preglasno. Ukoliko se uz pevanje izvodi i koreografija, pokrete treba uvežbati pre teksta.

Od prve probe hora, u enici treba uputiti na pravila ponašanja: nema priprema u toku izvođenja, žvakanje žvaka, treba da stoje pravo (mada ih ne možemo sprečiti da se vrpolje). Ako u enici pravila usvoje na probama, lakše će ih poštovati na koncertima. Nezaobilazni su i detalji vezani za odabir garderobe za nastupe, ulaska na scenu, rasporeda stajanja, poklanjanja, izlaska sa scene...

Obrađene kompozicije treba izvoditi na redovnim školskim aktivnostima (Dan škole, Svečana proslava povodom obeležavanja školske slave Svetog Save, Godišnji koncert...), kulturnim manifestacijama u školi i van nje, kao i na festivalima i takmičenjima horova.

IZBOR KOMPOZICIJA ZA PEVANJE U HORU U II RAZREDU

Himne

Državna himna

Himna Svetom Savi

Himna škole

Dečje pesme

M. Subota: Od škole i knjige

B. Miličević: Laste

M. Bajagi: Brojalica

Ž. B. Lili: Dok mesec sja

A. Kora: Molimo za finu tišinu

Pesma iz Japana: Šušti, šušti

K. Babi: Za svako čudo

K. Babi: Konjski rep

K. Babi: Vrabac

M. Šouc: Jesen

A. Kora: Al je lep ovaj svet

M. Ilić-Beli: Januarske zvezde

P. Ozgijan: Svitac

M. Murić: Anđeli pevaju

L. Vukomanović: Sveti Savo, mudra glavo

M. Bajagi: Mali slonovi

D. Lakovi : E ke, te ke

St. Korunovi : Prole na pesma

Perpetum Džezile: Kiša

Narodne pesme

Kiša pada

Dunje ranke

Kaži meni a e, u eni e

Oj, Badnja e, Badnja e

Boži na pesma

Sedi ira na vrh slame

OSTALI OBLICI OBRAZOVNO-VASPIITNOG RADA

U svakoj osnovnoj školi ima u enika ije interesovanje i ljubav za muziku ne može da se zadovolji samo onim što im pruža redovna nastava. Za takve u enike mogu da se organizuju slobodne aktivnosti u okviru muzi ke i folklorne sekcije.

U zavisnosti od afiniteta, kreativnih sposobnosti ili izvo a kih mogu nosti u enika, rad se može organizovati kroz slede e aktivnosti:

- solisti ko pevanje;
- grupe peva a (dueti, terceti...);
- „Mali kompozitor“ (eksperimentisanje sa instrumentima i zvcima, zvu no oslikavanje i ritmi ka pratnja uz stihove, pri e, brojalice, pesme i muzi ke igre, komponovanje melodije...);
- „Mala škola instrumenta“ (metalofon, blok flauta, melodika, Veeharfe/Melody lap harp...);
- orkestar (Orfov instrumentarijum, raznovrsni instrumenti...);
- muzi ko-kreativne radionice (pravljenje muzi kih instrumenata, ilustracije vezane za nastavu muzi ke kulture i školske muzi ke doga aje...);
- ritmi ke radionice (osmišljavanje malih muzi kih igara uz pokret, moderni i tradicionalni ples, ritmi ke igre, igre ašama, štapovima, 'bitboks' – vokalne perkusije...);
- posete koncertima u školi i van nje (koncerti u enika muzi kih škola, prijatelja škole, koncerti u organizaciji Muzi ke omladine ili nekog drugog udruženja, koncerti eminentnih umetnika, mjuzikli, projekcije muzi kih filmova...);
- muzi ki urednik (odabir odgovaraju eg muzi kog materijala prema datom sadržaju).

Program rada treba prilagoditi mogu nostima svakog u enika ili grupe.

Ovaj tekst je preuzet iz pravne baze programskog paketa Propis Soft-a